

Son Yeniliklər
Yanvar 2015

IPSAS 33

İctimai sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı™

Hesablama metodu əsasında
İctimai sektor üçün Mühasibat
Uçotunun Beynəlxalq
Standartlarının (İSMUBS-lar) ilk
dəfə tətbiq edilməsi

IPSASB

International Public
Sector Accounting
Standards Board®

İSMUBS 33 – Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS-lar) ilk dəfə tətbiq edilməsi

(İSMUBS-lar)

Mündəricat

	Bənd
Mündəricat.....	1
Tətbiq sahəsi.....	2-8
Anlayışlar.....	9-14
İSMUBS-ların qəbul olunma tarixi.....	10
İlk İSMUBS maliyyə hesabatları.....	11
Mühasibat uçotunun əvvəlki əsası.....	12
Keçid İSMUBS maliyyə hesabatları.....	13-14
Tanım və qiymətləndirmə.....	15-22
Mühasibat uçotu siyasətləri.....	15
İSMUBS-ların retrospektiv tətbiqinə dair istisnalar.....	16-22
Ədalətli təqdimat və İSMUBS-larla uyğunluq.....	23-26
Keçid dövrü ərzində hesablama metodu əsasında ədalətli təqdimata və İSMUBS-larla uyğunluğa təsir edən azadolmalar.....	33-62
Aktiv və/və ya öhdəliklərin tanınması və/yaxud qiymətləndirilməsi üçün üç illik keçid güzəştləri.....	36-62
Qəbul etmə dövrü ərzində hesablama metodu əsasında ədalətli təqdimata və İSMUBS-larla uyğunluğa təsir etməyən azadolmalar.....	33-62
Aktivləri və/yaxud öhdəlikləri qiymətləndirmək üçün şərti dəyər metodundan istifadə edilməsi.....	64-70
Qeyri-birja əməliyyatları vasitəsilə əldə olunan aktivləri qiymətləndirmək üçün ilkin dəyər metodundan istifadə edilməsi.....	64-70
Birgə nəzarət edilən müəssisələrə, birgə müəssisələrə və asılı təşkilatlara investisiyalar üçün ilkin dəyər metodundan istifadə edilməsi (İSMUBS 34).....	72-73
İlkin dəyərin müəyyən edilə biləcəyi tarix.....	74-76

İSMUBS 1 – Maliyyə hesabatlarının təqdimatı üzrə.....	74-84
İSMUBS 4 – Xarici Valyuta Məzənnələrində Dəyişikliklərin Təsiri.....	85-87
İSMUBS 5 – Borclar üzrə məsrəflər.....	88-90
İSMUBS 10 – Hiperinflyasiya Şəraitində Maliyyə Hesabatları.....	91-94
İSMUBS 13 – İcarə.....	95-96
İSMUBS 18 – Seqment hesabatları.....	97
İSMUBS 21 – Pul Vəsaitləri Yaratmayan Aktivlərin Qiymətdən Düşməsi.....	98-100
İSMUBS 25 – İşçilərin mükafatlandırılması.....	101-107
İSMUBS 26 – Pul vəsaitləri yaradan aktivlərin dəyərdən düşməsi.....	108-110
İSMUBS 28 – Maliyyə alətləri: Təqdimat.....	111-112
İSMUBS 29 – Maliyyə alətləri: Tanıma və qiymətləndirmə.....	113-122
İSMUBS 30 – Maliyyə alətləri: Məlumatın açıqlanması.....	123-124
İSMUBS 31 – Qeyri-maddi aktivlər.....	125-126
İSMUBS 32 – Konsessiya xidmətlərinin razılaşdırılması.....	127-128
İSMUBS 34 – Fərdi maliyyə hesabatları, İSMUBS 35 – Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları və İSMUBS 36 – Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə və birgə müəssisələrə investisiyalar.....	129-130
İSMUBS 35 - Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları.....	131
İSMUBS 37 – Birgə razılaşmalar.....	132-134
Məlumatların açıqlanması.....	135-152
İSMUBS-lara keçidin izahı.....	141
Üzləşdirmə.....	142-147
Ehtiyatlar, investisiya mülkiyyəti, torpaq, tikili və avadanlıq, qeydi-maddi aktivlər, maliyyə alətləri və ya xidmət konsessiya aktivləri üçün ilkin dəyər metodu istifadə olunarkən məlumatların açıqlanması.....	148
Birgə nəzarət edilən müəssisələrə, birgə müəssisələrə və asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyalar üçün şərti dəyər metodu istifadə olunarkən məlumatların açıqlanması.....	149-150

Keçid dövrü ərzində İSMUBS-larda məlumatların açıqlanması tələblərindən azadolmalar.....	151-152
Keçid müddələri.....	153
Qüvvəyə minmə tarixi.....	154
Əlavə A	
Nəticələrin əsası	
Tətbiq üzrə göstəriş	

İctimai sektor üçün 33 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı - Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS-lar) ilk dəfə tətbiq edilməsi 1-154 bəndlərində göstərilmişdir. Bütün bəndlər bərabər səlahiyyətə malikdir. İSMUBS 33 özünün məqsədi, Nəticələrin əsası və İctimai sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına müqəddimə kontekstində oxunmalıdır. İSMUBS 3 - "Uçot siyasəti, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər" aydın təlimatların yoxluğunda mühasibat uçotu siyasətlərinin seçilməsi və tətbiq edilməsi üçün baza təmin edir.

Məqsəd

1. Bu Standartın məqsədi hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsindən sonra maliyyə hesabatları hazırlayan və təqdim edən təşkilatlara (İSMUBS-ları ilk dəfə tətbiq edənlər) öz maliyyə hesabatlarında
  - (a) İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara keçidi haqqında şəffaf hesabat;
  - (b) İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-ları qəbuletmə tarixinə qədər istifadə etdiyi mühasibat uçotu bazasından asılı olmayaraq, hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara müvafiq olaraq mühasibat uçotu üçün münasib başlama nöqtəsi təmin edən məlumatlar; və
  - (c) istifadəçilərin mənfəətini üstələməyən məsrəflərlə əldə edilə bilən yüksək keyfiyyətli məlumatlar təqdim etmələri məqsədilə tövsiyələr təmin etməkdir:

Standartın tətbiq sahəsi

2. **Təşkilat bu İPSAS-ı hesablama metoduna əsaslanan İPSAS-ların qəbulu üzrə və İPSAS-lara keçid ərzində özünün illik maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən və təqdim edərkən tətbiq etməlidir.**
3. Bu İPSAS təşkilat hesablama metoduna əsaslanan İPSAS-ları ilk dəfə qəbul etdiyi zaman və bu İPSAS-da icazə verilən keçid dövrü ərzində tətbiq edir. Bu İPSAS ilk dəfə qəbul edən təşkilat, məsələn, aşağıdakı hallara yol verərsə, tətbiq olunmur:
  - (a) Təşkilat maliyyə hesabatlarını əvvəlcədən təqdim olunmaqla müəyyən edilmiş tələblərə, həmçinin hesablama metoduna əsaslanan İPSAS-lara aydın və şərtsiz uyğunluğa dair bəyannamə ehtiva edən digər maliyyə hesabatları dəstinə uyğun təqdim etməyi dayandırmışdır;
  - (b) Təşkilat əvvəlki hesabat dövründə maliyyə hesabatlarını müəyyən edilmiş tələblərə uyğun təqdim etmiş və həmin maliyyə hesabatları hesablama metoduna əsaslanan İPSAS-lara aydın və şərtsiz uyğunluğa dair bəyannamə ehtiva etmişdir; yaxud
  - (c) Təşkilat əvvəlki hesabat dövründə təqdim olunmuş və hesablama metoduna əsaslanan İPSAS-lara aydın və şərtsiz uyğunluğa dair bəyannamə ehtiva edən maliyyə hesabatlarını, hətta təşkilatın auditorları həmin maliyyə hesabatları üzrə audit hesabatlarını modifikasiya etsə belə, təqdim etmişdir.
4. Bu standart İPSAS-ları ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İPSAS-ları qəbul etdiyi tarixdən və keçid dövrü ərzində tətbiq olunmalıdır. Bu standart İPSAS-ları ilk dəfə tətbiq edən təşkilata ədalətli təqdimata təsir edə biləcək keçid xarakterli azadolmaları və müddəaları tətbiq etməyə icazə verir. Bu cür keçid azadolmaları və müddəaları tətbiq olunduğu hallarda İPSAS-ları ilk dəfə tətbiq edən

təşkilatdan qəbul olunmuş keçid azadolmaları və müddəaları, eləcə də ədalətli təqdimat və hesablama metoduna əsaslanan İPSAS-lara uyğunluq istiqamətində irəliləyiş haqqında məlumatları açıqlamaq tələb olunur.

5. Keçid dövrünün sonunda İPSAS-ları ilk dəfə tətbiq edən təşkilat *“Maliyyə hesabatlarının təqdimatı”* üzrə 1 Nöli İPSAS-da tələb olunduğu kimi, hesablama metoduna əsaslanan İPSAS-lara uyğunluğu təsdiq etmək üçün hesablama metoduna əsaslanan digər İPSAS-da göstərilən tanıma, qiymətləndirmə, təqdimat və açıqlama tələblərinə uyğunluğu təmin etməlidir.
6. Bu İPSAS artıq İPSAS-ları tətbiq edən təşkilat tərəfindən mühasibat uçotu siyasətlərinə edilən dəyişikliklərə tətbiq olunmur. Belə dəyişikliklər aşağıdakı standartların tətbiq predmetinə aiddir:
  - (a) Mühasibat uçotu siyasətlərində dəyişikliklər üzrə tələblər – İPSAS 3 “Uçot siyasəti, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər”; və
  - (b) Digər İPSAS-larda qeyd olunan xüsusi keçid tələbləri. Digər İPSAS-larda qeyd olunan keçid müddəaları yalnız artıq hesablama metoduna əsaslanan İPSAS-ları artıq tətbiq edən təşkilat tərəfindən mühasibat uçotu siyasətlərinə edilən dəyişikliklərə tətbiq olunur; bu müddəalar hazırki İPSAS-da göstərilən hallar istisna olmaqla, İPSAS-ları ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın İPSAS-lara keçidinə tətbiq olunmur.
7. **Bu standart dövlət kommersiya təşkilatlarından başqa bütün dövlət sektoru təşkilatlarına şamil olunur.**
8. İSMUBSŞ tərəfindən dərc olunan “İctimai sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları üzrə Giriş”də göstəriləyi kimi, dövlət kommersiya təşkilatları (DKT-lər) MUBSŞ tərəfindən hazırlanan MHBS-ları tətbiq edirlər. DKT-lər *“Maliyyə hesabatlarının təqdimatı”* üzrə 1 Nöli İPSAS-da müəyyən edilir.

Əsas anlayışlar

9. Bu standartda istifadə edilmiş əsas anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

İSMUBS-ların qəbul edilmə tarixi - təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları ilk dəfə qəbul etdiyi tarix, eləcə də ilk dəfə qəbul edən təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları qəbul etdiyi və təşkilatın özünün keçid İSMUBS maliyyə hesabatlarını və ya özünün ilk İSMUBS maliyyə hesabatlarını təqdim etdiyi hesabat dövrünün başlanması tarixidir.

Fərz edilən ilkin dəyər - müəyyən tarixdə balans dəyəri və ya amortizasiya olunan dəyər mütəəyyən edilməsi üçün əvəzləyici kimi istifadə edilən məbləğ.

İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatları – təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-larla uyğunluğu təmin etdiyi və bu İSMUBS-da qeyd olunan,

lakin maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu təsdiq etmə qabiliyyətinə təsir etməyən bir və ya daha çox keçid azadolmalarını qəbul etməsi səbəbindən həmin İSMUBS-lara aydın və şərtsiz uyğunluq bəyannaməsini edə biləcəyi ilk illik maliyyə hesabatlarıdır.

İlk dəfə tətbiq edən təşkilat - hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları ilk dəfə tətbiq edən, eləcə də özünün İSMUBS-lara uyğun ilk keçid maliyyə hesabatlarını və ya özünün İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatlarını təqdim edən təşkilatdır.

Maliyyə vəziyyətinin balans hesabatı – İSMUBS-lara keçid tarixinə ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatı başa düşülür.

Keçid dövrü – ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğundan əvvəl, eləcə də təşkilatın İSMUBS-larla bu cür uyğunluğu aydın və şərtsiz olaraq bildirməyə qadir olana qədər hazırkı İSMUBS-da qeyd olunan bir və ya daha çox azadolmaları tətbiq etdiyi dövrüdür.

Əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydaları - ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-ları qəbul etməzdən bilavasitə əvvəl istifadə etdiyi mühasibat uçotunun əsası.

İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatları – ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın bu İSMUBS-da qeyd olun və maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu təsdiq etmə qabiliyyətinə təsir edən bir və ya daha çox keçid azadolmalarını qəbul etməsi səbəbindən digər İSMUBS-lara uyğunluğu aydın və şərtsiz olaraq bildirməyə qadir olmadığı hallarda hazırkı İSMUBS-a uyğun hazırlanmış maliyyə hesabatlarıdır.

Digər İSMUBS-larda müəyyən olunan terminlər hazırkı standartda həmin standartlardakı kimi eyni mənə ilə işlənmişdir və ayrıca dərc olunan *Terminlərin İzahlı Lüğətində* təkrar verilmişdir.

İSMUBS-ların tətbiq edilmə tarixi

10. İSMUBS-ların tətbiq edilmə tarixi dedikdə təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları ilk dəfə tətbiq etdiyi tarix başa düşülür. Bu tarix ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları tətbiq etdiyi və özünün İSMUBS-lara uyğun ilk keçid maliyyə hesabatlarını və ya İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatlarını təqdim etdiyi hesabat dövrünün başlanması tarixidir. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat hazırkı İSMUBS-da qeyd olunan və təşkilatın İSMUBS-lara uyğun ilk keçid maliyyə hesabatlarını hazırlaması prosesində ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara (bax, bəndlər 36-62) uyğunluğuna təsir edən azadolmaların üstünlüklərindən yararlanırsa, təşkilat hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara aydın və şərtsiz uyğunluğu yalnız o halda bəyan edə bilər ki, güzəşt

təmin edən azadolmalar qüvvədən düşmüş olsun və/yaxud müvafiq maddələrin tətbiq olunan İSMUBS-lara uyğun olaraq tanınması, qiymətləndirilməsi və/yaxud müvafiq məlumatların təqdim olunması və ya açıqlanması (hansı tez baş verərsə) təmin edilsin. Maliyyə hesabatları tətbiq oluna bilən bütün İSMUBS-ların bütün tələblərinə uyğun olmayana qədər İSMUBS-lara uyğun hesabatlar kimi təsvir oluna bilməz.

İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatları

11. Təşkilatın İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatları ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın həmin maliyyə hesabatlarında hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu aydın və şərtsiz olaraq bəyan edə biləcəyi ilk illik maliyyə hesabatlarıdır. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat bu İSMUBS-da qeyd olunan və ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara (bax bəndlər 36-62) uyğunluğa təsir edən azadolmaları tətbiq etmirsə, təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları tətbiq etməsindən sonra hazırladığı ilk maliyyə hesabatları eyni zamanda təşkilatın İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatları olacaqdır.

Əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydaları

12. Əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydaları ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları tətbiq etməzdən bilavasitə əvvəl istifadə etdiyi mühasibat uçotu qaydalarıdır. Bu qaydalar mühasibat uçotunun kassa metodu, mühasibat uçotunun hesablama metodu, mühasibat uçotunun istər kassa metodunun, istərsə də hesablama metodunun modifikasiya olunmuş versiyası, yaxud da digər təyin olunmuş qaydalar ola bilər.

İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatları

13. Təşkilatın İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatları təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara keçdiyi və hazırki İSMUBS-da qeyd olunmaqla maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğunu təsdiq etmək qabiliyyətinə təsir edə biləcək müəyyən azadolmaları tətbiq etdiyi illik maliyyə hesabatlarıdır. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat hazırki İSMUBS-da qeyd olunan və ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara (bax, bəndlər 36-62) uyğunluğa təsir edən azadolmaları tətbiq edirsə, təşkilat güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşənə qədər və/yaxud müvafiq maddələr tətbiq olunan İSMUBS-lara uyğun olaraq tanındığı, qiymətləndirildiyi zaman və/yaxud müvafiq məlumatlar təqdim olunduğu və ya açıqlandığı zaman (hansı tez baş verərsə) hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara aydın və şərtsiz uyğunluğu bəyan etmək iqtidarında olmayacaqdır. Maliyyə hesabatları tətbiq oluna bilən bütün İSMUBS-ların bütün tələblərinə uyğun olmayana qədər İSMUBS-lara uyğun hesabatlar kimi təsvir oluna bilməz.

14. Təşkilatın İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatları elə bir maliyyə hesabatlarıdır ki, burada təşkilat aşağıdakı hallarda bu kimi digər mühasibat uçotu qaydalarından İSMUBS-ların tətbiqinə keçir:

(a) Özünün əvvəlki ən son maliyyə hesabatlarını İSMUBS-lara, *Mühasibat Uçotunun Kassa Metoduna Əsaslanan Maliyyə Hesabatlılığı* prinsiplərinə uyğun hazırlamışdır;

(b) Özünün əvvəlki ən son maliyyə hesabatlarını:

- (i) Bütün aspektlər üzrə İSMUBS-larla uzlaşmayan təyin olunmuş tələblərə uyğun təqdim etmişdir;
- (ii) Maliyyə hesabatlarının İSMUBS-lara uyğun olmasına dair aydın və şərtsiz bəyannamə ehtiva edən maliyyə hesabatları istisna olmaqla bütün aspektlər üzrə İSMUBS-lara uyğun təqdim etmişdir;
- (iii) Hazırkı İSMUBS-da qeyd olunan və ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara (bax bənd 36-62) uyğunluğa təsir edən azadolmaların tətbiqi daxil olmaqla, bəzi İSMUBS-larla (lakin hamısı ilə deyil) uyğunluğa dair aydın bəyannamə ehtiva edir;
- (iv) Barəsində təyin olunmuş tələblərin mövcud olmadığı maddələr üçün bəzi fərdi İSMUBS-lardan istifadə etməklə, İSMUBS-larla uzlaşmayan təyin olunmuş tələblərə uyğun təqdim etmişdir; yaxud da
- (v) Bəzi məbləğləri İSMUBS-lara uyğun olaraq müəyyən edilmiş məbləğlərlə üzləşdirməklə təyin olunmuş tələblərə uyğun təqdim etmişdir.

(c) Maliyyə hesabatlarını İSMUBS-lara uyğun yalnız daxili istifadə üçün, onları kənar istifadəçilərə açıq etməməklə hazırlamışdır;

(d) İSMUBS-lara uyğun olaraq hesabat dəstini konsolidasiya məqsədləri üçün, İSMUBS 1-də müəyyən edildiyi kimi maliyyə hesabatlarının tam dəstini tərtib etmədən hazırlamışdır; yaxud da

(e) Əvvəlki dövrlər üçün maliyyə hesabatlarını təqdim etməmişdir.

Tanıma və qiymətləndirmə

İSMUBS-ların tətbiqi üzrə maliyyə vəziyyəti haqqında balans hesabatı

15. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların tətbiq olunması tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında balans hesabatı hazırlamalı və təqdim etməlidir. Bu tələb hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğun olaraq təşkilatın mühasibat uçotu üçün başlanğıc nöqtəsidir.

Uçot siyasətləri

16. Hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların tətbiq tarixi üzrə ilk dəfə tətbiq edən təşkilat bu İSMUBS-da tələb olunan və ya əksi göstərilən hallar istisna olmaqla, İSMUBS-ların tələblərini retrospektiv qaydada tətbiq etməlidir.

17. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat 36-134-cü bəndlərdə göstərilən hallar istisna olmaqla, özünün maliyyə vəziyyəti haqqında balans hesabatında və təqdim olunan bütün

dövrələr üzrə əvvəldən sonadək eyni uçot siyasətlərindən istifadə etməlidir. Uçot siyasətləri 36-134-cü bəndlərdə göstərilən hallar istisna olmaqla, İSMUBS-ların tətbiq edilmə tarixində qüvvədə olan hər bir İSMUBS-la uyğun olmalıdır.

18. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 36-134-cü bəndlərdə qeyd olunan azadolmaların üstünlüklərindən yararlanırsa, həmin təşkilatdan güzəşt təmin edən azadolmaların qüvvədən düşməsindən sonra və/yaxud müvafiq maddələr tətbiq olunan İSMUBS-lara uyğun olaraq tanındığı, qiymətləndirildiyi zaman və/yaxud müvafiq məlumatlar maliyyə hesabatlarında təqdim olunduğu və ya açıqlandığı zaman (hansı tez baş verərsə) öz uçot siyasətinə dəyişiklik etməsi tələb olunacaqdır.
19. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların tətbiq olunması tarixinə hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qüvvədə olan versiyalarını tətbiq etməlidir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat hələ məcburi tətbiq qüvvəsinə malik olmayan yeni İSMUBS-ları tətbiq edə bilər, bu şərtlə ki, həmin İSMUBS daha erkən tətbiqə icazə vermiş olsun. Keçid dövrü ərzində qüvvəyə minən istənilən yeni İSMUBS-lar ilk dəfə tətbiq edən təşkilat tərəfindən həmin standartın qüvvəyə minməsi tarixindən etibarən tətbiq edilməlidir.
20. 36-134-cü bəndlərdə təsvir olunan hallar istisna olmaqla, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat özünün maliyyə vəziyyəti haqqında balans hesabatında:
  - (a) Tanınması İSMUBS-larla tələb olunan bütün aktivləri və öhdəlikləri tanımalı;
  - (b) Əgər İSMUBS-lar belə bir tanınmaya icazə vermirsə, maddələri aktiv və ya öhdəliklər kimi tanımamalı;
  - (c) Əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına müvafiq olaraq aktivin, öhdəliyin və ya xalis aktivlərin/kapitalın komponentinin bir növü kimi tanınmış, lakin İSMUBS-lara müvafiq olaraq aktivin, öhdəliyin və ya xalis aktivlərin/kapitalın komponentinin fərqli növü kimi tanınmış maddələri yenidən təsnif etmək;
  - (d) Bütün tanınmış aktiv və öhdəliklərin qiymətləndirilməsində İSMUBS-ları tətbiq etmək.
21. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın öz maliyyə hesabatlarında istifadə etdiyi uçot siyasətləri təşkilatın əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydaları əsasında müqayisəli dövrün sonunda istifadə olunan uçot siyasətlərindən fərqli ola bilər. Nəticə olaraq edilən düzəlişlər İSMUBS-ların tətbiq tarixindən əvvəlki əməliyyatlardan, digər hadisələrdən və ya şəraitlərdən törəyə bilər. Buna görə də ilk dəfə tətbiq edən təşkilat yığılmış mənfəətin (profisit) və ya zərərin (defisit) ilkin qalıqına edilən həmin düzəlişləri müvafiq maddələrin tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi (yaxud da uyğun olarsa, xalis aktiv/kapitalın başqa bir kateqoriyası) dövrdə tanımalıdır. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat bu düzəlişləri təqdim olunan ən erkən dövrdə tanımalıdır.
22. Digər İSMUBS-larda göstərilən keçid güzəştləri və müddəaları hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları artıq tətbiq edən təşkilat tərəfindən uçot siyasətlərinə edilən dəyişikliklərə şamil olunur. Bu İSMUBS-dakı keçid güzəştləri və müddəaları illik maliyyə

hesabatlarını hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların tətbiq edilməsi üzrə və bu İSMUBS-lara keçid ərzində hazırlayan ilk dəfə tətbiq edən təşkilatlara şamil olunur.

İSMUBS-ların retrospektiv tətbiqindən azadolmalar

23. **İSMUBS-ların tətbiq edilməsi tarixinə ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-lara uyğun qiymətləndirmələr, bu qiymətləndirmələrin İSMUBS-lardakı tələblərə uyğunsuzluğuna dair mötəbər sübut olmadığı təqdirdə, əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun aparılmış qiymətləndirmələrə uyğun gəlməlidir (düzəlişlərdən sonra uçot siyasətlərindəki istənilən fərqi əks etdirmək üçün).**
24. Bu İSMUBS hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların bəzi aspektlərinin retrospektiv tətbiqini qadağan edir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat əvvəllər tətbiq etdiyi mühasibat uçotu qaydaları əsasında etdiyi qiymətləndirmələr haqqında İSMUBS-ları tətbiq etməsi tarixindən sonra məlumat ala bilər. 23-cü bəndə müvafiq olaraq, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat bu cür məlumatların qəbuluna "Hesabat dövründən sonrakı hadisələr" adlı 14Nəli İSMUBS-a uyğun olaraq hesabat dövründən sonra düzəliş olunmayan hadisələr kimi yanaşmalıdır.
25. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-lara müvafiq olaraq İSMUBS-ların tətbiq tarixində və ya keçid dövrü ərzində əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydaları əsasında həmin tarixdə tələb olunmayan qiymətləndirmələr aparmağa zərurət duya bilər. İSMUBS 14 ilə uyğunluğa nail olmaq üçün bu qiymətləndirmələr İSMUBS-lara müvafiq olaraq İSMUBS-ların tətbiq olunması tarixində və ya keçid dövrü ərzində mövcud olmuş şəraiti əks etdirməlidir. Xüsusilə də, İSMUBS-ların tətbiq olunması tarixində və ya keçid dövrü ərzində bazar qiymətləri, faiz dərəcələri və ya xarici valyuta məzənnələri ilə bağlı müəyyən edilmiş qiymətləndirmələr həmin tarixə olan bazar şəraitlərini əks etdirməlidir. Torpaq, tikili və avadanlıq kimi qeyri-maliyyə aktivləri üçün aktivlərin faydalı istifadə müddəti, qalıq dəyəri və ya vəziyyəti haqqında qiymətləndirmələr İSMUBS-ların tətbiq olunması tarixində və ya keçid dövrü ərzində rəhbərliyin gözləntilərini və yürütdüyü mühakiməni əks etdirir.
26. 23-25-ci bəndlər maliyyə vəziyyəti haqqında balans hesabatına tətbiq olunur. Onlar, həmçinin təşkilatın 78-ci bəndə müvafiq olaraq müqayisəli məlumatları təqdim etməyi seçdiyi halda müqayisəli dövrə tətbiq olunur – bu halda isə İSMUBS-ların tətbiq tarixinə edilən istinadlar həmin müqayisəli dövrün sonuna edilən istinadlarla əvəz olunur.

Ədalətli təqdimat və İSMUBS-larla uyğunluq

27. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS əsaslı ilk maliyyə hesabatları təşkilatın maliyyə vəziyyətini, onun fəaliyyətinin maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini ədalətli əks etdirməlidir. Ədalətli təqdim etmə prinsipi aktiv, öhdəlik, gəlir və xərclərin İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında qeyd olunmuş anlayışları və tanınma meyarlarına uyğun olaraq əməliyyatlar, digər hadisələr və şərtlərin təsirinin ədalətli təqdim edilməsini tələb edir. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 36-62-ci bəndlərdə qeyd olunan azadolmaların üstünlüklərindən faydalanırsa, güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşənə qədər və/yaxud müvafiq maddələr tətbiq olunan İSMUBS-lara**

uyğun olaraq tanınacağı və ya qiymətləndiriləcəyi zamana (hansı tez baş verərsə) qədər bu azadolmalar maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara (bax, bəndlər) uyğunluğu təsdiq etmə qabiliyyətinə təsir edəcəkdir.

28. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-lara tam uyğunluğa yalnız o halda iddia edə bilər ki, təşkilat 11-ci bəndi rəhbər tutaraq həmin tarixdə qüvvədə olan İSMUBS-ların bütün tələblərinə uyğunluğu təmin etmiş olsun. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 36-62-ci bəndlərdə qeyd olunan azadolmalardan bir və ya bir neçəsini tətbiq edirsə, maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatı və təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara (bax, bəndlər) uyğunluğu təsdiq etmə qabiliyyəti təsire məruz qalacaqdır. Maliyyə hesabatları İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun tərtib olunduqda, təşkilat bu faktı qeydlərdə dəqiq və şərt qoyulmadan açıqlamalıdır. Təşkilatlar İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğunluğu tam təmin etmədən maliyyə hesabatlarında belə uyğunluq barədə heç bir açıqlama verməməlidirlər.**
29. İctimai Sektor üçün 1 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının 29-cu bəndinə uyğun olaraq faktiki olaraq bütün mümkün hallarda ədalətli təqdimat müvafiq İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarının tətbiqi sayəsində əldə olunur. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-larla tam uyğunluğa iddia etməsi üçün məlumatların 11-ci bəndin tələblərinə əsasən keyfiyyət xüsusiyyətlərinə cavab verəcək tərzdə təqdim olunmasını təmin etmək üçün müvafiq İSMUBS-ların bütün tələblərinə əməl edilməlidir.
30. 36-62-ci bəndlərdə göstərilən azadolmalar İSMUBS-ların tətbiq edilmə tarixi üzrə və keçid dövrü ərzində İSMUBS-larda qeyd olunan tanıma, qiymətləndirmə, təqdimat və / yaxud açıqlama tələblərinə güzəşt təmin edir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat bu azadolmaları tətbiq etmək seçimindən yararlana bilər, lakin bu zaman 27 və 28-ci bəndlərin tələblərinə əsasən güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşənə qədər və/yaxud müvafiq maddələrin aidiyyəti İSMUBS-lara uyğun şəkildə tanınmasına və ya qiymətləndirilməsinə, yaxud da müvafiq məlumatların maliyyə hesabatlarında təqdim olunmasına və ya açıqlanmasına (hansı tez baş verərsə) qədər həmin güzəştlərin tətbiq edilməsinin maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-larla uyğunluğu təsdiq etmək qabiliyyətinə təsir edəcəyini nəzərə almalıdır. Belə azadolmalardan istifadə etməzdən əvvəl ilk dəfə tətbiq edən təşkilat bütün uyğun faktları və şəraitləri, eləcə də bunların özünün maliyyə hesabatlarına potensial təsirlərini nəzərə almalıdır.
31. **İSMUBS-ları ilk dəfə tətbiq edən təşkilat tətbiq olunan keçid güzəştlərinin maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğunu təsdiq etmə qabiliyyətinə təsir edib-etməyəcəyini dəyərləndirməlidir.**
32. Məsələn, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat yol hərəkəti qaydalarının pozulmasına görə cərimələrin tanınması və qiymətləndirilməsi üçün tətbiq olunan cərimələrin dəyəri, silinmiş cərimələr, inzibati xəta törədən şəxslərlə əldə olunan razılaşmalar və s. haqqında yetərsiz məlumatların mövcudluğu səbəbindən üç illik keçid güzəşt dövrü

tətbiq edir. Güzəşt dövrü qeyri-birja gəlirlərinin hər hansı digər sinfinə şamil olunmamışdır. Cərimələrdən daxil olan gəlirlər bütövlükdə maliyyə hesabatlarına münasibətdə əhəmiyyətli deyildir. Təşkilat belə bir qənaətə gəlir ki, keçid güzəştlərini və müddəalarını tətbiq etməklə ədalətli təqdimat və İSMUBS-lara uyğunluq təsirə məruz qalmayacaqdır. Nəticə etibarilə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları tətbiq etmə tarixində və keçid dövrü ərzində ədalətli təqdimat prinsiplərinə və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu təsdiq etməyə hələ də qadir olacaqdır.

Keçid dövrü ərzində ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-larla uyğunluğa təsir edən azadolmalar

33. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilat 36-62-ci bəndlərdə qeyd olunan güzəştləri tətbiq edə bilər. Bu güzəştlər tətbiq olunarkən 27-ci və 28-ci bəndlərə uyğun olaraq keçid dövrü ərzində ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və onun hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğunu təsdiq etmək qabiliyyətinə təsir edəcəkdir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat bu güzəştləri analogiya qaydasında digər maddələrə tətbiq etməməlidir.**
34. **32-62-ci bəndlərdə qeyd olunan güzəştlərə baxmayaraq, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat mümkün olduğu qədər tez müvafiq İSMUBS-ların bütün tələblərinə tam uyğunluğa təmin etməyə həvəsləndirilir.**
35. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın 36-62-ci bəndlərdə qeyd olunan azadolmaları tətbiq etmə miqyasından asılı olaraq, güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşənə qədər və ya müvafiq maddələrin maliyyə hesabatlarında aidiyyəti İSMUBS-lara uyğun şəkildə tanınmasına və ya qiymətləndirilməsinə (hansı tez baş verərsə) qədər müvafiq İSMUBS-larda göstərilən istənilən əlaqəli təqdimat və/yaxud açıqlama tələblərini tətbiq etmək tələb olunmur.**

Aktiv və/yaxud öhdəliklərin tanınması və/yaxud qiymətləndirilməsi üçün üç illik keçid güzəşt dövrü

Aktiv və/yaxud öhdəliklərin tanınması və/yaxud qiymətləndirilməsi

36. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydaları əsasında aktivləri və/yaxud öhdəlikləri tanımadığı hallarda İSMUBS-ları tətbiq etmə tarixindən sonra üç illik dövr ərzindəki bir tarixdən başlayan hesabat dövrləri üçün aşağıdakı aktivləri və/yaxud öhdəlikləri tanımaq və ya qiymətləndirmək tələb olunmur:

(a) Ehtiyatlar (bax, İSMUBS 12 "Ehtiyatlar");

(b) İnvestisiya mülkiyyəti (bax, İSMUBS 16 "İnvestisiya mülkiyyəti");

(c) Torpaq, tikili və avadanlıq (bax, İSMUBS 17 "Torpaq, tikili və avadanlıq");

(d) Müəyyən olunmuş mükafatlandırma planları və digər uzunmüddətli işçi mükafatlandırmaları (bax, İSMUBS 25 "İşçilərin mükafatlandırılması");

- (e) Bioloji aktivlər və kənd təsərrüfatı məhsulları (bax, İSMUBS 27, “Kənd təsərrüfatı”);
  - (f) Qeyri-maddi aktivlər (bax, İSMUBS 31, “Qeyri-maddi aktivlər”);
  - (g) İstər maliyyə öhdəliyi modeli, istərsə də əməliyyatçılara hüquqların verilməsi modeli əsasında konsessiya xidmətləri aktivləri və əlaqəli öhdəliklər (bax, İSMUBS 32 “Konsessiya xidmətlərinin razılaşdırılması: Konsendant”); və
  - (h) Maliyyə alətləri (bax, İSMUBS 29 “Maliyyə alətləri; Tanıma və qiymətləndirmə”.
37. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın 36(d) bəndində qeyd olunan güzəştə tətbiq etdiyi hallarda təşkilat eyni vaxtda öhdəliyi və hər hansı əlaqəli plan aktivlərini tanımalıdır.**
38. **Təşkilatın əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydaları əsasında 36-cı bənddə daxil edilən aktiv və/yaxud öhdəlikləri tanıdığı hallarda İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən növbəti üç il müddətini əhatə edən hesabat dövrləri üçün həmin aktivlərin və/yaxud öhdəliklərin qiymətləndirilməsinə gəldikdə təşkilatın bununla bağlı öz uçot siyasət(lər)ini dəyişməsi tələb olunmur.**
39. Hazırkı standartın 36 və 38-ci bəndlərinə əsasən, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatdan İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən növbəti üç il müddətini əhatə edən hesabat dövrləri üçün aktivlərin və/yaxud öhdəliklərin tanınması və qiymətləndirilməsi ilə bağlı öz uçot siyasət(lər)ini dəyişməsi tələb olunmur. Bu standartın 36 və 38-ci bəndlərində qeyd olunan keçid güzəştlərinin məqsədi ilk dəfə tətbiq edən təşkilata keçid dövrü ərzində öz aktivlərini və/yaxud öhdəliklərini tanıması və/yaxud qiymətləndirməsi üçün etibarlı modellər hazırlamasına şərait yaratmaqdır. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat belə aktivlərin və/yaxud öhdəliklərin tanınması və/yaxud qiymətləndirilməsi üçün digər İSMUBS-ların müddəaları ilə uzlaşmayan uçot siyasətləri tətbiq edə bilər.
40. **Hazırkı standartın 36 və 38-ci bəndlərinin müddəalarına əsasən ilk dəfə tətbiq edən təşkilat yalnız hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara səciyyəvi olan uçot siyasətlərinə daha yaxşı uyğunlaşmaq məqsədilə keçid dövrü ərzində öz uçot siyasətlərini dəyişə bilər, eləcə də güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşənə qədər və ya müvafiq maddələrin maliyyə hesabatlarında aidiyyəti İSMUBS-lara uyğun şəkildə tanınmasına və ya qiymətləndirilməsinə (hansı tez baş verərsə) qədər öz mövcud uçot siyasətlərini saxlaya bilər. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat müvafiq İSMUBS-larda siniflərin və qrupların istifadəsinə icazə verildiyi hallarda aktivlərin və/yaxud öhdəliklərin siniflər üzrə və ya qruplara görə tanınması və/yaxud qiymətləndirilməsi ilə bağlı öz uçot siyasətini dəyişə bilər.**
41. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın 36 və 38-ci bəndlərdə qeyd olunan və maliyyə aktivlərinin tanınmamasını və ya qiymətləndirilməməsini nəzərdə tutan üç illik keçid güzəştlərinə imkan verən azadolmaları tətbiq etdiyi hallarda İSMUBS 9 “Birja əməliyyatları üzrə gəlirlər” baxımından istənilən əlaqəli gəlirləri, yaxud da İSMUBS 23 “Qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirlər (vergilər və**

köçürmələr)” nöqtəyi-nəzərindən nağd hesablaşma və ya digər maliyyə aktivi formasında sair debitor borcları tanımaq və ya qiymətləndirmək tələb olunmur.

Qeyri-birja gəlirlərinin tanınması və/yaxud qiymətləndirilməsi

42. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilatdan İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən növbəti üç il müddətini əhatə edən hesabat dövrləri üçün qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirlərin tanınması və qiymətləndirilməsi ilə bağlı uçot siyasətlərinin dəyişdirilməsi tələb olunmur. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat qeyri-birja əməliyyatları üzrə gəlirlərə dair uçot siyasətini siniflər üzrə dəyişə bilər.**
43. Bu standartın 42-ci bəndində qeyd olunan keçid müddəası təşkilat keçid dövründə qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirin tanınması və qiymətləndirilməsi üçün İSMUBS 23 “Qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirlər (vergilər və köçürmələr)” standartına uyğun etibarlı model hazırlamasına vaxt vermək üçün nəzərdə tutulub. İSMUBS-ları ilk dəfə tətbiq edən təşkilat bu İSMUBS 23-ün müddəalarına uyğun gəlməyən qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirin tanınması və /və ya qiymətləndirilməsi üçün uçot siyasətlərini qəbul edə bilər. 42-ci bənddəki keçid müddəası İSMUBS-ları ilk dəfə tətbiq edən təşkilata 23 №-li İSMUBS-u müntəzəm olaraq qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirin müxtəlif siniflərinə tətbiq etməyə şərait yaradır. Məsələn, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat əmlak vergisini və köçürmələrin bəzi siniflərini 23 №-li İSMUBS-a uyğun olaraq onun tətbiqi tarixindən tanıya və qiymətləndirə bilər, lakin gəlir vergisi gəlirlərin tanınması və qiymətləndirilməsi üzrə etibarlı model hazırlamaq üçün 3 ilə qədər müddət tələb edə bilər.

Digər azadolmalar

İSMUBS 5 “Borclar üzrə məsrəflər”

44. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın 36-cı bənddə təsbit olunan və aktivlərin tanınmaması və/və qiymətləndirilməməsi üzrə üç illik keçid güzəşt dövrünə icazə verən azadolmanı tətbiq etdiyi və yol verilən alternativ yanaşma baxımından borclar üzrə məsrəflərin uçotunun aparılmasına qərar verdiyi hallarda, güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşənə qədər və/və ya aidiyyəti aktivlər müvafiq İSMUBS-lara uyğun olaraq tanındığı, qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez baş verərsə) kapitallaşdırma tarixi hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların tətbiq tarixindən əvvəl gələn kvalifikasiya olunan aktivlər üzrə hər hansı borc məsrəflərinin kapitallaşdırılması tələb olunmur.**
45. Bu standartın 36-cı bəndi ilk dəfə tətbiq edən təşkilata İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən növbəti üç il müddətini əhatə edən dövr üçün aktivləri 16, 17, 27, 31 və 32 №-li İSMUBS-lara uyğun tanımamağa və/və ya qiymətləndirməməyə icazə verir. Bu dövr ərzində ilk dəfə tətbiq edən təşkilat üçün eyni zamanda həmin İSMUBS-ların tələblərini nəzərə almaq zəruri ola bilər. Bu cür tələblərə misal olaraq təşkilatın yol verilən alternativ yanaşmanı qəbul etdiyi hallarda borclar üzrə məsrəflərin kapitallaşdırılması tələbini göstərmək olar. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın aktivlərin 16, 17, 27, 31 və 32 №-li İSMUBS-lara uyğun tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün

keçid güzəşt dövrünün üstünlüyündən faydalandığı hallarda keçid dövründən əvvəl, yaxud da keçid dövrü ərzində kvalifikasiya olunan aktivlər üzrə borc məsrəflərinin kapitallaşdırılması tələb olunmur. Yalnız güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşdüyü zaman, yaxud da aidiyyəti aktivlər müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez baş verərsə) ilk dəfə tətbiq edən təşkilata yol verilən alternativ yanaşmaya müvafiq olaraq kvalifikasiya olunan aktivlər üzrə çəkilmiş borc məsrəflərini kapitallaşdırmağa icazə veriləcəkdir.

İSMUBS 13 “İcarələr”

46. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın 36-cı bənddə təsbit olunan və aktivlərin tanınmaması üzrə üç illik keçid güzəşt dövrünə icazə verən azadolmanın üstünlüyündən faydalandığı hallarda güzəşt təmin edən azadolmanın qüvvədən düşməsinə qədər, yaxud da aidiyyəti aktivlərin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı zaman (hansı tez baş verərsə) maliyyə icarələri ilə bağlı tələblərin qəbul olunması tələb olunmur.**
47. Bu İSMUBS ilk dəfə tətbiq edən təşkilata İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən növbəti üç il müddətini əhatə edən dövr üçün aktivləri 16, 17, 27, 31 və 32 №-li İSMUBS-lara uyğun tanımamağa icazə verir. Bu dövr ərzində ilk dəfə tətbiq edən təşkilat üçün həm yuxarıda sadalanan İSMUBS-ların tanınma tələblərini, həm də hazırkı İSMUBS üzrə maliyyə icarəsinin tanınmasını nəzərə almaq zəruri ola bilər. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın 16, 17, 27, 31 və 32 №-li İSMUBS-lara uyğun olaraq azadolmaların üstünlüyündən faydalandığı hallarda güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşənə qədər və/və ya aidiyyəti aktivlər müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez baş verərsə) təşkilatdan maliyyə icarəsi aktivlərini və/və ya öhdəliklərini tanıması tələb olunmur.

İSMUBS 19 “Qiymətləndirilmiş öhdəliklər, şərti öhdəliklər və şərti aktivlər”

48. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın 36-cı bənddə təsbit olunan və torpaq, tikili və avadanlığın tanınmaması və/və ya qiymətləndirilməməsi üzrə üç illik keçid güzəşt dövrünə icazə verən azadolmanın üstünlüyündən faydalandığı hallarda İSMUBS 17 üçün azadolma qüvvədən düşməsinə qədər, yaxud da aidiyyəti aktivlərin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez baş verərsə) obyektin sökülməsi və çıxarılması, eləcə də aktivin yerləşdiyi sahənin bərpa edilməsi üçün ilkin smeta həcmi ilə bağlı öhdəliyin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi tələb olunmur.**
49. Bu İSMUBS ilk dəfə tətbiq edən təşkilata İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən növbəti üç il müddətini əhatə edən dövr üçün torpaq, tikili və avadanlığı tanımamağa icazə verir. İSMUBS 17 təşkilatdan obyektin demontajı və ləğvi, habelə onun yerləşdiyi sahənin bərpası kimi işlərin görülməsi üzrə çəkiləcək məsrəflərin ilkin smeta həcmi torpaq, tikili və avadanlıq obyektinin dəyərinin bir hissəsi kimi daxil etməyi tələb edir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın torpaq, tikili və avadanlığın tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üzrə üç illik keçid güzəşt dövrünə icazə verən azadolmanın üstünlüyündən faydalandığı hallarda güzəşt təmin edən azadolma qüvvədən düşənə qədər, yaxud da aidiyyəti aktiv 17 №-li İSMUBS-a uyğun tanındığı və/və ya

qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez baş verərsə) ilk dəfə tətbiq edən təşkilatdan obyektin demontajı və ləğvi, habelə onun yerləşdiyi sahənin bərpası kimi işlərin görülməsi üzrə çəkiləcək məsrəflərin ilkin smeta həcminə dair tələbləri qəbul etmək tələb olunmur. Bu öhdəlik İSMUBS-ların tətbiq olunması tarixindən etibarən, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın aktivin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün üç illik keçid güzəştinə icazə verən azadolmanın üstünlüyündən faydalandığı hallarda güzəşt təmin edən azadolmanın qüvvədən düşdüyü tarix üzrə, yaxud da aktivin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi tarix üzrə ölçülməlidir.

50. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın 48-ci bənddə təsbit olunan azadolmanın üstünlüyündən faydalandığı hallarda təşkilat öhdəliyi və istənilən əlaqəli aktivini eyni zamanda tanımalı və/və ya qiymətləndirməlidir.

İSMUBS 20 “Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatların açıqlanması

51. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilatdan İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən növbəti üç il müddətini əhatə edən dövr üçün əlaqəli tərəflərlə münasibətlər və əlaqəli tərəflərlə aparılan əməliyyatlar və əsas idarə heyəti haqqında məlumatları açıqlamaq tələb olunmur.**
52. **Bu standartın 51-ci bəndində təsbit olunan keçid müddəsinə baxmayaraq, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-ların tətbiq olunması tarixinə əlaqəli tərəflərlə münasibətlər və əlaqəli tərəflərlə aparılan əməliyyatlar və əsas idarə heyəti haqqında məlumatları açıqlaması təqdir olunur.**

İSMUBS 34 “Fərdi maliyyə hesabatları”, İSMUBS 35 “Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları” və İSMUBS 36 “Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə və birgə müəssisələrə investisiyalar”

53. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydaları əsasında nəzarət edilən təşkilatlarda, asılı təsərrüfat cəmiyyətlərində və ya birgə müəssisələrdə maraqlarını tanımadığı hallarda təşkilatın İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən növbəti üç il müddətini əhatə edən dövr üçün nəzarət edilən təşkilat, asılı təsərrüfat cəmiyyəti və ya birgə müəssisə kimi digər qurumlarda maraqlarını tanıması və/və ya qiymətləndirməsi tələb olunmur.**
54. Bu standartın 53-cü bəndinə uyğun olaraq, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatdan İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən 3 il müddəti əhatə edən hesabat dövrləri üçün nəzarət edilən təşkilatlarda, asılı təsərrüfat cəmiyyətlərində və ya birgə müəssisələrdə olan maraqlarının tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi ilə bağlı öz uçot siyasətini dəyişmək tələb olunmur. 53-cü bənddə qeyd olunmuş keçid güzəştləri ilk dəfə tətbiq edən təşkilata keçid dövrü ərzində istər nəzarət edilən təşkilatlar, istərsə də asılı təsərrüfat cəmiyyətləri və ya birgə müəssisələr kimi digər qurumlarda olan maraqlarını müəyyən etmək və lazımi qaydada təsnif etmək üçün müddət verilməsinə imkan verir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat nəzarət edilən təşkilatlarda, asılı təsərrüfat cəmiyyətlərində və ya birgə müəssisələrdə olan maraqlarının tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün digər İSMUBS-ların müddəaları ilə uyğun olmayan uçot siyasətlərini tətbiq edə bilər.

İSMUBS 35 “Birləşdirilmiş (Konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları

55. **Bu standartın 53-cü bəndinə uyğun olaraq, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların tətbiq edilməsindən sonra birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarını təqdim etməlidir. Bununla belə,**

birleştirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarını təqdim edən ilk dəfə tətbiq edən təşkilatdan İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən 3 il müddəti əhatə edən hesabat dövrləri üçün iqtisadi quruma daxil olan təşkilatlar arasında bütün qalıqları, əməliyyatları, gəlir və xərcləri çıxartmaq tələb olunmur.

56. İSMUBS-ların qəbul olunması üzrə təşkilat aralarında əhəmiyyətli sayda əməliyyatları olan çoxsaylı nəzarət edilən müəssisələrə malik ola bilər. Müvafiq olaraq, iqtisadi qurumun birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarının hazırlanması məqsədilə ləğv olunması vacib olan bütün əməliyyatları və qalıqları müəyyənləşdirmək ilkin olaraq çətin ola bilər. Bu səbəbdən 55-ci bənd iqtisadi qurum daxilindəki təşkilatlar arasında qalıqların və əməliyyatların, gəlir və xərclərin tam olaraq aradan qaldırılması məqsədilə üç ilə qədər dövrü əhatə edən güzəştlər verir.
57. **Bu standartın 55-ci bəndində təsbit olunan keçid müddəsinə baxmayaraq, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın 35 №-li İSMUBS-un müddəalarına mümkün qədər tez bir vaxtda tam uyğunluğu təmin etmək məqsədilə İSMUBS-ların tətbiq olunması tarixinə məlum olan qalıqları, əməliyyatları, gəlir və xərcləri çıxarması təqdir olunur.**
58. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın 53-cü və/və ya 55-ci bənddə qeyd olunan keçid güzəştlərindən faydalandığı hallarda təşkilat aşağıdakı hallar baş verməyə qədər maliyyə hesabatlarını birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları kimi təqdim etməməlidir:**
- (a) **Güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşmüşdür; və**
  - (b) **Təşkilatın digər qurumlarda maraqları nəzarət edilən təşkilatlar, asılı təsərrüfat cəmiyyətləri və ya birgə müəssisələr kimi tanınmış və/və ya qiymətləndirilmişdir; yaxud**
  - (c) **İqtisadi qurum daxilindəki təşkilatlar arasında təşkilat daxili qalıqlar, əməliyyatlar, gəlirlər və xərclər çıxarılmışdır (hansı tez olarsa).**

İSMUBS 36 "Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə və birgə müəssisələrə investisiyalar

59. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilat 36 №-li İSMUBS-un qəbul edilməsi üzrə iştirak payı metodunu tətbiq edirsə, investordan İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən 3 il müddəti əhatə edən hesabat dövrləri üçün investor və onun asılı təsərrüfat cəmiyyətləri və ya birgə müəssisələri arasında "aşağıdan yuxarı" və "yuxarıdan aşağı" əməliyyatlardan yaranan mənfəət və zərərdəki payını ləğv etməsi tələb olunmur.**
60. İSMUBS-ların qəbul edilməsi üzrə ilk dəfə tətbiq edən təşkilat investor və investisiya obyektində əhəmiyyətli sayda "aşağıdan yuxarı" və "yuxarıdan aşağı" əməliyyatlarla birlikdə bir və ya daha çox asılı təsərrüfat cəmiyyətlərində və ya birgə müəssisələrdə investor kimi çıxış edə bilər. Müvafiq olaraq, iştirak payı metodu tətbiq olunarkən investorun asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinin və ya birgə müəssisələrin mənfəət və ya zərərindəki payının ləğv olunmasını zəruri edən bəzi "aşağıdan yuxarı" və "yuxarıdan aşağı" əməliyyatları müəyyən etmək çətin ola bilər. Bu səbəbdən 59-cu bənd investora asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinin və ya birgə müəssisələrin "aşağıdan yuxarı" və

“yuxarıdan aşağı” əməliyyatlardan yaranan mənfəət və ya zərərindəki payını tam ləğv etməsi üçün üç ilə qədər güzəşt dövrü verir.

61. **Bu standartın 59-cu bəndində qeyd olunan keçid güzəştinə baxmayaraq, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın 36 №-li İSMUBS-un müddəalarına mümkün qədər tez bir vaxtda tam uyğunluğu təmin etmək məqsədilə İSMUBS-ların tətbiq olunması tarixinə məlum olmaqla asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinin və ya birgə müəssisələrin “aşağıdan yuxarı” və “yuxarıdan aşağı” əməliyyatlardan yaranan mənfəət və ya zərərindəki payını tam ləğv etməsi təqdir olunur.**
62. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın 53-cü və/və ya 59-cu bəndlərdə qeyd olunan keçid güzəştlərindən faydalandığı hallarda təşkilat aşağıdakı hallar baş verməyə qədər asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə və ya birgə müəssisələrə investisiyaların iştirak payı metodundan istifadə etməklə uçota alındığı maliyyə hesabatlarını təqdim etməməlidir:**
- (d) **Güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşmüşdür; və**
  - (e) **Təşkilatın digər qurumlarda maraqları asılı təsərrüfat cəmiyyəti və ya birgə müəssisə kimi tanınmış və/və ya qiymətləndirilmişdir; yaxud**
  - (f) **Təşkilatın investor və investisiya obyektı arasında “aşağıdan yuxarı” və “yuxarıdan aşağı” əməliyyatlardan yaranan asılı təsərrüfat cəmiyyətinin mənfəət və ya zərərindəki payı ləğv olunmuşdur (hansı tez olarsa).**

Qəbul etmə dövrü ərzində ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etməyən azadolmalar

63. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilatdan 64-134-cü bəndlərdə qeyd olunan azadolmaları tətbiq etmək tələb oluna, yaxud da təşkilat bu azadolmaları tətbiq edib-etməmək seçimi verilə bilər. Bu güzəştlər tətbiq olunarkən 27-ci və 28-ci bəndlərə uyğun olaraq keçid dövrü ərzində ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və onun hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğunu təsdiq etmək qabiliyyətinə təsir etməyəcəkdir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat bu güzəştləri analogiya qaydasında digər maddələrə tətbiq etməməlidir.**

Aktivləri və/və ya öhdəlikləri qiymətləndirmək üçün ilkin dəyər metodundan istifadə olunması

64. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilat aktivlər və öhdəliklər haqqında etibarlı xərc məlumatları mövcud olmadığı zaman aşağıdakı aktivləri və/və ya öhdəlikləri onların ədalətli dəyəri ilə qiymətləndirə bilər və həmin ədalətli dəyəri aşağıdakı elementlər üçün ilkin dəyər kimi istifadə edə bilər:**
- (a) **Ehtiyatlar (bax, İSMUBS 12 “Ehtiyatlar”);**
  - (b) **İnvestisiya mülkiyyəti, bu şərtlə ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 16 №-li İSMUBS-da qeyd olunan xərc modelindən istifadə etməyi seçsin;**
  - (c) **Torpaq, tikili və avadanlıq (bax, İSMUBS 17);**

- (d) Qeyri-maddi aktivlər, o cümlədən təşkilatın daxili imkanları hesabına yaradılmış qeyri-maddi aktivlərdən (bax, İSMUBS 31) başqa, hansı ki, aşağıdakı meyarlara cavab verir;
- (i) 31 №-li İSMUBS-dakı tanıma meyarları (etibarlı qiymətləndirmə meyarı istisna olmaqla); və
- (ii) yenidən qiymətləndirmə üçün 31 №-li İSMUBS-dakı meyarlar (o cümlədən, fəal bazarın mövcudluğu)
- (e) Maliyyə alətləri (bax, İSMUBS 29); və ya
- (f) Konsessiya xidmətləri aktivləri (bax, İSMUBS 32)
65. İlk dəyər yalnız aktiv və/və ya öhdəliyin əldə etmə dəyərinin mövcud olmadığı hallarda müəyyən edilə bilər. İlk dəyər təşkilatın aktiv və/və ya öhdəliyi müəyyən tarixdə ilkin olaraq tanıdığına fərz edir. Sonrakı köhnəlmə və ya amortizasiya aktivin əldə etmə dəyərinin ilkin dəyərə bərabər olduğuna əsaslanır. Məsələn, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat torpaq, tikili və avadanlığı İSMUBS-ların qəbul etmə tarixində ilkin dəyər üzrə qiymətləndirə bilər, çünki həmin tarixdə torpaq, tikili və avadanlıq maddələri haqqında xərc məlumatları mövcud olmamışdır və təşkilat ədalətli dəyəri həmin tarixdə özünü ilkin dəyəri kimi istifadə edə bilər. İstənilən sonrakı köhnəlmə həmin tarixdə müəyyən olunan ədalətli dəyərə əsaslanır və ilkin dəyərin müəyyən olunması tarixindən başlayır.
66. İlk dəyər metodundan istifadə edilməsi digər İSMUBS-lara müvafiq olaraq sonrakı qiymətləndirmə üçün yenidən qiymətləndirmə və ya ədalətli dəyər modelinin tətbiqi hesab olunmur.
67. Yenidən qiymətləndirilmiş dəyər aşağıdakı dəyərlərlə müqayisə oluna bilərsə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat torpaq, tikili və avadanlığın əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydaları üzrə yenidən qiymətləndirilmiş dəyərini yenidən qiymətləndirmə tarixində ilkin dəyər kimi istifadə edə bilər:
- (a) ədalətli dəyər; və ya
- (b) İSMUBS-lara uyğun olaraq hesablanmış və misal üçün, ümumi və ya xüsusi qiymət indeksində baş vermiş dəyişiklikləri əks etdirməsi üçün düzəlişlərin edildiyi dəyər və ya amortizasiya olunmuş dəyər.
68. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına əsasən torpaq, tikili və avadanlıq üzrə ilkin dəyəri xüsusi bir hadisə ilə əlaqədar olaraq müəyyən dövr üzrə ədalətli dəyərlə qiymətləndirməklə təyin edə bilər:
- (a) əgər qiymətləndirmə tarixi İSMUBS-ların qəbul etmə tarixinə və ya ondan əvvəlki tarixə düşürsə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat belə hadisəyə görə aparılan ədalətli dəyər qiymətləndirmələrini həmin qiymətləndirmə tarixində İSMUBS-lar üçün ilkin dəyər kimi istifadə edə bilər.

(b) əgər qiymətləndirmə tarixi İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən sonra, lakin ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən aktivləri tanınamamaq üçün üç illik keçid güzəşti təmin edən azadolmanın üstünlüyündən faydalandığı keçid dövrü ərzində hadisəyə görə aparılan ədalətli dəyər qiymətləndirmələri hadisə baş verdiyi zaman ilkin dəyər kimi istifadə oluna bilər. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat son düzəlişləri aktivin tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman birbaşa yığılmış mənfəət və zərərdə tanınmalıdır.

69. Ədalətli dəyəri bu standartın 67-ci bəndinə uyğun olaraq müəyyən edərkən ilk dəfə tətbiq edən təşkilat aidiyyəti aktivin ədalətli dəyərini müəyyən edərkən ədalətli dəyərin digər İSMUBS-larda verilən anlayışını və müvafiq tövsiyələri tətbiq etməlidir. Ədalətli dəyər müəyyən edildiyi tarixdə mövcud olan şəraitləri əks etdirməlidir.

70. Əgər ehtiyatlar, yaxud da səciyyəvi xüsusiyyətə malik investisiya mülkiyyəti üçün ədalətli dəyərin etibarlı bazar əsaslı sübutu mövcud deyilsə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat ilkin dəyərin müəyyən edilməsində aşağıdakı alternativləri nəzərə ala bilər:

(a) Ehtiyatlar üçün cari əvəzləşdirmə dəyəri; və

(b) Səciyyəvi xüsusiyyətə malik investisiya mülkiyyəti üçün amortizasiya olunmuş dəyişdirmə xərci.

Nəzarət edilən müəssisələrə, birgə müəssisələrə və asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiya qoyuluşları üçün ilkin dəyərin istifadə olunması

71. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat qeyri-birja əməliyyatı vasitəsilə əldə olunmuş aktivin onun ədalətli dəyərində qiymətləndirə bilər, bu şərtlə ki, aktiv haqqında etibarlı dəyər məlumatları mövcud olmasın.

Nəzarət edilən müəssisələrə, birgə müəssisələrə və asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiya qoyuluşları üçün ilkin dəyərin istifadə olunması (İSMUBS 34)

72. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın nəzarət edilən təşkilat, birgə müəssisə və ya asılı təsərrüfat cəmiyyətinə qoyulmuş investisiyanı qiymətləndirdiyi hallarda təşkilat İSMUBS-ların qəbuletmə tarixində həmin investisiyanı maliyyə vəziyyəti haqqında ayrıca balans hesabatında aşağıdakı məbləğlərdən biri üzrə qiymətləndirə bilər:

(a) Dəyər; və ya

(b) İlkin dəyər. Belə investisiyanın ilkin dəyəri ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın özünün ayrıca maliyyə hesabatlarında İSMUBS-ları qəbuletmə tarixi üzrə onun ilkin dəyəri (İSMUBS 29 uyğun olaraq müəyyən edilmiş) olmalıdır.

73. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat nəzarət edilən təşkilat, birgə müəssisə və ya asılı təsərrüfat cəmiyyətinə investisiyalar üçün ilkin dəyəri əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına müvafiq olaraq təyin edə bilər və həmin ilkin dəyəri xüsusi hadisə səbəbindən ayrıca bir tarixdə onun ədalətli dəyərində qiymətləndirə bilər.

İlkin dəyərin müəyyən oluna biləcəyi tarix

74. İlkin dəyərin müəyyən edildiyi tarix ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən aktivləri və/və ya öhdəlikləri tanınamamaq və ya qiymətləndirməmək baxımından üç illik keçid güzəşti verən azadolmaların üstünlüyündən istifadə edib-etməməsindən asılı olaraq dəyişə

bilər. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat azadolmanın üstünlüyündən faydalandığı zaman ilkin dəyər bu dövr ərzində istənilən tarixdə və ya azadolmanın qüvvədən düşdüyü tarixdə (hansı tez olarsa) müəyyən oluna bilər və bu halda ilkin dəyər 76-cı bəndin tələbinə uyğun tanınmalıdır. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat azadolmanı tətbiq etmirsə, ilkin dəyər ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-lara uyğun maliyyə hesabatlarını təqdim etdiyi ən erkən dövrün başlanğıcında müəyyən edilməlidir.

75. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən aktivləri və/və ya öhdəlikləri tanımaq və/və ya qiymətləndirməmək baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmanın üstünlüyündən yararlandığı hallarda təşkilat üç illik keçid güzəşt dövrü ərzində istənilən vaxtda həmin aktiv və/və ya öhdəlik üçün ilkin dəyəri müəyyən edə bilər.
76. **İlkin dəyər ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın aktiv və/və ya öhdəliyi tanımaq və/və ya qiymətləndirməmək baxımından üç illik keçid güzəşt təmin edən azadolmanın üstünlüyündən yararlandığı dövr ərzində qiymətləndirildiyi zaman, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat aktivin və/və ya öhdəliyin ilkin dəyərinin tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi ildə hesabat dövrünün əvvəlinə keçmiş illərin bölüşdürülməmiş mənfəət/zərərinə dair düzəlişi tanınmalıdır.**

İSMUBS 1 “Maliyyə hesabatlarının təqdimatı”

Müqayisəli məlumat

77. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın özünün İSMUBS-lara uyğun ilk keçid maliyyə hesabatlarında və ya bu İSMUBS-a uyğun təqdim olunan İSMUBS əsaslı ilk maliyyə hesabatlarında müqayisəli məlumatları təqdim etməsi təqdir olunur, lakin bu tələb kimi qoyulmur. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat müqayisəli məlumat təqdim edərkən, bu məlumatlar 1 №-li İSMUBS-un tələblərinə uyğun təqdim olunmalıdır.**
78. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın müqayisəli məlumatları təqdim etdiyi hallarda İSMUBS-lara uyğun ilk keçid maliyyə hesabatlarında və ya bu İSMUBS-a uyğun təqdim olunan İSMUBS əsaslı ilk maliyyə hesabatlarında aşağıdakılar daxil edilməlidir:**
- (a) **əvvəlki dövr üçün müqayisəli məlumatla birlikdə maliyyə vəziyyəti haqqında bir hesabat və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbulətmə tarixindən əvvəl hesabat dövrünün əvvəlinə olan maliyyə vəziyyəti haqqında balans hesabatı;**
  - (b) **Əvvəlki dövr üzrə müqayisəli məlumatla birlikdə maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat;**
  - (c) **Əvvəlki dövr üzrə müqayisəli məlumatla birlikdə xalis aktivlər/kapitalda baş verən dəyişikliklər haqqında hesabat;**
  - (d) **Əvvəlki dövr üzrə müqayisəli məlumatla birlikdə pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat.**
  - (e) **Ayrıca əlavə maliyyə hesabatı kimi, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilat özünün təsdiqlənmiş büdcəsini ictimaiyyətə açıqladıqda, maliyyə**

hesabatlarına əlavə olunmuş bir sütunda cari il üçün büdcənin və faktiki göstəricilərin müqayisəsi; və

(f) Müqayisəli məlumatlar daxil olmaqla əlaqəli qeydlər və 142-ci bəndin tələbinə əsasən əhəmiyyətli düzəlişlər haqqında təsviri məlumatlar; və

79. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın müqayisəli məlumatları təqdim etmədiyi hallarda, onun hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları qəbul etməsindən sonra İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarında və ya bu İSMUBS-a uyğun təqdim olunan İSMUBS əsaslı ilk maliyyə hesabatlarında aşağıdakılar daxil edilməlidir:

(a) maliyyə vəziyyəti haqqında bir hesabat və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən əvvəl tarixində maliyyə vəziyyəti haqqında balans hesabatı;

(b) Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat;

(c) Xalis aktivlər/kapitalda baş verən dəyişikliklər haqqında hesabat;

(d) Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat.

(e) Ayrıca əlavə maliyyə hesabatı kimi, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilat özünün təsdiqlənmiş büdcəsini ictimaiyyətə açıqladıqda, maliyyə hesabatlarına əlavə olunmuş bir sütunda cari il üçün büdcənin və faktiki göstəricilərin müqayisəsi; və

(f) Əlaqəli qeydlər və 142-ci bəndin tələbinə əsasən əhəmiyyətli düzəlişlər haqqında təsviri məlumatların açıqlanması; və

80. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın 36-62-ci bəndlərdə qeyd olunan və maddəni tanımaq və/və ya qiymətləndirməmək baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü təmin edən azadolmaların üstünlüklərindən faydandığı hallarda İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən sonrakı il üçün müqayisəli məlumatlara yalnız maddələrin güzəşt dövrü ərzində tanınmasından və/və ya qiymətləndirilməsindən sonra maddələr haqqında məlumat mövcud olduğu zaman düzəliş oluna bilər.

81. 1 №-li İSMUBS təşkilatdan maliyyə hesabatlarında təqdim olunan bütün maddələr üçün əvvəlki dövrə münasibətdə müqayisəli məlumatları təqdim etməyi tələb edir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın maddəni tanımaq və/və ya qiymətləndirməmək baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü təmin edən azadolmaların üstünlüklərindən faydandığı hallarda təşkilat keçid dövrü ərzində müqayisəli məlumatları yalnız həmin dövr ərzində tanınmış və/və ya qiymətləndirilmiş maddə üçün təqdim etməlidir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat özünün İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatlarına düzəliş etdikdən sonra 1 №-li İSMUBS-da qeyd olunan tələbləri tətbiq etməlidir.

İSMUBS-lara uyğun gəlməyən müqayisəli məlumatlar

82. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat müqayisəli məlumatları əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun təqdim edə bilər. Əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun hazırlanmış müqayisəli məlumat ehtiva edən istənilən maliyyə hesabatlarında ilk dəfə tətbiq edən təşkilat əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu

qaydalarına uyğun hazırlanmış məlumatları İSMUBS-lara uyğun hazırlanmayan məlumatlar kimi adlandırılmalı və İSMUBS-lara uyğunluq üçün tələb oluna biləcək əsas düzəlişlərin mahiyyətini açıqlamalıdır.

83. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatni hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları qəbul etdikdən sonra özünün İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatlarında, yaxud da İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarında İSMUBS-lara uyğun gəlməyən müqayisəli məlumatlar təqdim etdiyi hallarda İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatlarında, yaxud da İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarında təqdim olunan İSMUBS-lara uyğun gəlməyən müqayisəli məlumatlara bu Standartda təsbit olunan keçid güzəştləri və müddəaları tətbiq olunmamalıdır.

Əvvəlki dövrlərə aid İSMUBS-lara uyğun gəlməyən məlumatların xülasəsi

84. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat maliyyə hesabatlarını İSMUBS-lara uyğun təqdim etdiyi ilk dövrdən əvvəlki dövrlər üçün seçilmiş məlumatların xülasələrini təqdim etməyə qərar verə bilər. İSMUBS-lar belə xülasələrin İSMUBS-ların tanıma və qiymətləndirmə tələblərinə uyğun olmasını tələb etmir. Əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun hazırlanmış keçmiş dövrlərə aid xülasələr ehtiva edən istənilən maliyyə hesabatlarında ilk dəfə tətbiq edən təşkilat əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun hazırlanmış məlumatları İSMUBS-lara uyğun hazırlanmayan məlumatlar kimi adlandırılmalı və İSMUBS-lara uyğunluq üçün tələb oluna biləcək əsas düzəlişlərin mahiyyətini açıqlamalıdır. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatdan həmin düzəlişlərin kəmiyyət ölçüsünü göstərmək tələb olunmur.

İSMUBS 4 "Xarici Valyuta Məzənnələrində Dəyişikliklərin Təsiri"

85. **İSMUBS-ların tətbiq etmə tarixi üzrə ilk dəfə tətbiq edən təşkilat həmin tarixdə mövcud olan yığılan keçirmə fərqləri üçün tələblərə əməl etməyə bilər. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat aşağıdakı azadolmalardan istifadə edirsə:**

- (a) **İlkin tətbiq zamanı xarici əməliyyatlar üçün yığılmış keçirmə fərqlərini sıfıra bərabər hesab etmək olarsa; və**
- (b) **Xarici əməliyyatların sonrakı silinməsi zamanı yaranan gəlir və ya zərər İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarının ilkin tətbiqindən əvvəl yaranan keçirmə fərqlərini istisna edirsə və sonrakı keçirmə fərqlərini əhatə edəcəksə.**

86. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilat xarici əməliyyatın alınması nəticəsində yaranan qudvilin (müəssisələrin birləşməsi ilə bağlı məsələləri tənzimləyən müvafiq beynəlxalq və ya milli mühasibat uçotu standartlarına baxın) və həmin xarici əməliyyatın alınması nəticəsində yaranan aktiv və öhdəliklərin balans dəyərində onların ədalətli dəyərində bərabər edilməsi üzrə düzəlişlərin İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi üzrə perspektiv qaydada xarici əməliyyatın aktiv və öhdəlikləri kimi tanınması tələbini qəbul etməlidir.**

87. 85-ci bənddə qeyd olunan keçid güzəştini tətbiq edərkən ilk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların tətbiq olunduğu tarixdən əvvəl xarici əməliyyatın alınması üçün əvvəlki dövrlər üzrə təkrar uçot aparmamalı və müvafiq olaraq qudvili və xaricdəki törəmə təşkilatni deyil, əsas təşkilatın həmin alışdan hasil olan aktiv və öhdəlikləri qismində ədalətli dəyərində edilən düzəlişləri nəzərə almalıdır. Buna görə də, qudvil və ədalətli dəyər üzrə düzəlişlər həm artıq təşkilatın əməliyyat valyutasında, və ya alış tarixində mövcud olan mübadilə məzənnəsi ilə qeyri-monetar xarici valyutada ifadə olunmuşdur.

İSMUBS 5 “Borclar üzrə məsrəflər”

88. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın öz uçot siyasətini standart yanaşmaya uyğunlaşdırdığı və ya dəyişdirdiyi hallarda 5 №-li İSMUBS-un tələblərini retrospektiv qaydada tətbiq etməsi təqdir olunur, lakin bu ondan tələb olunmur.
89. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın öz uçot siyasətini standart yanaşmaya uyğunlaşdırdığı və ya dəyişdirdiyi hallarda İSMUBS-ların tətbiq tarixindən əvvəl istənilən bir tarix təyin etməyə və 5 №-li İSMUBS-u həmin təyin edilmiş tarix üzrə və ya bu tarixdən sonra tətbiq etməyə icazə verilir.
90. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın öz uçot siyasətini yol verilən alternativ yanaşmaya uyğunlaşdırdığı və ya dəyişdiyi hallarda kapitallaşdırılmasının başlanma tarixi İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən əvvəl olan kvalifikasiya olunan aktivlər üzrə İSMUBS-ların tətbiq tarixindən həm əvvəl, həm də sonra çəkilmiş istənilən borc məsrəfləri yol verilən alternativ yanaşmaya uyğun olaraq retrospektiv qaydada tanınmalıdır.

İSMUBS 10 “Hiperinflyasiya Şəraitində Maliyyə Hesabatları”

Ciddi hiperinflyasiya

91. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat hiperinflyasiyalı iqtisadiyyatın valyutası olan funksional valyutaya malikdirsə, o, İSMUBS-ların tətbiq tarixindən əvvəl ciddi hiperinflyasiyaya məruz qalıb-qalmadığını müəyyən etməlidir.
92. Hiperinflyasiyalı iqtisadiyyatın valyutası aşağıdakı xüsusiyyətlərin hər ikisinə malik olduğu təqdirdə ciddi hiperinflyasiya məruz qalır:
- (a) Milli valyutada olan əməliyyatlarla və qalıqlarla bütün təşkilatlara aid etibarlı ümumi qiymət indeksi mövcud deyil; və
- (b) Milli valyuta və nisbətən sabit xarici valyuta arasında mübadilə mövcud deyil.
93. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın əməliyyat valyutası əməliyyat valyutasının normallaşma tarixi üzrə ciddi hiperinflyasiyanın tətbiq predmeti olmaqdan çıxır. Bu elə bir tarixdir ki, həmin tarixdən etibarən əməliyyat valyutasına 94-cü bənddə qeyd olunan xüsusiyyətlərin hər ikisi və ya biri şamil olunmur, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın əməliyyat valyutasında ciddi hiperinflyasiyanın təsir dairəsinə düşməyən valyutaya keçid baş verir.
94. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-ları tətbiq etmə tarixi əməliyyat valyutasının normallaşma tarixi üzrə və ya bu tarixdən sonra gəlicə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat əməliyyat tarixinin normallaşması tarixindən əvvəl saxlanmış bütün aktivləri və öhdəlikləri İSMUBS-ların tətbiq tarixi üzrə ədalətli dəyerdə qiymətləndirə bilər. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat həmin ədalətli dəyəri maliyyə vəziyyətinin balans hesabatında həmin aktivlərin və öhdəliklərin ilkin dəyəri kimi istifadə edə bilər.

İSMUBS 13 “İcarələr”

95. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi üzrə bütün mövcud icarələri, onların İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi üzrə məlum olması halında, icarənin başlanmasında mövcud olan şəraitlər əsasında əməliyyat və ya maliyyə icarələri kimi təsnif etməlidir.
96. Bununla belə, əgər icarəçi və icarəyə verən icarənin başlanması tarixi və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi arasında icarə şərtlərini dəyişmək barədə razılığa gəlmişlərsə və bu dəyişiklik qəbuletmə tarixində icarənin fərqli təsnifatı ilə nəticələnə biləcək tərzdə edilmişdirsə, düzəliş olunmuş razılaşma yeni bir razılaşma kimi qəbul edilməlidir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat icarəni əməliyyat və ya maliyyə icarəsi kimi təsnif edərkən hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbuletmə tarixində yeni razılaşmanın müddəalarını nəzərə almalıdır.

İSMUBS 18 “Seqment hesabatları”

97. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatdan İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən növbəti üç il müddətini əhatə edən hesabat dövrləri üçün seqment məlumatlarını təqdim etməsi tələb olunmur.

İSMUBS 21 “Pul Vəsaitləri Yaratmayan Aktivlərin Qiymətdən Düşməsi”

98. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat 21 №-li İSMUBS-da göstərilən tələbləri İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən etibarən perspektiv qaydada tətbiq etməlidir. İstisna olaraq, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın 36-cı bənddə qeyd olunan və aktivlərin tanınmaması və/və ya qiymətləndirilməməsi baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmanın üstünlüyünü tətbiq etdiyi aktivlərə bu tələb şamil olunmur. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın 16, 17, 27, 31 və 32 №-li İSMUBS-lara uyğun olaraq azadolmaların üstünlüyündən faydalandığı hallarda güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşənə qədər və/və ya aidiyyəti aktivlər müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez baş verərsə) təşkilatdan maliyyə icarəsi aktivlərini və/və ya öhdəliklərini tanıması tələb olunmur.
99. Güzəşt təmin edən keçid azadolmasının qüvvədən düşdüyü tarix üzrə, yaxud da aidiyyəti aktivlər maliyyə hesabatlarında tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez olarsa) ilk dəfə tətbiq edən təşkilat tanınmış və/və ya qiymətləndirilmiş pul vəsaitləri yaratmayan aktivlərin qiymətdən düşməsinə dair əlamətlərin olub-olmamasını dəyərləndirməlidir. İstənilən qiymətdən düşmə zərəri İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi üzrə hesabat dövrünün əvvəlinə keçmiş illərin bölüşdürülməmiş mənfəət/zərərinə, yaxud da keçid güzəştinin qüvvədən düşdüyü və/və ya aidiyyəti aktivlərin tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) hesabat dövrünün əvvəlində keçmiş illərin bölüşdürülməmiş mənfəət/zərərinə tanınmalıdır.
100. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat 21 №-li İSMUBS-un tələblərini perspektiv şəkildə tətbiq etməlidir. Bu o deməkdir ki, hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi üzrə, yaxud da, əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın aktivlərin tanınması/qiymətləndirilməsi ilə bağlı keçid güzəştlərini qəbul edərsə, yalnız üç illik keçid güzəştinin qüvvədən düşdüyü zaman, yaxud da aidiyyəti aktivlər maliyyə hesabatlarında tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) zaman ilk dəfə tətbiq edən təşkilatdan maliyyə vəziyyəti haqqında balans hesabatına daxil edilən istənilən pul vəsaitləri yaratmayan aktivlərin qiymətdən düşməsinə dair əlamətlərin olub-olmamasını dəyərləndirmək tələb olunacaqdır.

İSMUBS 25 “İşçilərin mükafatlandırılması”

101. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat bütün işçi mükafatlandırmalarını, 36-cı bənddə qeyd olunan güzəştin şamil olduğu müəyyən olunmuş mükafat planları və digər uzunmüddətli işçi mükafatlandırmaları istisna olmaqla, İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi üzrə tanınmalı və/və ya qiymətləndirməlidir.

Müəyyən olunmuş mükafat planları və digər uzunmüddətli işçi mükafatlandırmaları

102. İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi üzrə, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın üç illik keçid güzəştinin üstünlüyündən faydalandığı hallarda və ya güzəşt qüvvədən düşdüyü tarixdə, yaxud da aidiyyəti öhdəliklər maliyyə hesabatlarında tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) zaman ilk dəfə tətbiq edən təşkilat həmin tarixdə müəyyən olunmuş mükafat planları və digər uzunmüddətli işçi mükafatlandırmaları üçün özünün ilkin öhdəliyini aşağıdakı qaydada müəyyən etməlidir:

(a) İSMUBS-ların qəbuletmə tarixində, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın üç illik keçid güzəşt dövrünün üstünlüyündən faydalandığı hallarda güzəştin qüvvədən düşdüyü tarix, yaxud aidiyyəti öhdəliklər maliyyə hesabatlarında tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) zaman proqnozlaşdırılan şərti vahid metodundan istifadə etməklə öhdəliyin xalis dəyəri;

(b) İSMUBS-ların qəbuletmə tarixində, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın üç illik keçid güzəşt dövrünün üstünlüyündən faydalandığı hallarda güzəştin qüvvədən düşdüyü tarix, yaxud aidiyyəti öhdəliklər maliyyə hesabatlarında tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) zaman proqnozlaşdırılan şərti vahid metodundan istifadə etməklə öhdəliyin xalis dəyəri;

(c) Çıxılsın – İSMUBS-ların qəbuletmə tarixində, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın üç illik keçid güzəşt dövrünün üstünlüyündən faydalandığı hallarda güzəştin qüvvədən düşdüyü tarixdə və ya aidiyyəti öhdəliklərin birbaşa yerinə yetirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş plan aktivlərinin (mövcuddursa) maliyyə hesabatlarında tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman ədalətli dəyəri; və

(d) Çıxılsın – pensiya ödənişlərinə zəmanət verilənə qədər orta vaxt müddəti ərzində xətti metod əsasında sonrakı dövrlərdə xərc kimi tanınmalı olan keçmiş xidmətlərin dəyəri.

103. Əgər 102-ci bəndə əsasən ilkin öhdəlik ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına əsasən müqayisəli dövrün sonunda tanınan və/və ya qiymətləndirilən öhdəlikdən fərqlidirsə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat həmin fərqi müvafiq maddələrin tanındığı və/və qiymətləndirildiyi dövrün əvvəlinə keçmiş illərin bölüşdürülməmiş mənfəət/zərərinə tanınmalıdır.

104. Uçot siyasətində 25 №-li İSMUBS-a keçidlə bağlı dəyişikliyin təsiri əvvəlki dövrlərdə yaranan bütün aktuar mənfəət və zərərləri (hətta onlar 25 №-li İSMUBS-da göstərilən “dəhliz” sərhədləri çərçivəsində olarsa) daxil edir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat özünün əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydaları əsasında hər hansı bir öhdəliyi tanımamış və/və ya qiymətləndirməmiş ola bilər ki, bu halda plan aktivlərinin (102(b)) və sonrakı dövrlərdə tanınacaq keçmiş xidmətlər dəyərinin (102 (c)) ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın üç illik keçid güzəştinin üstünlüyündən faydalandığı hallarda və ya güzəşt

qüvvədən düşdüyü tarixdə, yaxud da aidiyyəti öhdəliklər maliyyə hesabatlarında tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) zaman ədalətli dəyərlərini çıxmaqla öhdəliyin tam məbləği öhdəlikdə baş vermiş artıma bərabər olacaq. Öhdəlikdə baş verən bu artım müvafiq maddələrin tanındığı və/və qiymətləndirildiyi dövrün bölüşdürülməmiş mənfəət və ya zərərdə tanınmalıdır.

105. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların tətbiqetmə tarixinə qədər müəyyən edilmiş mükafat planlarının başlanmasından etibarən yığılmış aktuar mənfəət və zərərləri birləşdirməməlidir və tanınan və tanınmayan bölmələrə ayrılmalıdır. Bütün yığılmış aktuar qazanclar və itkilər müvafiq maddələrin tanındığı və/və qiymətləndirildiyi hesabat dövrünün əvvəlinə keçmiş illərin bölüşdürülməmiş mənfəət/zərərində tanınmalıdır.**
106. İlk dəfə tətbiq edən təşkilata 25 №-li İSMUBS-un tətbiq edilməsi üzrə yığılmış aktuar mənfəət və zərərləri tanınan və tanınmayan bölmələrə ayrılmaq icazə verilmir. Bütün yığılmış aktuar mənfəət və zərərlər aidiyyəti maddələrin tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi dövrün əvvəlinə yığılmış mənfəət və zərərlərdə tanınmalıdır. Bununla belə, bu tələb ilk dəfə tətbiq edən təşkilatdan sonrakı hesabat dövrləri üçün 25 №-li İSMUBS-un 105-107-ci bəndlərinə əsasən özünün aktuar mənfəət və zərərlərini yalnız qismən tanımaq tələb olunmur.
107. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-un 141(p) bəndinə əsasən təcrübəyə əsaslanan düzəlişlər üzrə məlumatları İSMUBS-ların tətbiq tarixi üzrə perspektiv şəkildə açıqlamalıdır.**

İSMUBS 26 “Pul vəsaitləri yaradan aktivlərin dəyərdən düşməsi”

108. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların tətbiq tarixindən etibarən ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın 36-cı bənddə qeyd olunan və aktivləri tanımamaq və/və ya qiymətləndirməmək baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü təmin edən azadolmanın üstünlüyünün şamil edildiyi aktivlər istisna olmaqla, 26 №-li İSMUBS-da təsbit olunan tələbləri perspektiv qaydada tətbiq etməlidir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın 16, 17, 27, 31 və 32 №-li İSMUBS-larda qeyd olunan və üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmanın üstünlüyündən faydalandığı zaman təşkilat güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşdüyü zaman və/və ya müvafiq aktivlər tətbiq olunan İSMUBS-lara uyğun olaraq tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez olarsa) 26 №-li İSMUBS-u tətbiq edir.**
109. **Güzəşt təmin edən keçid azadolmasının qüvvədən düşdüyü tarix üzrə, yaxud da aidiyyəti aktivlər maliyyə hesabatlarında tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez olarsa) ilk dəfə tətbiq edən təşkilat tanınmış və/və ya qiymətləndirilmiş pul vəsaitləri yaradan aktivlərin qiymətdən düşməsinə dair əlamətlərin olub-olmamasını dəyərləndirməlidir. İstənilən qiymətdən düşmə zərəri İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi üzrə hesabat dövrünün əvvəlinə keçmiş illərin bölüşdürülməmiş mənfəət/zərərində, yaxud da keçid güzəştinin qüvvədən düşdüyü və/və ya aidiyyəti aktivlərin tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) hesabat dövrünün əvvəlində keçmiş illərin bölüşdürülməmiş mənfəət/zərərində tanınmalıdır.**

110. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat 26 №-li İSMUBS-un tələblərini perspektiv şəkildə tətbiq etməlidir. Bu o deməkdir ki, hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi üzrə, yaxud da, əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın aktivlərin tanınması/qiymətləndirilməsi ilə bağlı keçid güzəştlərini qəbul edərsə, yalnız üç illik keçid güzəştinin qüvvədən düşdüyü zaman, yaxud da aidiyyəti aktivlər maliyyə hesabatlarında tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) zaman ilk dəfə tətbiq edən təşkilatdan maliyyə vəziyyəti haqqında balans hesabatına daxil edilən istənilən pul vəsaitləri yaradan aktivlərin qiymətdən düşməsinə dair əlamətlərin olub-olmamasını dəyərləndirmək tələb olunacaqdır.

İSMUBS 28 “Maliyyə alətləri: Təqdimat”

111. **İSMUBS-ların tətbiq tarixi üzrə ilk dəfə tətbiq edən təşkilat qarışıq maliyyə alətlərinin həm öhdəlik, həm də xalis aktiv/kapital komponentlərini birləşdirdiyini müəyyən etmək üçün maliyyə alətinin şərtlərini qiymətləndirməlidir. Əgər öhdəlik komponenti İSMUBS-ların tətbiq tarixi üzrə ödənilmişdirsə, o zaman, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın qarışıq maliyyə alətini öhdəlik komponentinə və xalis aktiv/kapital komponentinə ayırmasına ehtiyac yoxdur.**
112. 28 №-li İSMUBS təşkilatdan qarışıq maliyyə alətini başlanğıcdan ayrıca öhdəlik və xalis aktiv/kapital komponentlərinə ayırmağı tələb edir. Əgər öhdəlik komponenti artıq ödənilmişdirsə, 28 №-li İSMUBS-un retrospektiv qaydada tətbiqi xalis aktiv/kapitalın iki bölməyə ayrılmasını nəzərdə tutur. Birinci bölmə yığılmış mənfəət və zərərdə əks olunur və öhdəlik komponentinə birləşmiş yığılan faizləri təmsil edir. Digər bölmə ilkin xalis aktiv/kapital komponentini təmsil edir. Bununla belə, əgər İSMUBS-ların tətbiq tarixində öhdəlik komponenti ödənilmiş olarsa, İSMUBS-lar ilk dəfə tətbiq edən təşkilata bu iki komponenti ayırmağa icazə verir.

İSMUBS 29 “Maliyyə alətləri: Tanınma və qiymətləndirmə”

İSMUBS-ların tətbiq tarixi üzrə və ya keçid dövrü ərzində maliyyə alətlərinin təyinatı

113. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilat maliyyə aktivini və ya maliyyə öhdəliyini 114-cü bəndə əsasən 29 №-li İSMUBS-dakı təyinat meyarlarına cavab verən mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərdə maliyyə aktivini və ya maliyyə öhdəliyi kimi təyin edə bilər. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat hər bir kateqoriyaya təyin olunmuş maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin təyin olunma tarixində ədalətli dəyərini, onların təsnifatını və balans dəyərini açıqlamalardır.**
114. **29 №-li İSMUBS maliyyə aktivinə ilkin tanınmada “satış üçün mövcud” kimi, yaxud da mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyər üzrə maliyyə aktivini və ya öhdəliyi kimi maliyyə aləti (müəyyən meyarlara cavab vermək şərtlə) olaraq təsnif olunmasına icazə verir. Bu tələbə baxmayaraq, aşağıdakı vəziyyətlərdə güzəştlər tətbiq olunur:**
- (a) **İlk dəfə tətbiq edən təşkilata İSMUBS-ların tətbiq tarixində “satış üçün mövcuddur” təsnifi etməyə icazə verilir.**
- (b) **İlk dəfə tətbiq edən təşkilata İSMUBS-ların tətbiq tarixində istənilən maliyyə aktivini və ya öhdəliyini mənfəət/zərər vasitəsilə ədalətli dəyər üzrə təsnif etməyə icazə verir, bu şərtlə ki, aktiv və ya öhdəlik həmin tarixdə 29 №-li İSMUBS-un 10(b)(i), 10(b)(ii) və ya 13-cü bəndlərində qeyd olunan meyarlara cavab versin.**

Maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin balansdan silinməsi

115. 116-cı bəndə əsasən icazə verilən hallar istisna olmaqla, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların tətbiq tarixi üzrə və ya bu tarixdən sonra, yaxud ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə alətlərinin tanınmamasına icazə verən güzəştlərdən faydalandığı hallarda güzəşt təmin edən azadolmaların qüvvədən düşdüyü və ya maliyyə alətlərinin tanındığı və ya qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) tarix üzrə baş verən əməliyyatlar üçün 29 №-li İSMUBS-un balansdan silinmə barədə tələblərini tətbiq etməlidir. Məsələn, əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların tətbiq tarixindən əvvəl baş vermiş əməliyyat nəticəsində özünün əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına əsasən qeyri-törəmə maliyyə aktivlərini və ya qeyri-törəmə maliyyə öhdəliklərini balansdan silirsə, təşkilat sonrakı əməliyyat və ya hadisə nəticəsində tanınma meyarlarına cavab verənə qədər həmin aktivləri və öhdəlikləri 29 №-li İSMUBS-a uyğun tanımamalıdır.
116. Bu standartın 115-ci bəndinin müddəalarına baxmayaraq, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat öz seçiminə görə müəyyən etdiyi tarixdən başlayaraq 29 №-li İSMUBS-da qeyd olunan silinmə tələblərini retrospektiv qaydada tətbiq edə bilər, bu şərtlə ki, hazırki standartın aktivlərə və öhdəliklərə tətbiqi üçün zəruri olan və yerinə yetirilmiş əməliyyatlar nəticəsində silinmiş məlumatlar bu əməliyyatların ilkin uçotu vaxtı əldə edilmiş olsun.

Hedcinq uçotu

117. 29 №-li İSMUBS-un tələblərinə əsasən, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların tətbiq tarixi üzrə, yaxud ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə alətlərinin tanınmaması və/və ya qiymətləndirilməməsi baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmanın üstünlüyündən faydalandığı hallarda güzəşt təmin edən azadolmanın qüvvədən düşdüyü və ya aidiyyəti maliyyə alətlərinin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı və ya qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) tarix üzrə aşağıdakıları etməlidir:
- (a) Bütün törəmə alətləri ədalətli dəyerdə ölçməli; və
- (b) Mühasibat uçotunun əvvəlki qaydalarına əsasən aktiv və ya öhdəlik kimi təsnif olunaraq göstərilmiş törəmə alətlərdən yaranan bütün təxirə salınmış mənfəət və zərərləri çıxarmalı.
118. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat özünün maliyyə vəziyyəti haqqında balans hesabatında 29 №-li İSMUBS-un hedcinq uçotu şərtlərinə uyğun gəlməyən hedcinq münasibətlərini (məsələn, hedcinq alətinin pul aləti və ya yazılı opsiya olduğu; yaxud hedc olunmuş maddənin xalis mövqeyi olduğu hallarda çoxlu hedcinq münasibətləri) göstərməməlidir. Lakin təşkilat, əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun olaraq xalis mövqeyi hedcinq edilən maddə kimi müəyyən etmişsə, İSMUBS-lara uyğun olaraq həmin xalis mövqə çərçivəsində fərdi elementi, İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən gec olmamaq şərtlə, yaxud da təşkilatın maliyyə alətlərinin tanınmaması və/və ya qiymətləndirilməməsi baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmanın üstünlüyündən faydalandığı hallarda güzəşt təmin edən azadolmanın qüvvədən düşdüyü və ya aidiyyəti maliyyə alətlərinin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı və ya qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) tarix üzrə hedcinq edilən element kimi göstərə bilər.
119. Əgər, İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən əvvəl, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə alətlərinin tanınmaması və/və ya qiymətləndirilməməsi baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmanın üstünlüyündən faydalandığı hallarda

güzəşt təmin edən azadolmanın qüvvədən düşdüyü və ya aidiyyəti maliyyə alətlərinin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı və ya qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) tarix üzrə təşkilat əməliyyatı hedcinq kimi müəyyən etmişsə, lakin hedcinq 29 №-li İSMUBS-un hedcinq uçotu şərtlərinə uyğun gəlmirsə, təşkilat hedcinq uçotunu dayandırmaq üçün 29 №-li İSMUBS-un 102 və 112-ci bəndlərini tətbiq etməlidir. Milli Mühasibat Uçotu Standartına keçid tarixindən əvvəl başlanmış əməliyyatlar retrospektiv olaraq hedcinq kimi göstərilməməlidir. İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən əvvəl, yaxud da təşkilatın maliyyə alətlərinin tanınmaması və/və ya qiymətləndirilməməsi baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmanın üstünlüyündən faydalandığı hallarda güzəşt təmin edən azadolmanın qüvvədən düşdüyü və ya aidiyyəti maliyyə alətlərinin 29 №-li İSMUBS-a uyğun tanındığı və ya qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) tarix üzrə başlanmış əməliyyatlar retrospektiv olaraq hedcinq kimi göstərilməməlidir.

Maliyyə aktivlərinin qiymətdən düşməsi

120. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların tətbiq tarixindən etibarən ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın 36, 38 və 42-ci bəndlərə qeyd olunan və maliyyə alətlərini tanımamaq və/və ya qiymətləndirməmək baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü təmin edən azadolmanın üstünlüyünün şamil edildiyi aktivlər istisna olmaqla, qiymətdən düşmə tələblərini perspektiv qaydada tətbiq etməlidir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın verilən üç ilik keçid güzəşt dövrünü tətbiq etdiyi zaman təşkilat qiymətdən düşmə müddəalarını güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşdüyü zaman və/və ya müvafiq maliyyə alətləri 29 №-li İSMUBS-a uyğun tanındığı və ya qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez olarsa) tətbiq edir.
121. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi və ya güzəşt təmin edən azadolma qüvvədən düşdüyü tarix üzrə, yaxud da aidiyyəti maliyyə alətləri maliyyə hesabatlarında İSMUBS-lara uyğun şəkildə tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez olarsa) təşkilat həmin tarixdə maliyyə vəziyyəti haqqında balans hesabatında tanınmış və/və ya qiymətləndirilmiş maliyyə alətinin qiymətdən düşməsinə dair əlamətlərin olub-olmamasını qiymətləndirməlidir. İstənilən qiymətdən düşmə zərəri maliyyə alətlərinin tanındığı/qiymətləndirildiyi hesabat dövrünün əvvəlində keçmiş illərin bölüşdürülməmiş mənfəət/zərərinə tanınmalıdır.
122. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat qiymətdən düşmə tələblərini perspektiv şəkildə tətbiq etməlidir. Bu o deməkdir ki, 29 №-li İSMUBS-un qəbuletmə tarixi üzrə, yaxud da güzəşt təmin edən azadolmanın qüvvədən düşdüyü zaman və ya aidiyyəti maliyyə alətləri tanındığı/qiymətləndirildiyi zaman ilk dəfə tətbiq edən təşkilatdan maliyyə alətinin qiymətdən düşməsinə dair əlamətlərin olub-olmamasını dəyərləndirmək tələb olunacaqdır. İstənilən qiymətdən düşmə zərəri İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi üzrə hesabat dövrünün əvvəlinə keçmiş illərin bölüşdürülməmiş mənfəət/zərərinə, yaxud da keçid güzəştinin qüvvədən düşdüyü və/və ya aidiyyəti aktivlərin tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) hesabat dövrünün əvvəlində keçmiş illərin bölüşdürülməmiş mənfəət/zərərinə tanınmalıdır.

İSMUBS 30 “Maliyyə alətləri: Məlumatların açıqlanması”

123. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın müqayisəli məlumatları 78-ci bəndə uyğun təqdim etməyə qərar verdiyi hallarda təşkilatın İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarında və ya İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatlarında göstərilən müqayisəli dövr üzrə maliyyə alətlərindən yaranan risklərin mahiyyəti və miqyası haqqında məlumat təqdim etməsi tələb olunmur.

124. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat 30 №-li İSMUBS-da göstərilən tələbləri İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən etibarən, yaxud da güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşdüyü və ya aidiyyəti maliyyə alətinin 29 №-li İSMUBS-a uyğun tanındığı və ya qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) zaman perspektiv qaydada tətbiq etməlidir.

İSMUBS 31 “Qeyri-maddi aktivlər”

125. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat daxili imkanlar hesabına yaradılmış istənilən qeyri-maddi aktiv, əgər bu aktiv 31 №-li İSMUBS-da təsbit olunan qeyri-maddi aktiv anlayışına və tanıma meyarına cavab verirsə, hətta ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın əvvəlki mühasibat uçotu qaydaları əsasında belə xərcləri məsrəflərə sildiği halda belə tanınmalı və/və ya qiymətləndirməlidir.
126. Bu standartın 20-ci bəndində tələb edildiyi kimi, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatdan tanınması İSMUBS-larla tələb olunan bütün aktivləri tanınması tələb olunur. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat bu səbəbdən daxili imkanlar hesabına yaradılmış istənilən qeyri-maddi aktiv, əgər bu aktiv 31 №-li İSMUBS-da təsbit olunan qeyri-maddi aktiv anlayışına və tanıma meyarına cavab verirsə, əvvəlki mühasibat uçotu qaydaları əsasında belə xərclərin məsrəflərə silinməsinə baxmayaraq tanınmalı və/və ya qiymətləndirməlidir.

İSMUBS 32 “Konsessiya xidmətlərinin razılaşdırılması”

Əlaqəli öhdəliyin ilkin qiymətləndirilməsi

127. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın konsessiya xidmətləri aktivlərini ilkin dəyərdən istifadə etməklə qiymətləndirməyə qərar verirsə, əlaqəli öhdəliklər aşağıdakı kimi ölçülməlidir:
- (a) Maliyyə öhdəliyi modeli əsasında öhdəlik üçün müqavilə şərtlərində göstərilən müqavilə üzrə qalan pul vəsaitlərinin hərəkəti və 32 №-li İSMUBS-da göstərilən dərəcə; və ya
  - (b) əməliyyatçıya verilmiş hüquqlar modeli əsasında öhdəlik üçün aktivin ədalətli dəyəri çıxılısın konsessiya xidməti razılaşmasının qalan dövrünü əks etdirmək üçün düzəliş edilmiş hər hansı maliyyə öhdəlikləri.
128. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat 127-ci bənddə qeyd olunan maliyyə öhdəliyi modeli əsasında konsessiya xidməti aktivinin dəyəri və maliyyə öhdəliyi arasında istənilən fərqi maddələrin tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi dövrün əvvəlinə yığılmış mənfəət və ya zərərdə tanınmalı və/və ya qiymətləndirməlidir.

İSMUBS 34 – Fərdi maliyyə hesabatları, İSMUBS 35 – Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları və İSMUBS 36 – Asılı təşkilatlara və birgə müəssisələrə investisiyalar

129. Əgər nəzarət edilən təşkilat ona nəzarət edən təşkilatdan sonra ilk dəfə tətbiq edən təşkilat olursa, investisiya qoyan təşkilatın nəzarət edilən təşkilatsi istisna olmaqla, nəzarət edilən təşkilat öz maliyyə hesabatlarında aktiv və öhdəliklərini aşağıdakı metodlarda biri vasitəsilə qiymətləndirməlidir:

- (a) İSMUBS-lara uyğun müəyyən olunan və konsolidasiya prosedurlarına və nəzarət edən təşkilatın nəzarət edilən təşkilatni əldə etdiyi təşkilat birləşmələrinə heç bir düzəliş edilmədiyi təqdirdə nəzarət edilən təşkilatın İSMUBS-ları qəbuletmə tarixi əsasında nəzarət edən təşkilatın birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarında daxil olunacaq balans dəyəri; və ya

(b) Nəzarət edilən təşkilatın İSMUBS-ları qəbuletmə tarixi əsasında bu İSMUBS-un qalan hissəsinin tələb etdiyi balans dəyəri. Bu balans dəyərləri (a) bəndində təsvir edilən göstəricilərdən aşağıdakı hallarda fərqlənə bilər:

(i) Bu İSMUBS-dakı azadolmaların İSMUBS-ları qəbuletmə tarixindən asılı olan qiymətləndirmələrlə nəticələndiyi zaman.

(ii) Nəzarət edilən təşkilatın maliyyə hesabatlarında istifadə olunan uçot siyasətləri birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarında olan uçot siyasətlərindən fərqləndiyi zaman. Məsələn, nəzarət edilən təşkilat özünün uçot siyasəti kimi 17 №-li İSMUBS-dakı xərc modelindən, iqtisadi qurum isə yenidən qiymətləndirmə modelindən tətbiq edə bilər.

Oxşar seçim təşkilatın əhəmiyyətli təsirə və ya birgə nəzarətə malik olduğu və təşkilat sonra ilk dəfə tətbiq edən təşkilata çevrilən asılı təsərrüfat cəmiyyəti və ya birgə müəssisə üçün mövcuddur.

130. Bununla belə, əgər nəzarət edən təşkilat nəzarət edilən təşkilatdan (və asılı təsərrüfat cəmiyyəti, yaxud birgə müəssisə) sonra ilk dəfə tətbiq edən təşkilat olursa, özünün birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarında nəzarət edilən təşkilatın (və ya asılı təsərrüfat cəmiyyətinin, yaxud birgə müəssisənin) aktiv və öhdəliklərini hazırkı İSMUBS üzrə tətbiq oluna biləcək güzəştlərin tətbiq predmeti olmaqla konsolidasiya üçün düzəliş apardıqdan və pay uçotu düzəlişlərini, həmçinin nəzarət edən təşkilatın nəzarət edilən təşkilatni əldə etdiyi təşkilat birləşməsinin təsirləri üçün düzəlişləri yerinə yetirdikdən sonra nəzarət edilən təşkilatın (və ya asılı təsərrüfat cəmiyyətinin, yaxud birgə müəssisənin) maliyyə hesabatlarında olan eyni balans dəyərində qiymətləndirməlidir. Oxşar olaraq, əgər nəzarət edilən təşkilat özünün ayrıca maliyyə hesabatları üzrə birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarına nisbətən daha erkən və ya sonra ilk dəfə tətbiq edən təşkilata çevrilirsə, təşkilat öz aktivlərini və öhdəliklərini hər iki maliyyə hesabatlarında qiymətləndirməlidir və bu zaman konsolidasiya düzəlişləri istisna olmaqla, hazırkı İSMUBS-da qeyd olunan azadolmalar tətbiq oluna bilər.

İSMUBS 35 “Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları”

131. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat nəzarət edilən təşkilat olduğu halda hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində mövcud olan faktlar və şəraitlər əsasında özünün investisiya təşkilatı olub-olmadığını dəyərləndirməlidir və hər bir nəzarət edilən təşkilat qoyulmuş investisiyalarını hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyerdə ölçməlidir.

İSMUBS 37 “Birgə razılaşmalar”

132. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat birgə müəssisə əvvəlki mühasibat uçotu qaydaları əsasında öz investisiyalarının uçotunu proporsional konsolidasiyadan istifadə etməklə aparırsa, birgə müəssisə qoyulan investisiya qəbuletmə tarixi üzrə təşkilatın əvvəllər proporsional qaydada konsolidasiya etdiyi aktivlərin və öhdəliklərin, o cümlədən əldə etmə əməliyyatlarından yaranan alınmış qudvilin balans dəyərinin məcmusu kimi qiymətləndirilməlidir (bax, müəssisələrin birləşməsi məsələlərini tənzimləyən müvafiq beynəlxalq və milli mühasibat standartları).

133. 132-ci bəndə uyğun olaraq müəyyən edilmiş investisiyanın açılış balansı ilkin tanınma zamanı investisiyanın ilkin dəyəri kimi qəbul olunur. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat investisiyanın qiymətdən düşə biləcəyinə dair hər hansı əlamətin olub-olmamasına baxmayaraq qəbuletmə tarixində investisiyanı qiymətdən düşməyə görə test etməlidir. İstənilən qiymətdən düşmə zərərinə qəbuletmə tarixi üzrə yığılmış mənfəət və ya zərərdə düzəliş edilməlidir.
134. Əgər daha əvvəl proporsional qaydada konsolidasiya edilmiş bütün aktivlərin və öhdəliklərin məcmusu mənfəət xalis aktivlərlə nəticələnirsə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat mənfəət xalis aktivlərə münasibətdə hüquqi və ya əənəvi öhdəlik daşıyıb daşmadığını qiymətləndirməli, əgər varsa, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat müvafiq öhdəliyi tanımalıdır. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat mənfəət xalis aktivlərə münasibətdə hüquqi və ya əənəvi öhdəliyinin olmadığı qənaətinə gəlsə, o, müvafiq öhdəliyi tanımalıdır, lakin qəbuletmə tarixi üzrə yığılmış mənfəət və ya zərərdə düzəliş etməlidir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat bu faktı hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul etmə tarixi üzrə özünün birgə müəssisələrinin yığılmış tanınmayan zərər payları ilə birlikdə açıqlamalıdır.

Məlumatların açıqlanması

135. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat bu İSMUBS-un tələblərinə uyğun gələn maliyyə hesabatları ilə maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu təsdiq etmə qabiliyyətinə təsir edən keçid azadolmalarından və müddəələrindən yararlanarkən maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdə bu İSMUBS-a aydın və şərtsiz uyğunluğu bildirməlidir. Bu bildiriş maliyyə hesabatlarının hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara tam uyğun olmadığına dair bəyannamə ilə müşayiət edilməlidir.
136. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat hazırkı İSMUBS-da qeyd olunan keçid azadolmalarından yararlandığı hallarda aşağıdakıları açıqlamalıdır:
- (a) Təşkilatın maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu təsdiq etmə qabiliyyətinə təsir göstərən keçid azadolmalarının üstünlüyündən istifadə etmə dərəcəsi; və ya
- (b) Təşkilatın maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu təsdiq etmə qabiliyyətinə təsir göstərməyən keçid azadolmalarının üstünlüyündən istifadə etmə dərəcəsi.
137. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın bu İSMUBS-da qeyd olunan və maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğuna təsir edən keçid azadolmalarından istifadə dərəcəsindən asılı olaraq təşkilat aktivlər, öhdəliklər, gəlir və/və ya xərclərlə bağlı aşağıdakı məlumatları açıqlamalıdır:
- (a) Aktivlərin, öhdəliklərin, gəlirlərin və/və ya xərclərin müvafiq İSMUBS-ların tələblərinə uyğun olaraq tanınması, qiymətləndirilməsi, təqdim olunması və/və ya açıqlanması istiqamətində əldə olunan tərəqqi;
- (b) Müvafiq İSMUBS-ların tələblərinə uyğun olmayan uçot siyasəti əsasında tanınmış və qiymətləndirilmiş aktivlər, öhdəliklər, gəlirlər və/və ya xərclər;

(c) Əvvəlki hesabat dövründə qiymətləndirilməyən, təqdim olunmayan və/və ya açıqlanmayan, lakin indi tanınan və/və ya qiymətləndirilən və/və ya təqdim olunan və/və ya açıqlanan aktivlərin, öhdəliklər, gəlirlər və/və ya xərclər;

(d) Hesabat dövrü ərzində tanınan düzəlişlərin mahiyyəti və məbləği;

(e) Təşkilatın müvafiq İSMUBS-ların tələblərinə tam uyğunluğu necə və nə zaman təmin etmək niyyətinin göstəricisi.

138. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın bəzi qalıqların, əməliyyatların, gəlir və xərclərin ləğv edilməməsinə imkan verən keçid güzəştlərindən yararlandığı hallarda, yaxud da təşkilatın 55-ci bənddə göstərilən nəzarət edilən təşkilatlarda, asılı təsərrüfat cəmiyyətlərində və ya birgə müəssisələrdə olan maraqlarının tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün üç illik keçid güzəştini tətbiq etdiyi hallarda təşkilat qalıqların, əməliyyatların, gəlir və xərclərin, eləcə də hesabat dövrü ərzində ləğv edilmiş “aşağıdan yuxarı” və ya “yuxarıdan aşağı” əməliyyatlarının mahiyyətini açıqlamalıdır.

139. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın 58 və ya 62-ci bəndlərdə qəbul olunmuş keçid güzəştləri və müddəaları səbəbindən birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarını təqdim etmək iqtidarında olmadığı hallarda təşkilat aşağıdakıları açıqlamalıdır:

(a) Maliyyə hesabatlarının, asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyaların və ya birgə müəssisələrdə olan maraqların birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları kimi təqdim oluna bilməməsinin səbəbləri; və

(b) İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarını nə zaman təqdim edə biləcəyinə dair məlumat.

140. 135 və 139-cu bəndlərdə qeyd olunan açıqlama tələbləri istifadəçilərə ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın öz uçot siyasətlərini keçid dövrü ərzində müvafiq İSMUBS-ların tələblərinə uyğunlaşdırması istiqamətində əldə etdiyi tərəqqini izləməyə imkan verəcəkdir.

İSMUBS-lara keçidin izahı

141. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat aşağıdakıları açıqlamalıdır:

(a) İSMUBS-ların qəbuletmə tarixini; və

(b) Mühasibat uçotunun əvvəlki qaydalarından İSMUBS-lara keçidin təşkilatın hesabat verilən maliyyə vəziyyətinə, eləcə də (uyğun hallarda) maliyyə fəaliyyətinin nəticələrinə və pul vəsaitlərinin hərəkətinə necə təsir etməsi barədə məlumat və izahlar.

Üzləşdirmələr

142. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarına və ya İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdə aşağıdakıları təqdim etməlidir:**

(a) **Özünün əvvəlki mühasibat uçotu qaydalarına əsasən təqdim olunan xalis aktiv/kapital göstəricilərinin İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi üzrə xalis aktiv/kapitalın açılış balansı ilə üzləşdirilməsi; və**

(b) **Özünün əvvəlki mühasibat uçotu qaydalarına əsasən təqdim olunan mənfəət və zərər göstəricilərinin İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi üzrə mənfəət və zərərin açılış balansı ilə üzləşdirilməsi.**

Özünün əvvəlki maliyyə hesabatlarında mühasibat uçotunun kassa metodunu tətbiq edən təşkilatdan belə üzləşdirmələri təqdim etmək tələb olunmur.

143. Bu standartın 142-ci bəndinə uyğun təqdim olunmuş üzləşdirmə həm kəmiyyət, həm də keyfiyyət etibarilə yetərli məlumatlar təqdim etməlidir ki, istifadəçilər maliyyə vəziyyətinin balans hesabatında, həmçinin (uyğun hallarda) hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğun təqdim olunmuş maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda əhəmiyyətli düzəlişləri anlaya bilsin. Maliyyə hesabatları ilə əlaqəli şəkildə dərc olunan digər rəsmi sənədlərə təsviredici izahlar daxil edildiyi zaman qeydlərdə həmin sənədlərə çarpaz istinadlar verilməlidir.

144. Əgər təşkilat özünün əvvəlki uçot qaydaları əsasında edilmiş səhvlərdən xəbərdar olursa, 142-ci bənddə tələb olunan üzləşdirmələr həmin səhvlərin düzəlişini uçot siyasətlərindəki dəyişikliklərdən fərqləndirməlidir.

145. **Əgər təşkilat əvvəlki dövrlər üçün maliyyə hesabatlarını təqdim etməyibsə, onun İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatları və ya İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatları həmin faktı açıqlamalıdır.**

146. **İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın 36-43-cü bəndlərdə qeyd olunan və maddələri tanımaq və/və ya qiymətləndirməmək baxımından üç illik keçid güzəşt dövrünə icazə verən azadolmaların üstünlüyündən yararlandığı hallarda təşkilat bu maddələrin əvvəl təqdim olunmuş maliyyə hesabatlarında daxil edilmədiyi zaman hesabat dövrü ərzində tanınmış və/və ya qiymətləndirilmiş maddələrin üzləşdirilməsini qeydlərin bir hissəsi kimi təqdim etməlidir. Üzləşdirmə yeni maddələr İSMUBS-lara uyğun tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman hər bir dövr üzrə təqdim olunmalıdır.**

147. Bu standartın 146-cı bəndinə uyğun təqdim olunmuş üzləşdirmə yetərli məlumatlar təqdim etməklə ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maddənin tanınmaması və/və ya qiymətləndirilməməsi baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü verən bir və ya daha çox azadolmanı tətbiq etdiyi hallarda istifadəçilərin hansı maddələrin tanındığını və/və ya qiymətləndirildiyini anlamasına imkan verir. Üzləşdirmə maliyyə vəziyyəti haqqında daha əvvəl təqdim olunmuş hesabatlara, eləcə də (uyğun hallarda) yeni maddələr İSMUBS-lara uyğun tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman hər bir dövr üzrə daha əvvəl təqdim olunmuş maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda edilən düzəlişləri izah edir.

Ehtiyatlar, investisiya mülkiyyəti, torpaq, tikili və avadanlıq, qeydi-maddi aktivlər, maliyyə alətləri və ya xidmət konsessiya aktivləri üçün ilkin dəyər metodu istifadə olunarkən məlumatların açıqlanması

148. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat ehtiyatlar, investisiya mülkiyyəti, torpaq, tikili və avadanlıq, qeydi-maddi aktivlər, maliyyə alətləri və ya xidmət konsessiya aktivləri üçün ədalətli dəyəri, yaxud 64, 67 və ya 70-ci bəndlərdə qeyd olunan alternativləri ilkin dəyər kimi istifadə edirsə, onun maliyyə hesabatlarında aşağıdakılar açıqlanmalıdır:

(a) Həmin ədalətli dəyərlərin və ya ilkin dəyərin müəyyənləşdirilməsində nəzərə alınan digər qiymətləndirmə alternativlərinin məcmusu;

(b) Mühasibat uçotunun əvvəlki qaydaları əsasında tanınmış balans dəyərində məcmu düzəlişlər; və

(c) İlkin dəyərin İSMUBS-ların qəbul etmə tarixi üzrə və ya keçid dövrü ərzində müəyyən edilib-edilməməsi.

Birgə nəzarət edilən müəssisələrə, birgə müəssisələrə və asılı təşkilatlara investisiyalar üçün ilkin dəyər metodu istifadə olunarkən məlumatların açıqlanması

149. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat özünü ayrıca maliyyə hesabatlarında nəzarət edilən müəssisələrə, birgə müəssisələrə və asılı təşkilatlara investisiya üçün maliyyə vəziyyətinin balans hesabatında ədalətli dəyərdən ilkin dəyər kimi istifadə edirsə, onun ayrıca maliyyə hesabatlarında aşağıdakılar açıqlanmalıdır:

(a) İlkin dəyəri ədalətli dəyər kimi qəbul olunan investisiyaların məcmu ilkin dəyəri; və

(b) Mühasibat uçotunun əvvəlki qaydalarına əsasən təqdim olunmuş balans dəyərlərinə məcmu düzəlişlər.

150. Bu standartın 148 və 149-cu bəndlərində tələb olunan açıqlama tələbləri güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşənə qədər və/və ya aidiyyəti aktivlər müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez olarsa) yeni maddələr tanınarkən və/yaxud qiymətləndirilərkən hər bir dövr üzrə açıqlanmalıdır.

Keçid dövrü ərzində İSMUBS-larda məlumatların açıqlanması tələblərindən azadolmalar

151. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın maddələri tanımamaq və/və ya qiymətləndirməmək baxımından üç illik keçid güzəşt dövrünə icazə verən azadolmaları tətbiq etmə dərəcəsindən asılı olaraq güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşənə qədər və/və ya aidiyyəti aktivlər müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman təşkilatdan belə aktivlərlə bağlı 1 №-li İSMUBS-da və 18 №-li İSMUBS-da, həmçinin digər müvafiq İSMUBS-larda tələb olunduğu kimi hər hansı əlaqəli təqdimat və/və ya açıqlama tələblərini qəbul etmək tələb olunmur.

152. Bu standartın 151-ci bəndində göstərilən keçid müddəsinə baxmayaraq, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın 1 №-li İSMUBS-un və 18 №-li İSMUBS-un, həmçinin digər müvafiq İSMUBS-ların tələb etdiyi məlumatları açıqlaması təqdir olunur.

Keçid müddəaları

153. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın mövcud keçid müddəalarını hesablama metoduna əsaslanan digər İSMUBS-larda tətbiq etdiyi hallarda təşkilat həmin keçid müddəalarını onlar qüvvədən düşənə qədər və/və ya aidiyyəti maddələr müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanınana və/və ya qiymətləndirilənə qədər tətbiq etməyə davam etməlidir. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat bu İSMUBS-da göstərilən keçid azadolmalarını tətbiq etməyə qərar verirsə, hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsində tətbiq olunan güzəşt dövrü bu İSMUBS-da verilən güzəşt dövründən uzun ola bilməz.

Qüvvəyə minmə tarixi

154. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat bu Standartı yalnız o halda tətbiq edə bilər ki, onun İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatları 2017-ci ilin 1 yanvar tarixindən etibarən və ya sonra başlayan dövr üçün təqdim olunsun. Daha erkən tətbiq icazə verilir.

Əlavə A

Digər İSMUBS-lara düzəlişlər

İSMUBS 1 *Maliyyə hesabatlarının təqdimatı üzrə*

151, 152 və 154-cü bəndlərə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 154A bəndi əlavə olunmuşdur:

Keçid müddəaları

- ~~151. İctimai Sektor üçün digər müvafiq Beynəlxalq Mühəsibat Uçotu Standartına aid olan keçid dövrünün şərtləri əsasında tanınmayan maddələr istisna olmaqla bu Standartın bütün müddəaları onun ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən tətbiq edilməlidir. İctimai Sektor üçün digər müvafiq Beynəlxalq~~

~~Mühasibat Uçotu Standartında keçid dövrünün şərtləri öz qüvvəsini itirməyə qədər hazırkı Standartın açıqlama ilə bağlı şərtlərinin sözügedən maddələrə tətbiqi tələb edilməyəcəkdir. İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun olaraq mühasibat uçotunun hesablama metodunun ilk dəfə tətbiq edildiyi maliyyə hesabatları üçün müqayisəli məlumatların göstərilməsi tələb edilməyəcəkdir.~~

152. İctimai Sektor üçün digər müvafiq Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı çərçivəsində keçid dövrünün şərtlərinin mövcud olduğu zaman maliyyə hesabatlarının hazırlanması məqsədilə mühasibat uçotunun hesablama metodunun qəbul edilməsi prosesində olan təşkilatların mümkün qədər tez bir zamanda sözügedən digər Standartın şərtlərini tam şəkildə yerinə yetirməsi təşviq edilir.

Qüvvəyə minmə tarixi

154. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırkı Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.

- 154A. 151, 152 və 154-cü bəndlər 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 2 Pul vəsaitlərinin hərəkəti

Qüvvəyə minmə tarixi

64. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırkı Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.
- 64A. 64-cü bənd 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və

ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 3 Uçot siyasəti, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər”

Qüvvəyə minmə tarixi

60. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırki Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.
- 60A. 66-cı bənd 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 4 Xarici Valyuta Məzənnələrində Dəyişikliklərin Təsiri

67, 68 , 69 və 72-ci bəndlərə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 72A bəndi əlavə olunmuşdur:

Keçid müddəaları

Mühasibat uçotunun hesablama metodunun ilk dəfə tətbiqi

60. ~~Hesabat verən təşkilat yığılan keçirmə fərqləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarının hesablama metodunun ilkin tətbiqinə dair tələblərinə əməl etməyə bilər. Əgər ilk dəfə tətbiq edən aşağıdakı azadlımalardan istifadə edirsə:~~
- ~~(a)İlkin tətbiq zamanı xarici əməliyyatlar üçün yığılmış keçirmə fərqlərini sıfıra bərabər hesab etmək olarsa; və~~
- ~~(b)Xarici əməliyyatların sonrakı silinməsi zamanı yaranan gəlir və ya zərər İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarının ilkin tətbiqindən əvvəl yaranan keçirmə fərqlərini istisna edirsə və sonrakı keçirmə fərqlərini əhatə edəcəksə.~~

~~68. Bu Standart təşkilatlardan aşağıdakıları da tələb edir:~~

- ~~(a) Bəzi keçirmə fərqləri xalis aktivlərin/kapitalın ayrıca bir komponenti kimi təsnifləşdirməyi; və~~
- ~~(b) Xarici əməliyyatların silinməsi zamanı maliyyə fəaliyyətinin nəticələri barədə hesabatda əks etdirmək üçün silinmədən gəlir və ya xərcin bir hissəsi kimi xarici əməliyyatlardan yığılmış keçirmə fərqlərini.~~

~~Keçid müddəaları İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarının ilk dəfə tətbiq edənlərə bu tələblərə dair köməklik göstərir.~~

Bütün Təşkilatlar üçün Keçid Müddəaları

~~69. Təşkilat bu Standart ilk dəfə tətbiq edildikdən sonra hesabat dövrü başladığı zaman 56-cı maddəni bütün perspektiv alışlara tətbiq edir. 56-cı maddənin retrospektiv qaydada əvvəlki dövrün alışlarına tətbiqi qadağan olunur. Gələcəkdə əldə olunması nəzərdə tutulmuş, lakin bu Standartın ilkin tətbiq olunduğu tarixdən əvvəl alınmış xaricdəki törəmə təşkilat görə təşkilat əvvəlki dövrlər üzrə təkrar uçot aparmamalı və müvafiq gəldiyi təqdirdə qudvili və xaricdəki törəmə təşkilatın deyil, əsas təşkilatın həmin alışdan hasil olan aktiv və öhdəlikləri qismində ədalətli dəyərində edilən düzəlişləri nəzərə almalıdır. Buna görə də, qudvil və ədalətli dəyər üzrə düzəlişlər həm artıq təşkilatın əməliyyat valyutasında, və ya alış tarixində mövcud olan mübadilə məzənnəsi ilə qeyri-monetar xarici valyutada ifadə olunmuşdur.~~

~~70. Bu Standartın tətbiqi nəticəsində yaranmış bütün digər dəyişikliklər “Uçot siyasəti, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər” adlı İctimai Sektor üçün 3 Növlü Beynəlxalq Mühasibat Uçotu standartının tələblərinə əsasən uçota alınmalıdır. Qüvvəyə minmə tarixi~~

~~72. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırkı Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.~~

~~72A. **67, 68, 69 və 72-ci bəndlər 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33**~~

№-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 5 Borclar üzrə məsrəflər

41 və 43-ci bəndlərə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 43A bəndi əlavə olunmuşdur:

Keçid müddəaları

41. ~~Bu standartın qəbul edilməsi uçot siyasətinin dəyişdirilməsi ilə nəticələndikdə təşkilat “Uçot siyasətləri, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər” adlı İctimai Sektor üçün 3 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq maliyyə hesabatlarına düzəliş etməlidir. Alternativ olaraq, icazə verilən alternativ metodu tətbiq edən İctimai Sektor təşkilatları, bu Standartın qüvvəyə minmə tarixindən sonra yaranan borclar üzrə məsrəflərdən yalnız kapitallaşdırma meyarlarına cavab verən məsrəfləri kapitallaşdırmalıdır.~~

Qüvvəyə minmə tarixi

72. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırkı Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.
- 72A. **41 və 43-cü bəndlər 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.**

İSMUBS 9 Birja əməliyyatları üzrə gəlirlər

42-ci bəndə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 42A bəndi əlavə olunmuşdur:

Qüvvəyə minmə tarixi

42. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırkı Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.

- 42A. 42-ci bənd 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 10 IPSAS 10 “Hiperinflyasiya Şəraitində Maliyyə Hesabatları”

39-cu bəndə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 39A bəndi əlavə olunmuşdur:

Qüvvəyə minmə tarixi

39. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırki Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.
- 39A. 39-cu bənd 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 11 Tikinti müqavilələri

58-ci bəndə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 58A bəndi əlavə olunmuşdur:

Qüvvəyə minmə tarixi

58. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırki Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.
- 58A. 58-ci bənd 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33

№-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 12 Ehtiyatlar

52-ci bəndə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 52A bəndi əlavə olunmuşdur:

Qüvvəyə minmə tarixi

52. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırki Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.
- 52A. **52-ci bənd 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.**

İSMUBS 13 İcarələr

79, 80 və 86-cı bəndlərə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 86A bəndi əlavə olunmuşdur:

Keçid müddəaları

- ~~79. İctimai Sektor üçün digər müvafiq Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları çərçivəsində nəzərdə tutulan keçid müddəaları nəticəsində tanınmayan icarədə olan aktivlər üzrə istisna olmaqla, bu standartın bütün müddəaları İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına əsasən mühasibat uçotunun hesablama metodunun ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən tətbiq edilməlidir. Digər İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları çərçivəsində nəzərdə tutulan keçid müddəalarının qüvvədə olma müddəti başa çatmayana qədər bu standartın müddəalarının sözügedən aktivlərə tətbiq edilməsi tələb olunmayacaqdır. Heç bir halda digər standartlarda mövcud olan keçid müddəaları İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun olaraq mühasibat uçotunun hesablama metodunun tam şəkildə tətbiq edilməsini istisna etməməlidir.~~
- ~~80. Başqa İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına uyğun keçid müddəalarına baxmayaraq, mühasibat uçotunu hesablama metodunun qəbulu prosesində olan təşkilatların qısa zaman ərzində digər standart müddəalarına tam riayət etməsi tövsiyyə olunur.~~

Qüvvəyə minmə tarixi

86. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırki Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.
- 86A. 52-ci bənd 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 14 Hesabat tarixindən sonrakı hadisələr

33-cü bəndə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 33A bəndi əlavə olunmuşdur:

Qüvvəyə minmə tarixi

33. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırki Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.
- 33A. 52-ci bənd 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 16 *İnvestisiya mülkiyyəti*

91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 99 və 102-ci bəndlərə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətnə 102A bəndi əlavə olunmuşdur:

Keçid müddəaları

Hesablama Metodu Uçotunun ilkin qəbul edilməsi

- ~~91. İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun olaraq mühasibat uçotunun hesablama metodunu ilk dəfə qəbul edən təşkilat investisiya məqsədli daşınmaz əmlakı ilkin olaraq ilkin dəyər və ya ədalətli dəyər əsasında tanımalıdır. Pulsuz və ya nominal dəyər əsasında əldə edilən investisiya məqsədli daşınmaz əmlakın ilkin dəyəri onun əldə etmə tarixinə olan ədalətli dəyərinə bərabərdir.~~
- ~~92. Təşkilat investisiya məqsədli daşınmaz əmlakın ilkin tanınma təsirini İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun olaraq mühasibat uçotunun hesablama metodunun ilk dəfə qəbul edildiyi dövr üzrə bölüşdürülməmiş mənfəət və ya zərərin ilkin qalığına edilən düzəlişlər kimi tanımalıdır.~~
- ~~93. İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun olaraq hesablama metodu uçotunun ilk qəbulundan sonra təşkilat (a) investisiya mülkiyyətini hazırkı Standartda müəyyən edilmiş xərclər və ya ədalətli dəyər əsəsindən başqa əsasda tanıya bilər və ya (b) tanımadığı investisiya mülkiyyətinə nəzarət edə bilər. Hazırkı Standart təşkilatlardan investisiya mülkiyyətini İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun olaraq hesablama uçotu metodunun ilk qəbul edilmə tarixində xərclər və ya ədalətli dəyərle tanımaqlarını tələb edir. Əgər aktivlər ilkin olaraq dəyərle tanınır və pulsuz və ya nominal dəyərle əldə edilirsə, onların ilkin dəyəri əldə etmə tarixinə olan investisiya mülkiyyətinin ədalətli dəyərinə əsaslanaraq müəyyən edilməlidir. Əgər investisiya mülkiyyətinin əldə etmə tarixi məlum deyilsə, onun ilkin dəyəri əldə etmə tarixinə olan onun ədalətli dəyərinə əsaslanaraq qiymətləndirilə bilər.~~

Ədalətli Dəyər Modeli

- ~~94. Ədalətli dəyər metoduna əsasən təşkilat bu standartın tətbiqi ilə bağlı təsiri standartın ilk dəfə tətbiq edildiyi dövr üzrə bölüşdürülməmiş mənfəət və ya zərərin ilkin qalığına edilən düzəlişlər kimi tanımalıdır. Əlavə olaraq:~~
- ~~(a) Əgər təşkilat əvvəllər daha (7-ci maddə də göstərilən ədalətli dəyər anlayışına və 45-61-ci maddələrdə göstərilən göstərişə cavab verən əsasda müəyyən edilən) tez dövrlərdə bu mülkiyyət maraqlarının ədalətli dəyərini açıq-aşkar açıqlayırsa (maliyyə hesabatlarında və ya başqa cür), təşkilat aşağıdakıları etməyə tələb edilmir, lakin təşviq edilir:~~
- ~~(i) Ədalətli dəyərin açıq-aşkar açıqlandığı təqdim edilən ən tez dövr üçün yığılmış mənfəət və ya zərərin açılış balansına düzəlişlər etmək;~~
- ~~(ii) Bu dövrlər üzrə müqayisəli məlumatları yenidən təqdim etmək; və~~
- ~~(b) Əgər təşkilat (a) bəndində təsvir olunan məlumatları əvvəllər açıq-aşkar açıqlamamışsa, o müqayisəli məlumatları yenidən təqdim etməməlidir və bu faktı açıqlamalıdır.~~

- ~~95. Bu Standartın ilk dəfə qəbul edilməsi zamanı təşkilat öz maliyyə hesabatında artıq tanınan investisiya mülkiyyəti ilə əlaqədar ədalətli dəyər modelini tətbiq etməyi seçə bilər. Əgər bu baş verirsə, hazırkı Standart investisiya mülkiyyətinin balans dəyərində hər hansı düzəlişin bu Standartın ilk dəfə qəbul edildiyi dövrdə yığılmış mənfəət və ya zərərin açılış balansına aid edilməsini tələb edir. Hazırkı Standart İctimai Sektor üçün 3 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı tərəfindən tələb olunan yanaşmadan fərqli yanaşmanı tələb edir. Müqayisəli məlumatın təkrar təqdimatı mümkün olmayacağı təqdirdə İctimai Sektor üçün 3 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı bu təkrar təqdimatı tələb edir.~~
- ~~96. Təşkilat bu Standartı ilk dəfə tətbiq etdiyi zaman, yığılmış mənfəətlər və ya zərərlərin açılış balansına düzəliş investisiya mülkiyyəti üzrə yığılmış mənfəətdə saxlanılan hər hansı məbləğin yenidən təsnifini daxil edir.~~

İlkin dəyər modeli

- ~~98. Bu standartı ilk dəfə tətbiq etməzdən əvvəl təşkilat özünün investisiya mülkiyyətini ilkin dəyər deyil, başqa metod əsasında, məsələn, ədalətli dəyər və ya digər fərqli ölçülmə metodları əsasında tanıya bilər. İctimai Sektor üçün 3 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı təşkilatın bu Standartı ilk dəfə tətbiq etdiyi və ilkin dəyər metodundan istifadə etməyi seçdiyi zaman uçot siyasətinə edilən istənilən dəyişikliyə tətbiq olunur. Uçot siyasətində dəyişikliyin təsiri investisiya mülkiyyətinə aid olan hər hansı yenidən qiymətləndirilmə üzrə dəyərdə baş verən artımda olan məbləğin yenidən təsnifləşdirilməsini daxil edir.~~
- ~~99. İctimai Sektor üçün 3 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı təşkilat, praktik olduğu təqdirdə, uçot siyasətlərinin retrospektiv qaydada tətbiq edilməsini tələb edir. Bu baxımdan, əgər təşkilat standartın tələblərinə əsasən (a) investisiya mülkiyyətini ilk dəfə olaraq ilkin dəyər əsasında tanıyarsa və (b) İlkin dəyər Modelindən istifadəni seçirsə o zaman, qeyd edilən uçot siyasətlərini həmişə tətbiq etdiyi kimi sözügedən daşınmaz əmlaka aid olan toplanılan amortizasiya və hər hansı qiymətdən düşmə xərclərini də tanımalıdır.~~

Qüvvəyə minmə tarixi

102. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırkı Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.
- 102A. 91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 99 və 102-ci bəndlər 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl

başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 17 Torpaq, tikili və avadanlıq

95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104 və 108-ci bəndlərə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 108A bəndi əlavə olunmuşdur:

Keçid müddəaları

~~95. Təşkilatlardan İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun olaraq mühasibat uçotunun hesablama metodunun ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən beş il müddəti ərzində müvafiq hesabat dövrləri üçün torpaq, tikili və avadanlıqların tanınması tələb olunmur.~~

~~96. İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun olaraq mühasibat uçotunun hesablama metodunun ilk dəfə qəbul edən təşkilat torpaq, tikili və avadanlıqları, ilkin olaraq, dəyər və ya ədalətli dəyər əsasında tanımalıdır. Heç bir xərc sərf edilmədən və ya nominal dəyər əsasında əldə edilən torpaq, tikili və avadanlıqların dəyəri onların əldə edilməsi tarixi üzrə ədalətli dəyəridir.~~

~~97. Təşkilat torpaq, tikili və avadanlıqların ilkin tanınmasının nəticəsini torpaq, tikili və avadanlıqların ilkin olaraq tanındığı dövr üzrə toplanılan mənfəət və zərərin ilkin saldösuna olan düzəlişlər kimi tanımalıdır.~~

~~98. Bu standartı ilk dəfə tətbiq etməzdən əvvəl təşkilat özünün torpaq, tikili və avadanlıqlarını hazırkı standartda müəyyən edilən dəyər və ya ədalətli dəyər deyil, başqa metod əsasında tanıya bilər və ya tanımadığı aktivlərə nəzarət edə bilər. Bu standart təşkilatlardan ilkin olaraq, torpaq, tikili və avadanlıq obyektlərini standartı uyğun olaraq dəyər və ya ilkin tanınma tarixi üzrə ədalətli dəyər əsasında tanınmasını tələb edir. İlkin olaraq dəyər əsasında tanınan aktivlər pulsuz və ya nominal dəyər müqabilində əldə edildikdə dəyər aktivin əldə edilməsi tarixi üzrə ədalətli dəyərinə istinad edilməklə müəyyənləşdirilməlidir. Aktivin əldə edilməsi dəyəri məlum olmadıqda onun dəyəri əldə etmə tarixi üzrə ədalətli dəyər əsasında hesablanmalıdır.~~

~~99. İctimai Sektor üçün 3 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı təşkilat, mümkün olduğu təqdirdə, uçot siyasətlərinin retrospektiv qaydada tətbiq edilməsini tələb edir. Bu baxımdan, təşkilat standartın tələblərinə əsasən ilkin olaraq torpaq, tikili və avadanlıqları dəyər əsasında tanıyarsa, o zaman, qeyd edilən uçot siyasətlərini həmişə tətbiq etdiyi kimi sözügedən maddəyə aid olan toplanılan amortizasiya və hər hansı dəyərsizləşmə zərərlərini də tanımalıdır.~~

~~100. Bu Standartın 14-cü maddəsi torpaq, tikili və avadanlıq obyektinin dəyəri aktiv kimi tanınmasını yalnız aşağıdakı şərtlər olduqda tələb edir:~~

~~(a) Obyektlə əlaqəli gələcək iqtisadi mənfəət və xidmət potensialı təşkilat axsın; və~~

~~(b) Obyektin xərci və ədalətli dəyəri etibarlı ölçülsün.~~

~~101. 95 və 96-cı maddələrdə qeyd olunmuş keçid müddəaları təşkilat bu Standartın qərarlarına əməl etmək istədiyi vəziyyətlərdə, İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun olaraq uçot qaydalarını ilk dəfə yerinə yetirmək çərçivəsində, bu yaxud budan sonrakı Standartın qüvvəyə minmə tarixindən meydana gələn təsiri ilə~~

ona kömək etmək üçün nəzərdə tutulur. Təşkilat uçot qaydalarını İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun olaraq ilk dəfə qəbul edərkən, aktivlərin mövcudluğu və qiymətləndirilməsi üzrə müfəssəl məlumat hazırlayan zaman tez-tez çətinliklər olur. Bu səbəbdən, İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun olaraq uçot qaydalarının ilk dəfə qəbul olunmasından 5 il müddətə təşkilatlardan 14-cü maddənin tələbləri ilə müfəssəl hazırlamaq tələb olunmur.

102. 95 və 96-cı maddələrdəki keçid müddəalarına baxmayaraq, uçot qaydalarının qəbulu prosesində olan təşkilatlar Standartın qərarlarına mümkün qədər tez əməl etməlidirlər.

103. Bu Standartın açıqlama qərarlarını və əlaqəli qiymətləndirmələrini ifadə edən 14-cü maddənin tələblərindən azad olmaq 95 və 96-cı maddələrə görə tanınmayan aktiv və ya aktiv sinfinə tabe olunmağı tələb etmir.

104. Təşkilat 95 və 96-cı maddələrdən istifadə edən zaman, bu fakt açıqlanmalıdır. 95-ci maddənin təsiri ilə tanınmayan aktivin əsas sinfi üzrə məlumat da həmçinin açıqlanmalıdır. Təşkilat ikinci və ya sonrakı hesabat dövrü üçün keçid müddəalarından istifadə etdikdə, əvvəlki hesabat dövründə tanınmayan lakin indi tanınan aktiv və ya aktivlər sinfinin detallarını açıqlamalıdır.

Qüvvəyə minmə tarixi

108. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırkı Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.

108A. **91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 99 və 102-ci bəndlər 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.**

İSMUBS 18 Seqment hesabatları

77-ci bəndə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 77A bəndi əlavə olunmuşdur:

Qüvvəyə minmə tarixi

77. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırkı Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.

- 77A. 52-ci bənd 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 19 Qiymətləndirilmiş öhdəliklər, Şərti öhdəliklər və Şərti aktivlər

110 və 112-ci bəndlərə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 112A bəndi əlavə olunmuşdur:

Keçid müddəaları

- ~~110. Hazırkı Standartın qüvvəyə minmə tarixinə (və ya daha tez) qəbul olunmasının effekti hesabatda Standartın ilk qəbul olunduğu dövr üzrə yığılmış mənfəətlərin/(zərərlərin) açılış balansına düzəliş kimi təqdim edilməlidir. Təşkilatlardan (a) təqdim olunan ən tez dövr üzrə yığılmış mənfəətlərin/(zərərlərin) açılış balansına düzəliş etmək, (b) müqayisəli məlumatları təkrar təqdim etmək tələb edilmir, lakin təqdir edilir. Əgər müqayisəli məlumat təkrar təqdim edilmirsə, bu fakt açıqlanmalıdır.~~

Qüvvəyə minmə tarixi

112. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırkı Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.
- 112A. 91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 99 və 102-ci bəndlər 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 20 Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatların açıqlanması

43-cü bəndə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 43A bəndi əlavə olunmuşdur:

Qüvvəyə minmə tarixi

43. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri

üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırki Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.

- 43A. 91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 99 və 102-ci bəndlər 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 21 Pul Vəsaitləri Yaratmayan Aktivlərin Qiymətdən Düşməsi

80, 81 və 83-cü bəndlərə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 83A bəndi əlavə olunmuşdur:

Keçid müddəaları

- ~~80. Bu standart tətbiq etmə tarixindən başlayaraq perspektiv qaydada tətbiq olunur. Bu İSMUBS-un tətbiqi nəticəsində yaranan qiymətdən düşmə zərərləri (qiymətdən düşmə zərərlərinin bərpası) hazırki standarta uyğun tanınmalıdır (yəni, mənfəət / zərər).~~
- ~~81. Təşkilatlar bu Standartın qəbul olunmasına qədər ola bilər ki, qiymətdən düşmə zərərlərinin tanınması və bərpası üçün uçot siyasətlərini artıq tətbiq etmiş ola bilər. Bu standartın qəbul edilməsi üzrə uçot siyasətinin dəyişdirilməsinə zərurət yarana bilər. Uçot siyasətində dəyişikliklərin retrospektiv qaydada tətbiqindən yaranan düzəlişlərin məbləğini müəyyən etmək çətin ola bilər. Buna görə də hazırki standart qəbul edilərkən təşkilatlar “Uçot siyasəti, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər” adlı 3 №-li İSMUBS-da əks olunan uçot siyasətinə digər dəyişikliklərin əsas və alternativ uçot qaydasını tətbiq etməməlidir.~~

Qüvvəyə minmə tarixi

83. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırki Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.
- 83A. 91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 99 və 102-ci bəndlər 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 22 Ümumi Dövlət Sektoru haqqında Maliyyə Məlumatının Açıqlanması

48-ci bəndə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 48A bəndi əlavə olunmuşdur:

Qüvvəyə minmə tarixi

48. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırki Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.
- 48A. 91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 99 və 102-ci bəndlər 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 23 Qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirlər (Vergilər və Köçürmələr)

116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123 və 125-ci bəndlərə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 125A bəndi əlavə olunmuşdur:

Keçid müddəaları

- ~~116. Təşkilatlardan bu Standartın ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən növbəti beş il müddətini əhatə edən hesabat dövrləri üçün vergitutma gəlirlərinin tanınması və qiymətləndirilməsi ilə bağlı uçot siyasətlərinin dəyişdirilməsi tələb olunmur.~~
- ~~117. Təşkilatlardan bu Standartın ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən növbəti üç il müddətini əhatə edən hesabat dövrləri üçün vergitutma gəlirləri istisna olmaqla qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirlərin tanınması və qiymətləndirilməsi ilə bağlı uçot siyasətlərinin dəyişdirilməsi tələb olunmur.~~
- ~~118. Standartın 116-cı maddəsində təsbit edilən beş il və ya 117-ci maddəsində təsbit edilən 3 illik müddəti başa çatmazdan əvvəl qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirlərin tanınması və qiymətləndirilməsi ilə bağlı uçot siyasətlərində edilən dəyişikliklər yalnız hazırki standartın uçot siyasətinə tam uyğun olmalıdır. Təşkilatlar qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirlərə dair uçot siyasətlərini siniflər üzrə dəyişə bilər.~~
- ~~119. Təşkilat 116 və ya 117-ci maddələrdə əks olunan keçid müddələrinin təmin etdiyi güzəştlərdən istifadə edən zaman müvafiq faktı açıqlamalıdır. Təşkilat, həmçinin, (a) hansı gəlir siniflərinin bu Standarta uyğun olaraq tanınmasını, (b) hansılarının hazırki standartın tələblərinə uyğun olmayan uçot siyasəti əsasında tanınmasına və (c) standartın tələblərinə uyğun olan uçot siyasətlərinin həyata keçirilməsi~~

~~istiqlamətində təşkilatların əldə etdiyi nailiyyətləri dair məlumatı açıqlamalıdır. Təşkilat bu Standarta uyğun olan uçot siyasətlərinin həyata keçirilməsi istiqamətində öz planını açıqlamalıdır.~~

~~120. Təşkilat keçid müddəalarının güzəştlərindən ikinci və növbəti hesabat dövrlərində də faydalanarsa, o zaman, əvvəllər digər metod əsasında tanınan, lakin hazırkı standartta uyğun olaraq tanınmayan qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlir siniflərinə dair təfəsilatları açıqlamalıdır.~~

~~121. Keçid müddəaları təşkilat keçid dövründə qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirin qiymətləndirilməsi üzrə etibarlı model hazırlamasına vaxt vermək üçün nəzərdə tutulub. Təşkilatlar bu Standartla uyğun gəlməyən qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirin tanınması üçün uçot siyasətlərini qəbul edə bilər. Keçid müddəaları təşkilatlara bu Standartı müntəzəm olaraq qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirin müxtəlif siniflərinə tətbiq etməyə şərait yaradır. Məsələn, təşkilatlar əmlak vergisini və köçürmələrin bəzi siniflərini bu Standarta uyğun olaraq onun tətbiqi tarixindən tanıya və qiymətləndirə bilər, lakin gəlir vergisi gəliri üzrə etibarlı model hazırlamaq üçün 5 ilə qədər müddət tələb edə bilər.~~

~~122. Təşkilat bu Standartda olan keçid müddəalarının güzəştlərindən istifadə edən zaman onun qeyri-kommersiya kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirinin hər sinfi üçün uçot siyasətləri yalnız bu Standarta uyğunlaşmaq üçün dəyişdirilə bilər. Təşkilat bu Standartın müddəalarını tam tətbiq etməyi qərara alana qədər və ya keçid müddəalarının müddəti erkən baş verməsindən asılı olaraq bitənə qədər öz uçot siyasətlərini saxlaya bilər və ya bu Standartın tələblərini tətbiq etmək üçün onları tədricən dəyişə bilər. Təşkilat, məsələn, bu Standartı tam tətbiq etməzdən əvvəl, nağd əsas (kassa metodu) (pul vəsaitləri) üzrə tanınma siyasətini modifikasiya olunmuş pul vəsaitlərinə və ya modifikasiya olunmuş hesablama metoduna dəyişə bilər.~~

~~123. 119-cu maddənin açıqlama tələbləri istifadəçilərə təşkilatın öz uçot siyasətlərini keçid müddəaları tətbiq olunan hesabat dövrləri ərzində bu Standartın tələblərinə uyğunlaşdırılmasında inkişafını izləməyə yardım edir. Bu açıqlama tam hesabatlılıq və şəffaflıq məqsədlərini asanlaşdırır.~~

Qüvvəyə minmə tarixi

125. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırkı Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbul etmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.

125A. 91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 99 və 102-ci bəndlər 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 24 Maliyyə hesabatlarında büdcə məlumatlarının təqdimatı

55-ci bəndə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 55A bəndi əlavə olunmuşdur:

Qüvvəyə minmə tarixi

55. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırkı Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.
- 55A. **55-ci bənd 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.**

İSMUBS 25 Qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirlər (Vergilər və Köçürmələr)

166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176 və 178-ci bəndlərə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 179A bəndi əlavə olunmuşdur:

Standartın ilk dəfə tətbiq olunması

- ~~166. Bu standartı ilk dəfə tətbiq etdikdə, təşkilat həmin tarixə müəyyən edilmiş ödənişlər üzrə pensiya planına aid keçid öhdəliyini aşağıdakı şəkildə müəyyən etməlidir:~~
- ~~(a) Tətbiq etmə tarixində öhdəliklərin cari dəyəri (bax: maddə 77);~~
  - ~~(b) Çıxılsın qəbul etmə tarixində plan aktivlərinin hesabına birbaşa ödəniləcək öhdəliklər varsa, həmin aktivlərin ədalətli dəyəri (bax: maddələr 118–120);~~
  - ~~(c) Çıxılsın 112-ci maddəyə uyğun olaraq sonrakı dövrlərdə tanınmalı olan hər hansı keçmiş xidmətlərin dəyəri.~~
- ~~167. Əgər 166-cı maddəyə əsasən müəyyən edilmiş ilkin öhdəlik, təşkilatın əvvəlki mühasibat siyasəti ilə eyni tarixdə tanınan öhdəlikdən fərqlidirsə, təşkilat həmin fərqi hesabat dövrünün əvvəlinə keçmiş illərin bölüşdürülməmiş mənfəət/zərərinə tanımalıdır.~~
- ~~168. Bu standartın ilk dəfə tətbiq olunması zamanı, uçot siyasətində dəyişikliyin təsiri əvvəlki dövrlərdə yaranan bütün aktuar mənfəət və zərərləri (hətta onlar 105-ci maddədə göstərilən “dəhliz” sərhədləri çərçivəsində olarsa) daxil edir. Hesablama metodu ilə mühasibatını ilk dəfə aparan təşkilatlar heç bir öhdəliyi tanımayacaqdır. Belə halda plan aktivlərinin (166 (b)) və sonrakı dövrlərdə tanınacaq keçmiş xidmətlər dəyərinin (166 (c)) tətbiq etmə tarixinə ədalətli dəyərlərini çıxmaqla öhdəliyin tam məbləği öhdəlikdə baş vermiş artıma bərabər olacaq. Bu standarta əsasən həmin öhdəliklərdə artım bölüşdürülməmiş mənfəət və ya zərərdə tanınmalıdır.~~

~~169. Bu standartın ilk dəfə tətbiq olunması zamanı, təşkilat yığılmış aktuar mənfəət və zərərləri birləşdirməməlidir və standart ilk dəfə tətbiq olunana qədər tanınan və tanınmayan bölmələrə ayrılmalıdır. Bütün yığılmış aktuar qazanclar və itkilər hesabat dövrünün əvvəlinə keçmiş illərin bölüşdürülməmiş mənfəət/zərərinə tanınmalıdır.~~

170. Standartın ilk dəfə tətbiq olunması üzrə təşkilatlara yığılmış aktuar mənfəət və zərəri tanınan və tanınmayan bölmələrə ayırmağa icazə verilmir. Bütün yığılmış aktuar qazanclar və itkilər hesabat dövrünün əvvəlinə keçmiş illərin bölüşdürülməmiş mənfəət/zərərinə tanınmalıdır. Hazırkı standartın ilk dəfə tətbiq olunması üzrə bu tələb təşkilatdan sonrakı hesabat dövrləri üçün 25 №-li İSMUBS-un 105-107-ci bəndlərinə əsasən özünün aktuar mənfəət və zərərlərini yalnız qismən tanımağı tələb etmir.

~~171. Standartın ilk dəfə tətbiq olunduğu ildə təşkilat keçmiş ilin müqayisəli məlumatlarını təqdim etmək tələb olunmur.~~

172. 170-ci maddə bu standartı ilk il tətbiq edən bütün təşkilatlar üçün müqayisəli məlumatların verilməməsi imkanını yaradır. Təşkilat yalnız mümkün olduğu zaman belə müqayisəli məlumatları açıqlaya bilər.

~~173. Bu standartın ilk dəfə tətbiq olunması ilində, təşkilat 141(c), 141(e) və 141(f) maddələrində olan açıqlamaları təqdim etmək tələb olunmur.~~

174. 141(c) və 141 (e) bəndlərində tələb olunan üzleşdirmələrin hər ikisi müəyyən edilmiş mükafat öhdəlikləri, plan aktivləri və xərclərin əvəzinin alınması hüquqlarının komponentləri ilə bağlı açılış balansının açıqlanmasını nəzərdə tutur. 141(f) bəndindəki açıqlama 141(c) və 141(e) bəndlərindəki məlumatlara əsaslanır. Bu açıqlamalar bu standartın birinci tətbiq ilində tələb olunmur. Təşkilatın informasiya mövcud olduğu hallarda bu kimi açıqlamaları verməsi təqdir olunur.

~~175. Bu standartın qəbul edilməsinin birinci ilində təşkilat 141(p) bəndində tələb olunan məlumatları perspektiv qaydada təmin edə bilər.~~

176. 141(p) bəndində göstərilən məlumat müəyyən edilmiş mükafat öhdəliyinin xalis dəyərinə, plan aktivlərinin dələtli dəyərinə, plandakı mənfəət və ya zərəre və təcrübə ilə bağlı müəyyən düzəlişlərə aiddir. Bu açıqlama qəbuletmənin birinci ilində yalnız cari ilik dövr üçün tələb olunur. Əvvəlki illik dövrlər üzrə məlumatlar təşkilatın bu standartın tələbləri əsasında hesabat verdiyi hallarda perspektiv qaydada təmin edilə bilər. Bununla təşkilatlar bu standartın ilk dəfə qəbul edilməsindən əvvəlki hesabat dövrləri üçün belə informasiyanın yaradılmasından daha çox dövr ərzində trend məlumatlarının qurmaq imkanı əldə edir.

Qüvvəyə minmə tarixi

178. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühəsibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühəsibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırkı Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.

178A. 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176 və 178-ci bəndlər 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün

Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 26 Pul vəsaitləri yaradan aktivlərin dəyərdən düşməsi

127-ci bəndə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 127A bəndi əlavə olunmuşdur:

Qüvvəyə minmə tarixi

127. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırki Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.

127A. **127-ci bənd 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.**

İSMUBS 27 Kənd təsərrüfatı

55 və 57-ci bəndlərə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 57A bəndi əlavə olunmuşdur:

~~Mühasibat uçotunun hesablama metodunun ilkin qəbulu~~

~~55. Təşkilatın bioloji aktivləri və ya kənd təsərrüfatı məhsullarını mühasibat uçotunun hesablama metodunun ilk dəfə qəbul edilməsi üzrə ilkin olaraq tanıdığı hallarda təşkilat bu aktivlərin ilkin tanınmasının təsirlərini hesabat verməli və bu standartın ilk dəfə qəbul edildiyi dövr üçün yığılmış mənfəət və ya zərərin açılış balansına düzəliş etməlidir.~~

Qüvvəyə minmə tarixi

57. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırki Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.

- 57A. 55 və 57-ci bəndlər 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 28 Maliyyə alətləri: Təqdimat

56, 57, 58 və 61-ci bəndlərə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 61A bəndi əlavə olunmuşdur:

Keçid

~~56. Təşkilat bu Standartı ilk tətbiq etdikdə retrospektiv şəkildə tətbiq etməlidir.~~

~~57. Əvvəl İctimai Sektor üçün 15 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartını tətbiq edən təşkilatlar bu standartın 16-19-cu maddələrinin tələblərinə uyğun olaraq, yalnız təşkilatın ləğv edilməsi halında digər tərəfə xalis aktivlərini təslim etmək öhdəliyini yaradan qarışıq aləti öhdəlik və kapital komponentlərinə bölməlidir. Əgər öhdəlik komponenti artıq ödənilmişdir, retrospektiv tətbiq etmə kapital alətinin iki hissəyə ayrılacağına gətirib çıxaracaqdır. Birinci komponent keçmiş illərin bölüşdürülməmiş mənfəətinə daxil edilməklə, öhdəlik komponenti üzrə kumulyativ faizdən ibarət olacaq. Digər komponent isə əsl kapital komponentini göstərir. Buna görə də Standart tətbiq olunduğu vaxtda öhdəlik komponenti artıq ödənilibsə, təşkilat bu iki komponenti ayırmağa məcbur deyil.~~

~~58. Əvvəllər İctimai Sektor üçün 15 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartını tətbiq etməyən təşkilatlar, ya da mühasibat uçotunda hesablama metodunu ilk dəfə tətbiq edən təşkilatlar, 58-ci maddədə əks olunan keçid qaydalarını bütün mürəkkəb maliyyə alətlərinə tətbiq etməlidir.~~

Qüvvəyə minmə tarixi

61. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırki Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.
- 61A. 56, 57, 58 və 61-ci bəndlər 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 29 Maliyyə alətləri: Tanınma və qiymətləndirmə

114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123 və 126-cı bəndlərə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətnə 126A bəndi əlavə olunmuşdur:

Keçid

~~114. Bu Standart 115-123-ci maddələrdə verilmiş müddəalar istisna olunmaqla retrospektiv şəkildə tətbiq ediləcəkdir. Məlumatlara yenidən baxılması mümkünlüyü ilə əlaqədar bu Standart həmişə istifadədə olduğuna görə təqdim edilmiş lap əvvəlki dövrdə bölüşdürülməmiş mənfəətin ilkin qalığı və bütün digər müqayisəli məbləğlər tənzimlənəcəkdir. Əgər yenidən baxılma mümkün deyilsə, müvafiq təşkilat bu faktı açıqlayacaq və məlumatın yenidən təqdim edildiyi miqyası göstərəcəkdir.~~

~~115. Bu Standart ilk dəfə tətbiq edildikdə, təşkilat əvvəlcədən tanınmış maliyyə aktivini satışı mümkün olan maliyyə aktivini qismində təyin etməyə icarə verilir. Hər hansı belə maliyyə aktivini üçün, həmin təşkilat növbəti tanınmanın dayandırılması və ya dəyərdən düşməyə qədər ədalətli dəyərdəki bütün dəyişiklikləri kapitalın ayrıca tərkib hissəsində tanıyacaqdır (həmin təşkilat bu ümumi mənfəəti və ya zərəri mənfəət və ya zərəre köçürəcəyi zaman). Təşkilat həmçinin:~~

~~(a) Müqayisəli maliyyə hesabatlarındakı yeni təyinatdan istifadə edərək, həmin maliyyə aktivini və ya maliyyə öhdəliyini yenidən bəyan edəcəkdir; və~~

~~(b) Təyin olunma müddətinə olan maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyəri, onların təsnifatı və əvvəlki maliyyə hesabatlarında balans dəyəri ilə bağlı məlumatları bəyan edəcəkdir.~~

~~116. Bu Standart ilk dəfə tətbiq edildikdə, təşkilat əvvəlcədən tanınmış maliyyə aktivini və ya maliyyə öhdəliyini, 11, 14, 15, 16, 51-ci maddələrdəki meyarlara uyğun gəlsə, mənfəət və zərərdə əks olunan ədalətli dəyəri ilə hesablanmış kimi təyin etməyə icarə verilir. Əgər təşkilat əvvəlki dövrlərdə maliyyə aktivlərini və maliyyə öhdəliklərini tanıyırdırsa, onda aşağıdakıları yerinə yetirməlidir:~~

~~(a) 109-cu maddəyə baxmayaraq, bu submaddəyə əsasən mənfəət və ya zərərdə əks olunan ədalətli dəyəri ilə hesablanmış kimi təyin olunan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri, hansılar ki əvvəllər hedcinq ədalətli dəyərlə uçotunda hedcinq edilmiş maddə kimi təyin olunmuşdur, mənfəət və ya zərərdə əks olunan ədalətli dəyəri ilə hesablanmış kimi təyin olunan tarixdən belə uçotun təyinatından çıxarılmalıdırlar.~~

~~(b) (a) submaddəsinə uyğun olaraq təyin edilmiş hər hansı maliyyə aktivlərinin və ya maliyyə öhdəliklərinin təyinat tarixinə olan ədalətli dəyərini açıqlayacaqdır. Həmçinin həmin alətlərin əvvəlki maliyyə hesabatlarında balans dəyəri və təsnifləşdirilməsi açıqlanmalıdır.~~

~~(c) Mənfəət və zərər vasitəsilə ədalətli dəyərdəki kimi əvvəllər təyin edilmiş hər hansı maliyyə aktivini və ya maliyyə öhdəliyini təyinatdan çıxartmalıdır, bir şərtlə ki, həmin yeni və düzəlişlər edilmiş maddələrə uyğun olaraq bu cür təyinatın meyarlarına cavab verməsin. Təyinatda çıxarılmadan sonra maliyyə aktivini və ya maliyyə öhdəliyi amortizasiya dəyərində~~

~~qiymətləndiriləcəyi zaman, təyin edilmənin dayandırılması tarixi onun ilkin tanınma tarixi kimi nəzərdən keçirilir.~~

~~(d) Təyin edilmənin dayandırılması və maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin yeni təsnifləşdirməsi tarixində (c) submaddəsinə uyğun olaraq təyinatdan çıxarılmış həmin maliyyə aktivləri və ya maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyərini açıqlayacaqdır.~~

~~117. Təşkilat 114-cü maddəsindəki yeni anlayışlardan (təyinatlar) istifadə etməklə özünün müqayisəli maliyyə hesabatlarında yenidən qeyd edəcəkdir, bir şərtlə ki, mənfəət və zərər vasitəsilə ədalətli dəyərdəki kimi müəyyən olunmuş maliyyə aktivləri, maliyyə öhdəliyi və ya maliyyə aktivləri qrupu, maliyyə öhdəlikləri qrupu və ya hər ikisi mövcud olan halda bu maddələr və qruplar müqayisəli dövrün başlanğıcında 11(b)(i), 11(b)(ii) və ya 14(a) maddəsinin meyarlarına, müqayisəli dövrün başlanğıcından sonra əldə olunduğu təqdirdə isə ilkin tanınma tarixində 11(b)(i), 11(b)(ii) və ya 13(a) maddəsinin meyarlarına cavab verməlidir.~~

~~118. 117-ci maddədə göstərilənlər istisna olunmaqla, təşkilat gələcəkdə 18-40-cı maddələrdə əks olunmuş tanınmanın dayandırılması tələblərini tətbiq edəcəkdir. Buna uyğun olaraq, əgər təşkilat maliyyə aktivlərinin tanınmasını dayandıırıbsa və bu Standarta uyğun olaraq həmin aktivlərin tanınmasını dayandırmayıbsa, onda təşkilat həmin aktivləri tanımayacaqdır.~~

~~119. 118-ci maddədə göstərilənlərə baxmayaraq, təşkilat 17-39-cü maddələrdə əks olunmuş tanınmanın dayandırılması tələblərini retrospektiv şəkildə seçdiyi tarixdən etibarən tətbiq edə bilər.~~

~~120. 114-cü maddənin müddəalarına baxmayaraq, təşkilat aşağıda göstərilən üsulların biri ilə tələbləri tətbiq edə bilər:~~

~~(a) Bu standartın qəbul edilməsindən sonra daxil edilmiş əməliyyatlar nəzərdə tutulur; və ya~~

~~(b) Bu standartın qəbul edilməsindən sonra daxil edilmiş əməliyyatlar nəzərdə tutulur.~~

~~121. Təşkilat qeyri-maliyyə aktivlərinin və qeyri-maliyyə öhdəliklərinin balans dəyərini, bu Standartın ilk dəfə tətbiq edildiyi maliyyə ili başlamamışdan əvvəl balans dəyərində daxil edilmiş pul vəsaitləri hərəkətinin hedcinqi ilə əlaqədar olan mənfəət və zərərləri çıxmaq üçün tənzimləməyəcəkdir. Bu Standartın ilk dəfə tətbiq edildiyi maliyyə dövrünün başlanğıcında, özünü pul vəsaitlərinin hedcinqi kimi aparmaqda davam edən xarici valyuta riskinin hedcinqi istisna olunmaqla, sət öhdəlik hedcinqi (bu standartta əsasən ədalətli dəyər hedcinqi kimi uçota alınmış) üçün kapitalda birbaşa tanınmış hər hansı məbləğ aktiv və ya öhdəlik kimi yenidən təsnifləşdiriləcəkdir.~~

~~122. Əgər Təşkilat hedcinq edilmiş maddə kimi~~

~~(a) Təşkilatın daxil olduğu əməliyyatın əməliyyat valyutasında aparılan;~~

~~(b) Birləşdirilmiş mənfəət və ya zərər ilə bağlı təsiri nəzərdə tutulan açıqlanmaya səbəb olan (yəni, qrupun təqdim edildiyi valyutadan fərqli valyutada aparılması); və~~

~~(c) Təşkilatın daxil olduğu əməliyyatın əməliyyat valyutasında aparılmadığı hedcinq uçotu meyarlarına cavab verməli olan;~~

~~xarici proqnoz əməliyyatlarını təyin etmişdirsə, onda 87-ci maddənin sonuncu cümləsinin tətbiq olunması tarixindən əvvəlki dövr(lər)də birləşdirilmiş maliyyə hesabatlarında hedcinq uçotunu tətbiq edə bilər.~~

~~123. Təşkilat 87-ci maddənin tətbiq edilmə tarixindən əvvəlki dövrlərlə bağlı olan müqayisəli məlumat üçün tətbiq etməyə ehtiyac duymur.~~

Qüvvəyə minmə tarixi

126. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırkı Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.

126A. 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 124 və 126-cı bəndlər 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 30 Maliyyə alətləri: Məlumatların açıqlanması

53-cü bəndə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətnə 53A bəndi əlavə olunmuşdur:

Qüvvəyə minmə tarixi

127. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırkı Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.

127A. 53-cü bənd 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 31 Qeyri-maddi aktivlər

129, 130, 131 və 133-cü bəndlərə düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 133A bəndi əlavə olunmuşdur:

Keçid

~~129. Əvvəllər qeyri-maddi aktivləri tanımayan və mühasibat uçotunu hesablama metoduna əsasən aparən təşkilatlar bu standartı prospektiv şəkildə tətbiq etməlidir. Lakin retrospektiv qaydada tətbiqə icazə verilir.~~

~~130. Aşağıdakı meyarlara cavab verən qeyri-maddi aktivlər üçün təşkilat qeyri-maddi aktivləri keçid tarixində onun ədalətli dəyərində ölçə bilər və həmin ədalətli dəyəri həmin tarixdə ilkin dəyər kimi istifadə edə bilər.~~

~~(a) Bu standartdakı tanınma meyarlarına (ilkin dəyərin etibarlı qiymətləndirilməsi daxil olmaqla)~~

~~(b) Bu standartda yenidənqiymətləndirmə üçün meyarlar(o cümlədən fəal bazarın mövcudluğu)~~

~~131. Təşkilat keçid tarixində və ya bu tarixdən əvvəl qeyri-maddi aktivin əvvəlki yenidən qiymətləndirilməsini yenidən qiymətləndirmənin tarixində ilkin dəyər kimi istifadə edə bilər, bu şərtlə ki, yenidən qiymətləndirmə müvafiq tarixdə aşağıdakılarla böyük ölçüdə müqayisəyə gəlsin:~~

~~(a) Ədlətli dəyər; və ya~~

~~(b) İSMUBS-lara uyğun olaraq, məsələn ümumi və ya spesifik qiymət indeksində dəyişiklikləri əks etdirmək üçün düzəldilmiş köhnəlmiş dəyərin xərci~~

Qüvvəyə minmə tarixi

133. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırki Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.

133A. 129, 130, 131 və 133-cü bəndlər 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 32 Konsessiya xidmətlərinin razılaştırılması

35, 37-ci bəndlərə və AG68-AG73 icra təlimatlarına düzəliş olunmuş və aşağıdakı mətndə 37A bəndi əlavə olunmuşdur:

Keçid (bax bəndlər AG68-AG73)

~~35. Əvvəllər xidmətlər üzrə konsessiya müqavilələri ilə bağlı aktivləri və onunla əlaqədar öhdəlikləri, gəlirləri və xərcləri uçota almayan konsendant da aşağıdakılara əməl etməlidir:~~

~~(a) Bu Standartı İctimai Sektor üçün 3 Nəli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının tələblərinə uyğun olaraq retrospektiv qaydada tətbiq edəcəkdir; və ya~~

~~(b) Xidmətlər üzrə konsessiya aktivləri və bununla əlaqədar öhdəlikləri maliyyə hesabatlarında mövcud olan ən ilkin müqayisəli tarixlər mövcud olduğu tarixdən etibarən uçota almağı seçməlidir.~~

~~Konsendant belə bir seçim etdikdə bu faktı müvafiq aktivlərin və öhdəliklərin ölçülməsi ilə bağlı açıqlamalarla birlikdə açıqlamalıdır.~~

Qüvvəyə minmə tarixi

37. Təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da müəyyən edildiyi kimi qeyd olunan tarixdən sonrakı maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında verilmiş mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul etdiyi halda, hazırkı Standart təşkilatın İSMUBS-ların qəbul etmə tarixindən başlayaraq və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir.

37A. 35 və 37-cü bəndlər 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS tərəfindən dəyişdirilmişdir. Təşkilat bu düzəlişləri 1 yanvar 2017-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Əgər təşkilat 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üçün 33 №-li İSMUBS-u tətbiq edirsə, erkən tətbiqə icazə verilir, bu zaman düzəlişlər də həmin erkən dövr üçün tətbiq edilməlidir.

Tətbiq üzrə göstəriş

Keçid (bax 34-35-ci bəndlər)

AG68. Konsendantın konsessiya xidməti aktivlərini daha əvvəl tanımadığı halda konsendant 35(b) bəndinə əsasən konsessiya xidməti aktivlərini və əlaqəli öhdəlikləri ilkin dəyərdən istifadə edərək prospektiv qaydada tanımağa və qiymətləndirməyə qərar verər bilər. İlkin dəyər maliyyə hesabatlarında müqayisəli məlumatların təqdim olunduğu ən erkən dövrün əvvəlində müəyyən olunur.

AG69. Konsessiya xidməti aktivləri üçün ilkin dəyər aşağıdakı qiymətləndirmə əsaslarından istifadə etməklə müəyyən edilməlidir:

(a) Torpaq, tikili və avadanlıq üçün — ədalətli dəyər, yaxud da bazarın olmadığı vəziyyətlərdə ədalətli dəyərin hesablanması yolu kimi amortizasiya olunmuş

~~əvəzləşdirmə dəyəri. 17 №-li İSMUBS yenidən qiymətləndirmə üçün ədalətli dəyərdən və ya amortizasiya olunmuş əvəzləşdirmə dəyərindən (bax, İSMUBS 17, 46-48-ci bəndlər) istifadə etməyə icazə verir; və~~

~~(b) Qeyri-maddi aktivlər üçün ədalətli dəyər. 17 №-li İSMUBS yenidən qiymətləndirmə üçün yalnız ədalətli dəyərə icazə verir, müvafiq olaraq ilkin dəyər ədalətli dəyəri məhdudlaşdırır.~~

~~AG70. Əlaqəli öhdəlik aşağıdakı yanaşmalardan istifadə etməklə müəyyən olmalıdır:~~

~~(a) Maliyyə öhdəliyi modeli əsasında öhdəlik üçün öhdəlik yaradan razılaşmalarda göstərilmiş müqavilə öhdəliklərindən irəli gələn pul vəsaitləri və AG41-AG46 bəndlərində təsvir olunan dərəcə.~~

~~(b) Əməliyyatçıya hüquqların verilməsi modeli əsasında öhdəlik üçün aktivin ədalətli dəyəri, çıxılın konsessiya xidməti razılaşmasının qalan dövrünü əks etdirmək üçün düzəliş olunmuş istənilən maliyyə öhdəlikləri.~~

~~AG71. Amortizasiya həmin ilkin dəyərə əsaslanır və təşkilatın həmin ilkin dəyəri müəyyən etdiyi tarixdən etibarən başlayır.~~

~~*Maliyyə öhdəliyi modeli əsasında ilkin dəyərin istifadə edilməsi*~~

~~AG72. Konsendant maliyyə öhdəliyi modeli əsasında ilkin dəyərdən istifadə etdiyi halda, o,:~~

~~(a) Konsessiya xidməti aktivini ədalətli dəyərdə qiymətləndirir (bax bənd 11); və~~

~~(b) Öhdəlik yaradan razılaşmada göstərilmiş müqavilə öhdəliklərindən irəli gələn qalan pul vəsaitlərindən istifadə etməklə maliyyə öhdəliyini və maliyyə hesabatlarında müqayisəli məlumatların təqdim olunduğu ən erkən dövrün əvvəlində AG41-AG46 bəndlərində təsvir olunan dərəcəni qiymətləndirir.~~

~~Aktivin və maliyyə öhdəliyinin dəyəri arasında istənilən fərq birbaşa xalis aktivlərdə/kapitalda tanınır. Əgər təşkilat özünün uçot siyasəti kimi 17 və 31 №-li İSMUBS-larda göstərilən yenidən qiymətləndirmə modelini seçirsə bu fərq istənilən yenidən qiymətləndirmə mənfəətinə daxil olunur.~~

~~*Əməliyyatçıya hüquqların verilməsi modeli əsasında ilkin dəyərdən istifadə edilməsi*~~

~~AG73. Konsendant əməliyyatçıya hüquqların verilməsi modeli əsasında ilkin dəyərdən istifadə etdiyi halda, o:~~

~~(a) Konsessiya xidməti aktivini ədalətli dəyərdə qiymətləndirir (bax bənd 11); və~~

~~(b) Konsessiya xidməti aktivinin alınmasından yaranan istənilən gəlirin qazanılmayan hissəsini təmsil edən öhdəliyi qiymətləndirir. Bu məbləğ konsessiya xidməti razılaşmasının qalan dövrünü əks etdirmək üçün düzəliş olunmuş istənilən maliyyə öhdəliklərini aktivin ədalətli dəyərindən çıxıldıqdan sonra müəyyən olunur.~~

Nəticələrin əsası

Nəticələrin əsası 23 №-li İSMUBS-u müşayiət edir, lakin onun tərkib hissəsi deyil.

Ümumi məlumat

- NƏ1. 33 №-li İSMUBS-u hazırlanmasından əvvəl İSMUBS-ların ilk dəfə tətbiq olunmasından yaranan məsələlərə xitab edən heç bir standart yox idi. Nəticə etibarilə İSMUBSŞ İctimai Sektor üçün hesablama metoduna əsaslanan Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) qəbul edilməsi üzrə təşkilatlar tərəfindən istifadə edilməli olan əhatəli prinsiplər dəstini hazırlamaq üçün 2011-ci ilin iyun ayında bir layihə təsdiq etdi.
- NƏ2. Bu İSMUBS icra tövsiyələrinə malik olsa da, İSMUBS-ların ilk dəfə tətbiq edilməsi üzrə daha müfəssəl təcrübi tövsiyələrin hazırlanması bu layihənin əhatə dairəsinə daxil deyildir. İSMUBSŞ belə bir görüşə sahibdir ki, ilk dəfə tətbiqlə bağlı xüsusi məsələlərin bir yurisdiksiyadan digərinə fərqli ola biləcəyi səbəbindən, eləcə də ilk dəfə tətbiq edənlər üçün başlama nöqtəsi onların əvvəlki uçot qaydalarından asılı olaraq dəyişə biləcəyi səbəbindən ayrı-ayrı yurisdiksiyalar ilk dəfə tətbiq edən təşkilatlara onların hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara keçidində yardım etmək üçün əlavə icra tövsiyələrinin hazırlanmasında rol oynaya bilər.
- NƏ3. Bu İSMUBS digər hesabatvermə çərçivəsi əsasında istər kassa metodu, istərsə də hesablama metodundan, yaxud da mühasibat uçotunun həm kassa, həm də hesablama metodunun modifikasiya olunmuş versiyasından keçidə xitab edir. Nəticə olaraq, İSMUBSŞ bu layihənin MHBS-yə konvergensiya layihəsi olmadığını qəbul etmişdir.
- NƏ4. İSMUBSŞ, bununla belə hazırki İSMUBS-u işləyib hazırlayarkən Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 1 №-li MHBS-də ehtiva olunan keçid azadolmalarını, habelə İSMUBS-ların mövcud uyğun dəstində olan keçid müddəalarını nəzərə almalıdır.
- NƏ5. Bu İSMUBS-u hazırlayarkən İSMUBSŞ bu İSMUBS-un konvergensiya layihəsi olmaması səbəbindən bütün keçid müddəaları və azadolmalarının vahid rəsmi bəyannaməyə daxil edilməsinə razı olmuşdur. MHBS 1 ilə müqayisədə İSMUBSŞ heç bir keçid müddəasının və azadolmasının əlavə kimi daxil edilməsinə razılaşmışdır, çünki əgər müddəalar və azadolmalar bütün standart boyunca yayılmış olsa bu maliyyə hesabatlarını hazırlayan təşkilatları çaşdırı bilər.
- NƏ6. Bu İSMUBS-da təsbit olunan keçid azadolmaları tətbiq olunduğu zaman digər İSMUBS-lardakı əksər keçid müddəalarını əvəz edəcəkdir.
- NƏ7. İSMUBSŞ yeni qaydalar (yeniliklər) dərc edərkən bu İSMUBS-a daxil edilməli olan və ilk dəfə tətbiq edənə güzəşt təmin edən xüsusi keçid müddəalarını nəzərə alacaqdır. Hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları artıq tətbiq edən təşkilatlar üçün keçid müddəaları hazırlanmaqda olan yeni qaydalarda daxil ediləcəkdir.

Əhatə dairəsi

- NƏ8. Bu İSMUBS təşkilat hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları ilk dəfə qəbul etdiyi zaman təşkilatın hazırki İSMUBS-dakı keçid azadolmalarını və müddəalarını qəbul etmə dərəcəsindən asılı olaraq tətbiq olunur. Bu İSMUBS ilk dəfə tətbiq edənə özünün maliyyə hesabatlarını təqdim edərkən güzəşt təmin edir və keçid dövrü ərzində bəzi könüllü azadolmaları qəbul etməyə icazə verir.

- NƏ9. Bu İSMUBS təşkilatdan qəbuletmə tarixi üzrə qüvvədə olan hər bir İSMUBS-la uyğunluğu təmin etməyi tələb edir, lakin maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinin mənfəəti həmin tələblərlə uyğunluğun məsrəflərindən az olduğu hallarda müəyyən sahələrdə tələblərdən məhdud azadolmalar təmin edir. Bəzi İSMUBS-ların retrospektiv qaydada tətbiqi, xüsusilə də onların keçmiş vəziyyətlər haqqında mühakimə tələb etdiyi hallarda qadağan olunur.
- NƏ10. Bu İSMUBS-da təsbit olunan azadolmalar hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara keçid ərzində mövcud hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-larda bəzi tələbləri üstələyə bilər.
- NƏ11. Hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilmə tarixi ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları qəbul etməyə qərar verdiyi hesabat dövrünün başlanmasıdır. Əgər hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi üzrə ilk dəfə tətbiq edən təşkilat ədalətli təqdimata və təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğunu təsdiq etmə qabiliyyətinə təsir edən könüllü azadolmalardan və ya müddəələrindən birini və ya bir neçəsini tətbiq etməyə qərar verərsə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat keçid dövrü ərzində İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarını təqdim edəcəkdir. Keçid dövrünün sonunda ilk dəfə tətbiq edən təşkilat "Maliyyə hesabatlarının təqdimatı" adlı 1 №-li İSMUBS-da tələb olunduğu kimi hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu təsdiq etmək üçün hesablama metoduna əsaslanan digər İSMUBS-larda təsbit olunan tanınma, qiymətləndirmə, təqdimat və açıqlama tələblərinə uyğunluğu təmin etməlidir.
- NƏ12. Bununla belə, əgər hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilmə tarixi üzrə ilk dəfə tətbiq edən təşkilat ədalətli təqdimata və təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğunu təsdiq etmə qabiliyyətinə təsir edən könüllü azadolmalardan və ya müddəələrindən birini və ya bir neçəsini tətbiq etməməyə qərar verərsə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat keçid dövrü ərzində İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarını təqdim edə bilər. İSMUBS-a uyğun maliyyə hesabatları ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın həmin maliyyə hesabatlarında hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa dair aydın və şərtsiz bəyannamə edə biləcəyi maliyyə hesabatlarıdır. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat hazırki İSMUBS-da qeyd olunan və ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir edən azadolmaları qəbul etmirsə, təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları qəbul etməsindən sonra ilk maliyyə hesabatları onun İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatları ola bilər.

Keçid azadolmalarını hazırlamaq və qiymətləndirmək üçün meyarların hazırlanması

- NƏ13. Bu İSMUBS-dakı keçid müddəalarını hazırlayarkən İSMUBSŞ ictimai sektor təşkilatları tərəfindən Ümumi Məqsədli Maliyyə Hesabatları üçün Konseptual Çərçivənin (Konseptual Çərçivə) 2-ci fəslində müəyyən edildiyi kimi hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi və ya onlara keçid üzrə tələb olunan istifadəçi məlumatları əsasında meyarlar dəsti hazırlamışdır. Bu meyarlar keyfiyyət xüsusiyyətlərinin qiymətləndirilməsi ilə bərabər həmin keçid müddəələrinin qiymətləndirilməsi və Konseptual Çərçivənin 3-cü fəslində təsvir edildiyi kimi Ümumi Məqsədli Maliyyə Hesabatlarında daxil edilmiş məlumatları məhdudlaşdırmaq üçün istifadə edilmişdir. Bu qiymətləndirmələrin nəticələri NƏ14-dən NƏ19-dək bəndlərdə daxil edilmişdir.
- NƏ14. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə vəziyyətinin açılış balanssı üçün tələbləri hazırlayarkən və keçid azadolmalarını nəzərə alarkən İSMUBSŞ Konseptual

Çərçivənin 2-ci fəslində müəyyən edildiyi kimi maliyyə hesabatlarının məqsədlərinə istinad etmişdir.

- NƏ15. Konseptual Çərçivənin 2-ci fəslində deyilir ki, maliyyə hesabatlarının məqsədi hesabatlılıq və qərar vermə məqsədləri üçün geniş istifadəçi kütləsinə faydalı ola biləcək təşkilatın maliyyə vəziyyəti, maliyyə fəaliyyətinin nəticələri və maliyyə vəziyyətində dəyişikliklər haqqında məlumat təmin etməkdir.
- NƏ16. Konseptual Çərçivənin 3-cü fəslə həmçinin ictimai sektor təşkilatlarının ümumi məqsədli maliyyə hesabatlarında daxil edilmiş məlumatların keyfiyyət xüsusiyyətlərini təyin edir. Bu keyfiyyət xüsusiyyətlərinə uyğunluq, vicdanlı təmsilçilik, başa düşülmə, vaxtındalıq, müqayisəlilik və yoxlama bilmə kimi meyarlar daxildir. Ümumi məqsədli maliyyə hesabatlarında daxil edilmiş məlumatlar üzərindəki məhdudiyətlər əhəmiyyətlik və xərc-fayda amilləridir.

Keçid azadolmalarını hazırlamaq üçün istifadə olunan meyarlar

Ədalətli təqdimat və İSMUBS-larla uyğunluq

- NƏ17. 1 №-li İSMUBS tələb edir ki, maliyyə hesabatları İSMUBS-lara uyğun olan təşkilat maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdə belə uyğunluğa dair aydın və şərtsiz bəyannamə etməlidir. Maliyyə hesabatları İSMUBS-ların bütün tələblərinə uyğun olmayana qədər İSMUBS-lara uyğun kimi təsvir edilə bilməz. İSMUBS-ların ilk dəfə tətbiq edilməsi ilə bağlı məsələlərin mürəkkəbliyi səbəbindən İSMUBS razılaşmışdır ki, müəyyən hallarda güzəşt təmin edilməlidir. Bununla belə İSMUBSŞ güzəştlərdən bəzilərinin ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu təsdiq etmək qabiliyyətinə təsir edəcəyi ilə razılaşmışdır.
- NƏ17. 1 №-li İSMUBS tələb edir ki, maliyyə hesabatları İSMUBS-lara uyğun olan təşkilat maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdə belə uyğunluğa dair aydın və şərtsiz bəyannamə daxil etməlidir. Maliyyə hesabatları İSMUBS-ların bütün tələblərinə uyğun olmayana qədər İSMUBS-lara uyğun kimi təsvir edilə bilməz. İSMUBS-ların ilk dəfə tətbiq edilməsi ilə bağlı məsələlərin mürəkkəbliyi səbəbindən İSMUBS razılaşmışdır ki, müəyyən hallarda güzəşt təmin edilməlidir. Bununla belə İSMUBSŞ güzəştlərdən bəzilərinin ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu təsdiq etmək qabiliyyətinə təsir edəcəyi ilə razılaşmışdır.
- NƏ18. İSMUBSŞ ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına təsir etməyən və təsir edən keçid azadolmaları arasında fərq qoyulmasına razılaşmışdır. İSMUBSŞ, həmçinin razılaşmışdır ki, hazırkı Standartın bu yolla strukturlaşdırılması təşkilatlara müxtəlif keçid müddəalarının və azadolmalarının keçid dövrü ərzində onların maliyyə hesabatlarına göstərəcəyi təsiri daha yaxşı başa düşmələrinə yardım edəcəkdir. Fərqləndirmədən sonra İSMUBSŞ razılaşmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatlara hazırkı İSMUBS-da təsbit olunan müəyyən azadolmaları qəbul etdikləri təqdirdə onların 1 №-li İSMUBS-la tələb olunduğu kimi hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-larla uyğunluğu təsdiq edə bilməyəcəkləri barədə xəbərdarlıq edilməlidir.
- NƏ19. İSMUBSŞ razılaşmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir edən azadolmaların üstünlüyündən faydalandığı hallarda təşkilat güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşənə qədər və/yaxud müvafiq maddələr tətbiq olunan İSMUBS-lara uyğun olaraq

tanındığı, qiymətləndirildiyi zaman və/yaxud müvafiq məlumatlar təqdim olunduğu və ya açıqlandığı zaman (hansı tez baş verərsə) hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara aydın və şərtsiz uyğunluğu bəyan etmək iqtidarında olmayacaqdır.

- NƏ20. *Hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-un ilk dəfə qəbul edilməsi* üzrə təklif olunan İSMUBS haqqında şərh və iradların aldıqdan sonra İSMUBSŞ razılaşmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat keçid azadolmalarının və müddələrinin ədalətli təqdimata və ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS ilə uyğunluğunu təsdiq etmək qabiliyyətinə nə dərəcədə təsir etdiyini qiymətləndirərkən mühakimə tətbiq etməlidir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və onun hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS ilə uyğunluğunu təsdiq etmək qabiliyyətinə təsir edən keçid azadolmalarından və ya müddələrindən birini və ya bir neçəsini tətbiq etməyə qərar verdiyi hallarda ilk dəfə tətbiq edən təşkilat hələ də ədalətli təqdimata nail olunduğu qənaətinə gələ bilər, çünki güzəşt tətbiq olunan maddənin, əməliyyatın və ya hadisənin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi bütövlükdə maliyyə hesabatlarına münasibətdə əhəmiyyətli deyildir. Bütövlükdə maliyyə hesabatlarına münasibətdə qəbul olunan keçid azadolmasının və müddəasının əhəmiyyətinin qiymətləndirilməsində mühakimənin tətbiqi ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın xüsusi şəraitləri əsasında dəyərləndirilməlidir.
- NƏ21. İSMUBSŞ razılaşmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın təklif olunan İSMUBS haqqında şərh və iradların aldıqdan sonra İSMUBSŞ razılaşmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və onun hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS ilə uyğunluğunu təsdiq etmək qabiliyyətinə təsir edən keçid azadolmalarından və ya müddələrindən birini və ya bir neçəsini tətbiq etdiyi hallarda ilk hesabat dövrünün sonunda təqdim olunan maliyyə hesabatları İSMUBS-a uyğun keçid maliyyə hesabatları adlanmalıdır. Bu onunla bağlıdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat bu İSMUBS-da qeyd olunan və maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və onun hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğunu təsdiq etmək qabiliyyətinə təsir edən azadolmaları tətbiq edərkən İSMUBS-larla uyğunluğa dair aydın və şərtsiz bəyannamə vermək imkanını itirmiş olur.
- NƏ22. Hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara keçid dövrü ərzində uyğun məlumatların açıqlanması ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın qəbul etdiyi keçid azadolmaları haqqında istifadəçiləri məlumatlandırır, eləcə də mühasibat uçotunun əvvəlki qaydalarından hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara keçidi təsvir edir.
- NƏ23. İSMUBSŞ ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın mühasibat uçotunun hesablama metoduna keçidinin bir hissəsi kimi təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS çərçivəsində hesabatvermə istiqamətində əldə etdiyi tərəqqini qiymətləndirmək üçün icra planının hazırlanması zəruriliyini qeyd etmişdir. Aktivlərin, öhdəliklərin, gəlir və xərclərin bu plana uyğun tanınması, qiymətləndirilməsi, təqdim edilməsi və/və ya müvafiq məlumatları açıqlanması istiqamətində irəliləyiş barədə açıqlamalar maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə təşkilatın bütün uyğun İSMUBS-ların tələblərinə tam uyğunluğu necə və nə zaman təmin etməsini başa düşməsində faydalı məlumatlar təmin edəcəkdir.

İlk dəfə qəbul etmə zamanı məlumatların təqdim olunması

Hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsindən sonra müqayisəli məlumatların təqdim olunması

- NƏ24. *Maliyyə hesabatlarının təqdimatı* adlı 1 №-li İSMUBS-da təsbit olunan keçid müddələrinin mühasibat uçotunun hesablama metodunun İSMUBS-lara uyğun qaydada qəbul olunduğu maliyyə hesabatlarına münasibətdə müqayisəli məlumatları

tələb etməməsinə görə İSMUBSSŞ İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının qəbul edilməsi üzrə müqayisəli məlumatların tələb olunub olunmayacağını nəzərə almışdır.

- NƏ25. Xərc-fayda meyarını nəzərə alarkən İSMUBSSŞ təsdiq etmişdir ki, 1 №-li İSMUBS-da müqayisəli məlumatların təqdim olunması üçün cari yanaşma hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsini təşviq etmək üçün saxlanmalıdır. Hazırkı İSMUBS bu səbəbdən ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın özünün İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarında və ya ilk maliyyə hesabatlarında müqayisəli məlumatları göstərməsi barədə tələb qoymayaraq müqayisəli məlumatların təmin edilməsini yalnız təqdir edir.
- NƏ26. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat müqayisəli məlumatları təqdim etməməyə qərar verdiyi hallarda İSMUBSSŞ razılaşıbmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-a uyğun keçid maliyyə hesabatları minimum olaraq hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində maliyyə vəziyyəti haqqında bir hesabat və maliyyə vəziyyətinin balans hesabatını daxil etməlidir.
- NƏ27. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat müqayisəli məlumatları təqdim etməyə qərar verdiyi hallarda İSMUBSSŞ razılaşıbmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat əvvəlki dövrü üçün müqayisəli məlumatla birlikdə maliyyə vəziyyəti haqqında bir hesabat və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixindən əvvəlki hesabat dövrünün başlanması tarixinə maliyyə vəziyyətinin balans hesabatını təqdim etməlidir.
- NƏ28. Üç illik keçid güzəşt dövrünün eyni zamanda müqayisəli məlumatların təqdim olunmasına da təsir etdiyini nəzərə alaraq İSMUBSSŞ razılaşıbmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın icazə verilən hər hansı keçid güzəşt dövrlərindən istifadə etdiyi hallarda təşkilat yalnız həmin dövr ərzində tanınmış və /və ya qiymətləndirilmiş maddələr haqqında məlumat mövcud olarkən hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixindən sonrakı il üçün müqayisəli məlumatlara düzəliş etməlidir. Müqayisəli məlumat informasiyanın mövcudluğu dərəcəsindən asılı olaraq yalnız retrospektiv qaydada düzəliş olunmalıdır.
- NƏ26. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat müqayisəli məlumatları təqdim etməməyə qərar verdiyi hallarda İSMUBSSŞ razılaşıbmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-a uyğun keçid maliyyə hesabatları minimum olaraq hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində maliyyə vəziyyəti haqqında bir hesabat və maliyyə vəziyyətinin balans hesabatını daxil etməlidir.
- NƏ27. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat müqayisəli məlumatları təqdim etməyə qərar verdiyi hallarda İSMUBSSŞ razılaşıbmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat əvvəlki dövrü üçün müqayisəli məlumatla birlikdə maliyyə vəziyyəti haqqında bir hesabat və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixindən əvvəlki hesabat dövrünün başlanması tarixinə maliyyə vəziyyətinin balans hesabatını təqdim etməlidir.
- NƏ28. Üç illik keçid güzəşt dövrünün eyni zamanda müqayisəli məlumatların təqdim olunmasına da təsir etdiyini nəzərə alaraq İSMUBSSŞ razılaşıbmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın icazə verilən hər hansı keçid güzəşt dövrlərindən istifadə etdiyi hallarda təşkilat yalnız həmin dövr ərzində tanınmış və /və ya qiymətləndirilmiş maddələr haqqında məlumat mövcud olarkən hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixindən sonrakı il üçün müqayisəli məlumatlara düzəliş etməlidir. Müqayisəli məlumat informasiyanın mövcudluğu dərəcəsindən asılı olaraq yalnız retrospektiv qaydada düzəliş olunmalıdır.

- NƏ26. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat müqayisəli məlumatları təqdim etməməyə qərar verdiyi hallarda İSMUBSSŞ razılaşıdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-a uyğun keçid maliyyə hesabatları minimum olaraq hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində maliyyə vəziyyəti haqqında bir hesabat və maliyyə vəziyyətinin balans hesabatını daxil etməlidir.
- NƏ27. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat müqayisəli məlumatları təqdim etməyə qərar verdiyi hallarda İSMUBSSŞ razılaşıdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat əvvəlki dövrü üçün müqayisəli məlumatla birlikdə maliyyə vəziyyəti haqqında bir hesabat və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixindən əvvəlki hesabat dövrünün başlanması tarixinə maliyyə vəziyyətinin balans hesabatını təqdim etməlidir.
- NƏ28. Üç illik keçid güzəşt dövrünün eyni zamanda müqayisəli məlumatların təqdim olunmasına da təsir etdiyini nəzərə alaraq İSMUBSSŞ razılaşıdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın icazə verilən hər hansı keçid güzəşt dövrlərindən istifadə etdiyi hallarda təşkilat yalnız həmin dövr ərzində tanınmış və /və ya qiymətləndirilmiş maddələr haqqında məlumat mövcud olarkən hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixindən sonrakı il üçün müqayisəli məlumatlara düzəliş etməlidir. Müqayisəli məlumat informasiyanın mövcudluğu dərəcəsiindən asılı olaraq yalnız retrospektiv qaydada düzəliş olunmalıdır.
- NƏ29. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat özünün İSMUBS-a uyğun ilk maliyyə hesabatlarını təqdim etdikdən sonra müqayisəli məlumatların açıqlanması ilə bağlı 1 №-li İSMUBS-da təsbit olunan tələbləri tətbiq etməlidir.

Hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsindən sonra üzləşdirmənin təqdim olunması

- NƏ30. İSMUBS-ların ilk dəfə tətbiq olunması ilə bağlı maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə hansı məlumatların faydalı ola biləcəyini nəzərə alarkən İSMUBSSŞ razılaşıdır ki, İSMUBS-a uyğun ilk maliyyə hesabatlarına və ya İSMUBS-a uyğun keçid maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdə üzləşdirmə təqdim olunmalıdır. Üzləşdirmənin təqdim olunması ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın əvvəlki uçot qaydaları əsasında əvvəl təqdim etdiyi məlumat və İSMUBS-lardan istifadə etməklə hazırlanmış məlumatlar arasında vacib rabitə təmin edir. Üzləşdirmənin məqsədi hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların tələblərinə uyğunluq üçün zəruri olan düzəlişləri nümayiş etdirmək, eləcə də əvvəlki uçot qaydalarından İSMUBS-lara keçidin təşkilatın hesabat verilən maliyyə vəziyyətinə, maliyyə fəaliyyəti nəticələrinə və pul vəsaitlərinin hərəkətinə necə təsir etdiyini göstərməkdir.
- NƏ31. İSMUBSSŞ təqdim oluna biləcək üzləşdirmənin iki növünü nəzərə almışdır – birincisi, İSMUBS-ların qəbul etmə tarixində ilkin qalıqları üzləşdirmək, ikincisi isə ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın özünün əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun ən son illik maliyyə hesabatlarında təqdim olunan ən son dövrün sonunda olan göstəricilərin üzləşdirilməsidir.
- NƏ32. İSMUBSSŞ belə bir qənaətə gəlmişdir ki, sonuncu variant həddindən çox əziyyətli olacaqdır və üzləşdirmənin təqdim olunması məsrəfləri əldə olunacaq mənfəəti üstələyir. Eyni zamanda istifadəçilərin belə üzləşdirmələrdən çox güman ki, istifadə etməyəcəyi və informasiyanın proqnoz edici dəyərə malik olmayacağı qənaəti hasil olunmuşdur.
- NƏ33. Nəticə etibarilə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın əvvəlki uçot qaydaları əsasında hesabat verilmiş yekun qalıqlarının İSMUBS-lara uyğun maliyyə vəziyyətinin balans hesabatında xalis aktiv/kapital göstəriciləri ilə üzləşdirilməsi razılaşıdır.

İnformasiya İSMUBS-a uyğun keçid maliyyə hesabatlarına və ya İSMUBS-a uyğun ilk maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdə təqdim olunmalıdır.

- NƏ34. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat əvvəllər mühasibat uçotunun kassa metodunu tətbiq etmişdirsə, o, xalis aktivləri/kapitalı təqdim edə bilməzdi. İSMUBSŞ buna görə də razılaşıbmışdır ki, əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın əvvəlki mühasibat uçotu kassa metoduna əsasında aparılmışdırsa üzləşdirmə təqdim etmək tələb olunmur.
- NƏ35. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın aktiv və/və ya öhdəliklərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi baxımından güzəşt təmin edən azadolmadan faydalandığı keçid dövrü ərzində uyğunluğun, anlaşılıqlığın, müqayisəliliyin keyfiyyət xüsusiyyətlərinə cavab vermək üçün İSMUBSŞ ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara keçidi ərzində müxtəlif nöqtələrdə üzləşdirmə təqdim etməsinə zərurət olub-olmadığını nəzərə almışdır.
- NƏ36. İSMUBSŞ razılaşıbmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat icazə verilən hər hansı keçid güzəşt dövrlərindən faydalandığı hallarda, təşkilat aidiyyəti hesabat dövrü ərzində tanınmayan və/və ya qiymətləndirilməyən maddələrin (o maddələr ki, əvvəl təqdim olunmuş maliyyə hesabatlarında tanınmamış və/və ya qiymətləndirilməmişdir) üzləşdirilməsini təqdim etməlidir. Bu üzləşdirmə ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın əvvəlki uçot qaydaları və maliyyə vəziyyətinin balans hesabatında İSMUBS-lara uyğun tanınmış və/və ya qiymətləndirilmiş maddələr arasında fərqləri izah etmək üçün təqdim olunmuş üzləşdirməyə əlavə olaraq təqdim olunmalıdır.

İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə hesabatlarında büdcə və faktiki göstəricilərin müqayisəsinin təqdim olunması

- NƏ37. İSMUBSŞ ilk dəfə tətbiq edən təşkilatdan hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsindən sonra büdcə və faktiki göstəricilərin müqayisəsinin təqdim edilməsini tələb edib etməmək və bunun maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə faydalı olub-olub olmaması mövzusunda müzakirələr aparmışdır.
- NƏ38. İSMUBSŞ nəzərə almışdır ki, əgər ik dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların qəbul edilməsindən sonra öz büdcəsini mühasibat uçotunun kassa metodu əsasında hazırlayırsa, bu müqayisənin təşkilatın İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarında, yaxud İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatlarında təqdim edilməsi əziyyətli ola bilər. Lakin, İSMUBSŞ razılaşıbmışdır ki, belə bir müqayisə ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə hesabatlarında daxil edilməlidir, çünki müqayisə İSMUBS-ların özünəməxsus xüsusiyyətidir və hesabatlılığı və qərar vermə prosesini təşviq edir.

İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə hesabatlarında pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatın təqdim olunması

- NƏ39. Şərh və iradların verilməsi dövrü ərzində respondentlər İSMUBSŞ-dan ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən aktivlərin və/və ya öhdəliklərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi baxımından üç illik güzəşt dövrü tətbiq etdiyi hallarda pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat üçün keçid azadolmalarının və müddələrinin nəzərə alınmasını xahiş etmişdir. Respondentlər qeyd etmişlər ki, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın natamam olduğu zaman pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatın təqdim olunmasının məqsədəuyğun görünmədiyini qeyd etmişlər.
- NƏ40. İSMUBSŞ təsdiq etmişdir ki, onun keçid dövrü ərzində hər hansı keçid güzəştinin təmin edilməməsi üzrə əvvəlki qərarını təsdiq etsə də, istifadəçilər aşağıdakılar üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında məlumata ehtiyac duyur: (a) vəsait daxilolmalarının

mənbələri, b) hesabat dövrü ərzində pul vəsaitlərinin hansı maddələr üzrə xərcləndiyi
c) hesabat dövrünün sonuna pul vəsaitlərinin qalığı.

Hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların və Dövlət Maliyyəsi üzrə statistika hesabatlarının uyğunlaşdırılması

NƏ41. Bu standartın məqsədinin hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğun olaraq mühasibat uçotu üçün əlverişli başlama nöqtəsinin təmin edilməsi olduğunu nəzərə alaraq, standart ilk dəfə tətbiq edən təşkilata dövlət maliyyə statistikasını və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların uyğunlaşdırılması üzrə xüsusi tövsiyələr təmin etmir. Özünün İSMUBS-ların uyğunlaşdırılması və Dövlət Maliyyəsi Statistikasını haqqında hesabat vermə tövsiyələri adlı məşvərət sənədində İSMUBSŞ dövlət maliyyə statistikasının uyğunlaşdırma variantları haqqında öz əyani tövsiyələrini vermişdir. Hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların ilk dəfə tətbiq edilməsi üzrə Dövlət maliyyəsi statistikasının uyğunlaşdırma siyasəti variantlarını seçməklə ilk dəfə tətbiq edən təşkilat hesabatlarına daxil edilməsi üçün yüksək keyfiyyətli və vaxtında təqdim olunan məlumatların yaradılmasını asanlaşdırma bilər.

Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara təsir edən azadolmalar

Qeyri-maliyyə aktivlərinin tanınması, qiymətləndirilməsi və təsnifatı ilə bağlı azadolmalar

NƏ42. Təşkilat İSMUBS-ları ilk dəfə qəbul edərkən o, nəzarətində olan bütün aktivlərin mövcudluğu haqqında müfəssəl məlumata malik olmaya bilər və belə aktivlərin uçotunu aparmaq üçün müvafiq qeydlər əldə etmək və tərtib etmək məqsədilə müəyyən bir müddət tələb edə bilər. Bunun əvvəllər mühasibat uçotunun hesablama metodunu tətbiq etməyən təşkilatlara uyğun olduğunu nəzərə alsaq bu təşkilatların öz aktivlərini İSMUBS-lara uyğun tanıması, qiymətləndirməsi və/və ya təsnif etməsi üçün böyük səy göstərməli olacağını ehtimal etmək olar.

NƏ43. İlk dəfə tətbiq edən təşkilata öz aktivlərini tanıması üçün yardım göstərilməsinin zəruriliyini nəzərə alarkən İSMUBSŞ 17 №-li İSMUBS-da mövcud beş illik güzəşt dövrünü məqbul hesab etmişdir. Təşkilatları İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarını və ya İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatlarını hazırlamazdan əvvəl İSMUBS-ların qəbul edilməsinə hazırlaşmalarını təşviq etmək üçün İSMUBSŞ 3 ildən çox olmayan möhlət dövrünə icazə verilməsinə razılaşmışdır. Təşkilatların hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara qabaqcadan yaxşı hazırlaşmalı olduğunu və yalnız bu İSMUBS-dakı keçid dövrünə arxayın olmalarını nəzərə alaraq İSMUBSŞ bu mövqedən çıxış etmişdir ki, üç illik keçid dövrü daha idarəolunandır və təşkilatların İSMUBS-lara uyğunluğu təsdiq edə bilmədikləri dövrü azaldır.

NƏ44. İSMUBSŞ razılaşmışdır ki, hər bir yurisdiksiyanın özünün keçid dövrünü təyin etməsindən əvvəl hazırkı İSMUBS-da güzəşt dövrünün aydın şəkildə göstərilməsi yurisdiksiyalar arasında uyğunsuzluqları azaldır. Digər tərəfdən keçid dövrü ərzində maliyyə hesabatlarının etibarlılığı və müqayisəliliyi də artırı bilər.

NƏ45. İSMUBSŞ təsdiq etmişdir ki, bu İSMUBS-da verilən güzəşt hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi üçün tam yol xəritəsi kimi deyil, əksinə daha çox onların qəbul etmə prosesinin son mərhələsi kimi qəbul edilməlidir. Bu İSMUBS-da təmin edilən üç illik güzəşt dövrünün məqsədi hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara yekun keçidlə bağlı ilk dəfə tətbiq edən təşkilata yardım göstərilməsindən ibarətdir. Bu İSMUBS-un qəbul edilməsindən əvvəl ilk dəfə tətbiq edən təşkilat hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara keçid üçün adekvat hazırlıq işləri həyata keçirməlidir. Keçidin mürəkkəbliyi və davamiyyəti təşkilatın əvvəlki

mühasibat uçotu qaydalarından asılı olacaqdır. Üç illik güzəşt dövrü bütöv qəbuletmə mərhələsi kimi görülməməlidir.

- NƏ46. İSMUBSŞ tərəfindən dərc olunan "Mühasibat uçotunun hesablama metoduna keçid: Hökumətlər və hökumət qurumları üçün tövsiyələr" adlı 14 №-li tədqiqat bu İSMUBS-un qəbul edilməsindən əvvəl ilk dəfə tətbiq edən təşkilata hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara keçid prosesinin planlaşdırılmasında yardım edə bilər.
- NƏ47. İSMUBSŞ üç illik güzəşt dövrünün aşağıdakı aktivlər üçün təmin olunmasını təklif etmişdir.
- (a) Investisiya mülkiyyəti
  - (b) Torpaq, tikili və avadanlıq;
  - (c) Bioloji aktivlər və kənd təsərrüfatı məhsulları;
  - (d) Qeyri-maddi aktivlər; və
  - (e) Xidmətlər üzrə konsessiya aktivləri.
- NƏ48. Təklif olunan bu İSMUBS haqqında irad və şərtləri aldıqdan sonra İSMUBSŞ ehtiyatların da tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün güzəşt dövrünə icazə verməyə razılaşdı. İSMUBSŞ razılaşmışdır ki, hətta ehtiyatlar təşkilatın əməliyyat dövrü ərzində realizə edilsə, istehlak olunsa, satılsa və ya istifadə olunsa belə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilata öz aktivlərini ehtiyatlar, investisiya mülkiyyəti və ya torpaq, tikili və avadanlıq arasında (xüsusilə də torpaqla bağlı) düzgün təsnif etməsi üçün zamana ehtiyacı ola bilər. Ehtiyatlar, həmçinin ixtisaslaşmış aktivlərdən və ya düzgün təsnifat üçün əlavə vaxt tələb edən böyük həcmdə maddələrdən (məsələn, tibbi ləvazimatlar) ibarət ola bilər.
- NƏ49. Bioloji aktivlərin və kənd təsərrüfatı aktivlərinin tanınması üçün güzəşt dövrünə icazə verilib-verilməməsini nəzərə alarkən, İSMUBSŞ bu aktivlərin və fəaliyyətlərin bəzi yurisdiksiyalarda məhdud əhatəli, digər yurisdiksiyalarda (məsələn, inkişaf etməkdə olan ölkələr) isə daha əhəmiyyətli ola bilməsinə diqqət yetirmişdir. Ortaq məxrəc kimi, İSMUBSŞ razılaşmışdır ki, bu məsələni vacib əhəmiyyətli hesab edən yurisdiksiyalara yardım etmək üçün bioloji aktivlərin və kənd təsərrüfatı məhsullarının tanınması üçün üç illik güzəşt dövrü təmin edilməlidir.
- NƏ50. 5 №-li İSMUBS ilk dəfə tətbiq edən təşkilata kvalifikasiya olunan aktivlər üzrə çəkilən borc alma məsrəflərinin uçotunu apararkən həm standart yanaşma, həm də yol verilən alternativ yanaşma üsullarını tətbiq etməyə icazə verir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat yol verilən alternativ yanaşma üsulunu tətbiq etməyə qərar verirsə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən aktivləri tanımaq baxımından üç illik güzəşt dövrünün üstünlüyündən faydalandığı hallarda kvalifikasiya olunan aktivlər üzrə borc alma məsrəflərinin kapitallaşdırılması arasında zaman fərqi ola bilər. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın üç illik keçid güzəşt dövrünün üstünlüyündən faydalandığı hallarda aktivin tanınmasından əvvəl çəkilmiş borcalma məsrəfləri haqqında məlumat əldə edilməsinin praktiki olmaması səbəbindən sözügedən zaman fərqi aradan qaldırmaq üçün İSMUBSŞ razılaşmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat kapitallaşdırılmasının başlama tarixi hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilmə tarixindən əvvəl

gələn kvalifikasiya olunan aktivlər üzrə borcalma məsrəflərini kapitallaşdırmaq tələb olunmalı deyil. Təklif olunan standart layihəsi üzrə respondentlərdən alınan irad və şərhlər əsasında İSMUBSSŞ, həmçinin razılaşıb ki, keçid dövrü ərzində çəkilən istənilən borcalma məsrəfləri də güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşənə qədər və/və ya aidiyyəti aktivlər müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı zaman (hansı tez olarsa) kapitallaşdırılmalı deyil.

NƏ51. Təklif olunan İSMUBS üzrə irad və şərhləri aldıqdan sonra İSMUBSSŞ, həmçinin razılaşıb ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat müvafiq İSMUBS-larda siniflərin və qrupların istifadəsinə icazə verildiyi hallarda aktivlərin və/yaxud öhdəliklərin siniflər üzrə və ya qruplara görə tanınması və/yaxud qiymətləndirilməsi ilə bağlı öz uçot siyasətini dəyişə bilər.

Qeyri-maliyyə aktivlərinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı keçid azadolmaları

NƏ52. İSMUBSSŞ qəbul etmişdir ki, bəzi təşkilatlar qeyri-maliyyə aktivlərini əvvəlki mühasibat uçotu qaydaları əsasında tanımış ola bilər. İSMUBSSŞ bu səbəbdən ilk dəfə tətbiq edən təşkilat tərəfindən mühasibat uçotunun əvvəlki qaydaları əsasında tanınmış bütün qeyri-maliyyə aktivlərinin qiymətləndirilməsi üçün üç illik keçid güzəşt dövrünə icazə verilməsinə razılıq vermişdir. Bu keçid dövrü ərzində ilk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-larda təsbit olunmuş prinsipləri tətbiq etmək üçün etibarlı modellər hazırlaya bilər. Keçid dövrü ərzində ilk dəfə tətbiq edən təşkilatdan bu aktivlərin qiymətləndirilməsi ilə bağlı özünün mühasibat uçotu siyasətini dəyişdirmək tələb olunmayacaqdır.

Öhdəliklərin tanınması ilə bağlı keçid azadolmaları

Aktiv standartları və digər İSMUBS-lar arasında qarşılıqlı əlaqə

NƏ53. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat aktivlərin tanınması ilə bağlı keçid azadolmalarından birini və ya bir neçəsini tətbiq etdiyi hallarda, təşkilat, bu prosesin bir hissəsi kimi hüquqi sənədləri, müqavilələri və digər oxşar razılaşmaları, o cümlədən icarə razılaşmalarını təhlil etməli və bu təhlil əsasında hansı aktivlərin uçota alınacağına və qiymətləndiriləcəyinə qərar verməlidir. Nəticə etibarilə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat verilən güzəşt dövrünün bitəcəyi və/və ya aidiyyəti aktivlər müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanınacağı vaxta qədər (hansı tez olarsa) maliyyə icarəsi aktivləri ilə bağlı maliyyə icarəsi öhdəliklərini uçota almaq vəziyyətində olmaya bilər.

NƏ55. İSMUBSSŞ razılaşıb ki, maliyyə icarəsi öhdəliklərinin tanınması və xidmətlər üzrə konsessiya aktivlərinin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi müvafiq aktivlərə aid güzəşt dövrü bitənə və/və ya aidiyyəti aktivlər tanınana və/və ya qiymətləndirilənə qədər həmçinin təxirə salınmalıdır.

Torpaq, tikili və avadanlığın ilkin dəyərinə daxil edilmiş qiymətləndirilmiş öhdəliklərin tanınması

NƏ56. İSMUBSSŞ belə bir qənaətə gəlmişdir ki, 19 №-li İSMUBS-da göstərilən qiymətləndirilmiş öhdəliklər üçün keçid güzəşti təmin edilməli deyil və ilk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixi üzrə bütün öhdəlikləri uçota almalıdır. Lakin, İSMUBSSŞ qəbul edir ki, torpaq, tikili və avadanlığın tanınması və/və ya qiymətləndirilməsində gecikmə belə aktivlərin dəyərinə daxil edilmiş müəyyən qiymətləndirilmiş öhdəliklərin tanınmasına və/və ya qiymətləndirilməsinə təsir göstərir.

NƏ57. 17 №-li İSMUBS təşkilat torpaq, tikili və avadanlıq bəndinin dəyərinin bir hissəsi kimi obyektin sökülməsi və çıxarılması, eləcə də aktivin yerləşdiyi sahənin bərpa edilməsi üçün ilkin smeta həcmi daxil etməyi tələb edir. Bu öhdəlik bir xərc kimi təşkilat

hansına predmeti əldə edərkən, yaxud da predmetin həmin dövr ərzində ehtiyatlar istehsal etməkdən başqa fərqli məqsədlər üçün ayrıca bir dövr ərzində istifadə edilməsi nəticəsində yaranır. 17 №-li İSMUBS tələb edir ki, 17 №-li İSMUBS-a uyğun uçota alınmış xərclər üçün öhdəlik 19 №-li İSMUBS-a uyğun tanınmalı və qiymətləndirilməlidir.

NƏ58. İSMUBSSŞ razılaşıb ki, aktivin sökülməsi və çıxarılması və aktivin yerləşdiyi sahənin əvvəlki vəziyyətinə qaytarılması xərclərinin ilkin smetası üçün qiymətləndirilmiş öhdəlikləri torpaq, tikili və avadanlığın müvafiq aktivlərinin 17 №-li İSMUBS-a uyğun tanınacağı və/və ya qiymətləndiriləcəyi vaxta qədər tanımaq və/və ya qiymətləndirmək mümkün olmayacaqdır. Bu səbəbdən də zaman fərqi aradan qaldırmaq üçün qiymətləndirilmiş öhdəliyin tanınması və qiymətləndirilməsi üçün keçid güzəşt dövrü verilmişdir.

İSMUBS 25 İşçilərin mükafatlandırılması

NƏ59. İSMUBSSŞ qəbul etmişdir ki, 25 №-li İSMUBS-da təsbit olunan spesifik öhdəliklərin tanınması və/və ya ölçülməsi əksər dövlət sektoru təşkilatları üçün əziyyətli olacaqdır, çünki yeni sistemlər tələb oluna bilər və/və ya mövcud sistemlərin təkmilləşdirilməsinə ehtiyac duya bilər. İSMUBSSŞ bu səbəbdən razılaşıb ki, ilk dəfə tətbiq edilən təşkilata müəyyən edilmiş mükafat planları və digər uzunmüddətli işçi mükafatları ilə bağlı aktiv və öhdəliklərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün üç illik güzəşt dövrü verilməlidir. Maliyyə vəziyyəti haqqında təhrif olunmuş hesabatlardan yayınmaq üçün İSMUBSSŞ əlavə olaraq razılaşıb ki, istənilən plan aktivləri öhdəliklər kimi eyni vaxtda tanınmalı və qiymətləndirilməlidir. Bütün digər işçi mükafatları İSMUBS-ların qəbul etmə tarixi üzrə tanınmalı və qiymətləndirilməlidir.

NƏ60. İSMUBSSŞ əlavə olaraq qeyd etmişdir ki, 17 №-li İSMUBS-un tam retrospektiv şəkildə tətbiqi ilk dəfə tətbiq edilən təşkilatdan İSMUBS-ların qəbul etmə tarixində xalis məcmu tanınmamış mənfəət/zərəri müəyyən etmək məqsədilə planın başlanması tarixindən etibarən hər bir il üçün aktuar mənfəət/zərəri müəyyən etmə etməyi tələb edəcəkdir. Bunun isə məsrəfli və istifadəçilərə faydalı olmayacağı hesab olunmuşdur. İlk dəfə tətbiq edilən təşkilatdan bu səbəbdən də məcmu aktuar mənfəət və zərəri tanınan və tanınmayan bölmələrə ayırması tələb olunur. Bütün yığılmış aktuar mənfəət və zərərlər hesab dövrünün əvvəlinə yığılmış mənfəət/zərərdə tanınmalıdır.

Qeyri-monetar aktivlərin və/və ya öhdəliklərin tanınması və qiymətləndirilməsi ilə bağlı keçid azadolmaları

29 №-li İSMUBS Maliyyə alətləri: Tanınma və qiymətləndirmə

NƏ61. 29 №-li İSMUBS-da göstərilən mövcud keçid müddəaları ilk dəfə tətbiq edilən təşkilata maliyyə alətlərinin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün hər hansı güzəşt vermir. Əksər ictimai sektor təşkilatlarının öz maliyyə alətlərini müəyyən etməsi və müvafiq şəkildə təsnif etməsi üçün müəyyən vaxta ehtiyac duyacağı səbəbindən İSMUBSSŞ razılaşıb ki, ilk dəfə tətbiq edilən təşkilata maliyyə alətlərinin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün keçid güzəşt dövrü verilməlidir. Üç illik keçid güzəşt dövrü digər maddələrin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün verilmiş güzəşt dövrü ilə birlikdə təmin edilmişdir.

NƏ62. Bununla belə, İSMUBSSŞ maliyyə alətlərini əvvəllər tanıyan və tanımayan təşkilatlar arasında fərq qoyulmasına razılaşıb ki, İSMUBSSŞ belə bir mövqedən çıxış etmişdir ki, pul vəsaitləri, debitorlar və kreditorlar kimi əksər əsas maliyyə alətləri dövlət sektoru

təşkilatları tərəfindən artıq tanınmış ola bilər. Bu səbəbdən də ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın əvvəlki mühasibat uçotu qaydaları əsasında tanınmayan maliyyə alətlərinin tanınması üçün üç illik güzəşt dövrü təmin edilməlidir.

- NƏ63. Qeyri-monetar aktivlərə gəldikdə, İSMUBSŞ razılaşmışdır ki, eyni prinsiplər monetar aktivlərin/öhdəliklərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsinə tətbiq olunmalıdır, yeni ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə aktivlərini özünün əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanıması dərəcəsindən asılı olaraq İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən sonra maliyyə alətlərinin qiymətləndirilməsi və təsnifatı üçün üç illik güzəşt dövrü verilməlidir. Bu keçid dövrü ərzində ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 29 №-li İSMUBS-da qeyd olunan prinsiplərin tətbiqi üçün etibarlı modellər hazırlamaq imkanı əldə edəcəkdir. Digər tərəfdən keçid dövrü ərzində maliyyə alətlərinin qiymətləndirilməsi üçün 29 №-li İSMUBS-da qeyd olunan tələblərdən fərqlənən uçot siyasətlərini tətbiq etməyə icazə veriləcəkdir.

Qeyri-birja gəlirlərinin tanınması və qiymətləndirilməsi ilə bağlı keçid azadolmaları

İSMUBS 23 Qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirlər (Vergilər və köçürmələr)

- NƏ64. 23 №-li İSMUBS-da qeyd olunan mövcud keçid müddəaları ilk dəfə tətbiq edən təşkilata beş illik dövr üçün vergi gəlirlərinin tanınması və qiymətləndirilməsi ilə bağlı özünün uçot siyasətini dəyişməməyə icazə verir. 23 №-li İSMUBS, həmçinin ilk dəfə tətbiq edən təşkilata qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirlərin (vergi gəlirlərindən başqa) tanınmaması və qiymətləndirilməməsi ilə bağlı öz uçot siyasətini beş illik dövr ərzində dəyişməməyə icazə verir. Bu standart, həmçinin tələb edir ki, uçot siyasətində dəyişikliklər yalnız 23 №-li İSMUBS-a daha yaxşı uyğunluğu təmin etmək üçün edilməlidir.

- NƏ65. İSMUBSŞ belə bir qənaətə gəlmişdir ki, əksər ictimai sektoru təşkilatları üçün 23 №-li İSMUBS-u tətbiq etmək əziyyətli olacaqdır, çünki yeni sistemlər tələb oluna bilər və/və ya mövcud sistemlərin təkmilləşdirilməsinə ehtiyac duyula bilər. Bu praktiki problemləri nəzərə alaraq İSMUBSŞ razılaşmışdır ki, keçid güzəşt dövrü təmin edilməlidir. Bununla belə, İSMUBSŞ qəbul etmişdir ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat hesablama metodunu qəbul etməzdən əvvəl mühasibat uçotunun hesablama metoduna keçidə yardım etmək üçün modellər hazırlamalıdır. Digər İSMUBS-larda qeyd olunan aktiv/öhdəliklərin tanınması üçün verilən üç illik güzəşt dövrü, eləcə də 23 №-li İSMUBS-da qeyd olunan qeyri-kommersiya gəlirləri üçün verilən mövcud üç illik keçid güzəşt dövrü ilə birlikdə belə bir razılığa gəlinmişdir ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilata qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirləri tanınması və qiymətləndirməsi üçün etibarlı modellər hazırlaması məqsədilə güzəşt dövrü təmin edilməlidir. İSMUBSŞ razılaşmışdır ki, üç illik keçid dövrü idarəolunandır və təşkilatların hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu təsdiq edə bilmədikləri dövrü azaldır. Keçid dövrü ərzində ilk dəfə tətbiq edən təşkilata 23 №-li İSMUBS-da qeyd olunan müddəalarla uyğun olmayan qeyri-kommersiya gəlir əməliyyatlarının tanınması üçün uçot siyasətlərini tətbiq etməyə icazə veriləcəkdir.

İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın üç illik keçid güzəşt dövrü təmin edən azadolmaların üstünlüyündən faydalandığı hallarda təqdimat və/və ya açıqlama tələblərindən azadolmalar

- NƏ66. İSMUBSŞ qəbul etmiş və razılaşmışdır ki, aktivlərin və/və ya öhdəliklərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün təmin edilmiş üç illik güzəşt eyni zamanda müvafiq İSMUBS-larda təsbit olunan əlaqəli təqdimat və/və ya açıqlama tələblərinə informasiyanın mövcud olmaması səbəbindən əməl olunmamasını nəzərdə tutur. İSMUBSŞ razılaşmışdır ki, informasiya güzəşt təmin edən azadolma qüvvədən düşənə

qədər və/və ya aidiyyəti aktivlər/öhdəliklər müvafiq İSMUBS-lara tanındığı/qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez olarsa) təqdim edilməlidir.

NƏ67. Eyni səbəbə görə İSMUBSSŞ razılaşmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın “Maliyyə Hesabatlarının təqdimatı üzrə” adlı İctimai Sektor üçün 1 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında və “Seqment hesabatları” adlı İctimai Sektor üçün 18 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında qeyd olunan əlaqəli məlumatların açıqlanması ilə bağlı tələblərə əməl etməsi mütləq deyildir.

İSMUBS 5 Borclar üzrə məsrəflər

NƏ68. 1 №-li İSMUBS-da qeyd olunan mövcud keçid müddəaları ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın borclar üzrə məsrəflərini əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanımadığı təqdirdə özünün maliyyə hesabatlarına retrospektiv qaydada düzəliş etməsini təqdir edir. İSMUBSSŞ razılaşmışdır ki, o, ilk dəfə tətbiq edən təşkilata artıq İSMUBS-ları tətbiq edən təşkilatlarla müqayisədə daha çox güzəşt vermək niyyətində deyildir. Bu mövqə xüsusilə də ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın borcalma məsrəflərinin aktivin dəyərinin bir hissəsi kimi kapitallaşdırılmış kvalifikasiya olunan aktivlərin əldə edilməsinə, tikintisinə və ya istehsalına birbaşa şamil olunmasına imkan verən yol verilən alternativ yanaşma metodunu qəbul etməyə qərar verdiyi zaman daha aktualdır.

NƏ68. 1 №-li İSMUBS-da qeyd olunan mövcud keçid müddəaları ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın borclar üzrə məsrəflərini əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanımadığı təqdirdə özünün maliyyə hesabatlarına retrospektiv qaydada düzəliş etməsini təqdir edir. İSMUBSSŞ razılaşmışdır ki, o, ilk dəfə tətbiq edən təşkilata artıq İSMUBS-ları tətbiq edən təşkilatlarla müqayisədə daha çox güzəşt vermək niyyətində deyildir. Bu mövqə xüsusilə də ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın borcalma məsrəflərinin aktivin dəyərinin bir hissəsi kimi kapitallaşdırılmış kvalifikasiya olunan aktivlərin əldə edilməsinə, tikintisinə və ya istehsalına birbaşa şamil olunmasına imkan verən yol verilən alternativ yanaşma metodunu qəbul etməyə qərar verdiyi zaman daha aktualdır.

NƏ69. Nəticə etibarilə İSMUBSSŞ razılaşmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın 5 №-li İSMUBS-un tələblərini retrospektiv qaydada tətbiq etməsi yalnız o hallarda təqdir olunur ki, təşkilat öz uçot siyasətini standart yanaşmaya uyğun tətbiq etsin və dəyişdirsin. Bu güzəştin verilməsi vacib hesab olunmuşdur, çünki məlumatların retrospektiv qaydada əldə edilməsi məsrəfli ola bilər və belə informasiyanın toplanması üçün əhəmiyyətli səylərə ehtiyac duyula bilər.

NƏ70. Bununla belə, İSMUBSSŞ qəbul edir ki, əvvəlki mühasibat uçotu qaydalarından asılı olaraq ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın bəzi məlumatlara çıxışı ola bilər. Bu səbəbdən razılaşdırılmışdır ki, öz uçot siyasətini standart yanaşmaya uyğun qəbul edən və ya dəyişən təşkilat 5 №-li İSMUBS-da təsbit olunan prinsipləri perspektiv şəkildə tətbiq etməlidir, lakin təşkilat 5 №-li İSMUBS-u tətbiq edərkən İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən əvvəl olan bir tarix təyin edə bilər. Güzəşt informasiyanın mövcudluğu dərəcəsindən asılı olaraq tətbiq oluna bilər.

NƏ71. İSMUBSSŞ ilk dəfə tətbiq edən təşkilatları yol verilən alternativ yanaşma üsulunu qəbul etməyə həvəsləndirmək istəmir. Buna görə də belə bir razılığa gəlinmişdir ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın öz uçot siyasətini yol verilən alternativ yanaşma üsuluna dəyişdirdiyi hallarda həm İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən əvvəl, həm də sonra kvalifikasiya olunmaqla kapitallaşdırılmasının başlama tarixi İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən əvvəl olan aktivlər üzrə çəkilən istənilən borcalma məsrəflərini ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın üç illik dövr ərzində aktivləri tanımağa və/və ya qiymətləndirməyə imkan verən keçid güzəştindən faydalanmadığı hallarda retrospektiv qaydada tanınmalıdır.

İSMUBS 34 – Fərdi maliyyə hesabatları, İSMUBS 35 – Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları və İSMUBS 36 – Asılı təşkilatlara və birgə müəssisələrə investisiyalar

- NƏ72. İSMUBSŞ ilk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi üzrə birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarını təqdim etməməyə icazə verən keçid güzəşt dövrünün verilib-verilməməsini nəzərə almışdır. Bu təklifi nəzərə alarkən belə bir güzəştin verilməsinin təşkilatın hesabatvermə konsepsiyasına zidd olacağı və ədalətli təqdimata nail ola bilməyəcəyi mövzunda fikirlər olmuşdur.
- NƏ73. Bu səbəbdən İSMUBSŞ razılaşıbmışdır ki, birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarının təqdim edilməməsi baxımından güzəşt dövrünün verilməsi məqsədəuyğun deyil, lakin bunun əvəzində ilk dəfə tətbiq edən təşkilat iqtisadi quruma daxil olan müəssisələr arasında qalıqların, əməliyyatların, gəlirlərin və xərclərin ləğv olunmasına imkan verən üç illik güzəşt dövrü verilməlidir.
- NƏ74. İSMUBS-ların qəbul edilməsi üzrə bəzi qalıqların, əməliyyat gəlirlərinin və xərclərin məlum ola bilməsinə nəzərə alaraq ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın yalnız həmin qalıqları, əməliyyat gəlirlərini və xərcləri ləğv etməsi təqdir olunur.
- NƏ75. Eyni səbəbdən İSMUBSŞ razılaşıbmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 8 №-li İSMUBS-dan irəli gələrək bir və ya bir neçə birgə nəzarət olunan təşkilat və 7 №-li İSMUBS nöqtəyi-nəzərindən bir və ya daha çox asılı təsərrüfat cəmiyyətinə malik olduğu hallarda həmin təşkilata oxşar güzəştlər tətbiq olunmalıdır.

Digər təşkilatlarda olan maraqların ilkin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün üç illik güzəştin verilməsi

- NƏ76. Standart layihəsi haqqında şərh və iradları qəbul etdikdən sonra İSMUBSŞ ilk dəfə tətbiq edən təşkilat digər təşkilatlarda olan maraqlarının ilkin tanınması və qiymətləndirilməsi üçün güzəşt verilməsinə razılaşıbmışdır. Bu güzəşt qəbuletmə tarixi üzrə zəruri məlumatları toplamayan həmin ilk dəfə tətbiq edən təşkilatlara digər təşkilatlarda olan maraqlarını müvafiq şəkildə təsnif etməyə və qiymətləndirməyə daha çox vaxt verilməsinə imkan yaradır. Bu güzəşt maliyyə alətləri üçün təmin olunmuş güzəştlə uyğundur.

Digər təşkilatlarda olan maraqların ilkin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi və/və ya təşkilat daxili qalıqların, əməliyyatların, gəlirlərin və xərclərin ləğv olunması üçün üç illik güzəştin verildiyi hallarda birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarının təqdim olunması

- NƏ77. Standart layihəsinə dair bəzi respondentlər belə bir fikir ifadə etmişlər ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın iqtisadi quruma daxil olan müəssisələr arasında müəssisələr arası qalıqların, əməliyyatların, gəlirlərin və xərclərin bəzilərini və ya hamısını ləğv etməməyə qərar verdiyi hallarda birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarının hazırlanmasına güzəşt təmin edilməlidir. İSMUBSŞ belə bir qənaətə gəlmişdir ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın digər müəssisələrdə olan maraqların ilkin tanınması qiymətləndirilməsi üçün üç illik güzəştdən faydalandığı və/və ya təşkilatın müəssisələri arasında qalıqların, əməliyyatların, gəlirlərin və xərclərin bəzilərini və ya hamısını ləğv etməməyə qərar verdiyi hallarda təqdim olunan maliyyə hesabatları (a) güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşənə və/və ya (b) təşkilatlar arası qalıqlar, əməliyyatlar gəlir və xərclər ləğv olunana və/və ya (c) təşkilatın digər müəssisələrində olan maraqları müvafiq şəkildə tanınana/qiymətləndirilməyə qədər birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları kimi təqdim edə bilməz. İSMUBSŞ razılaşıbmışdır ki, maliyyə hesabatlarının birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə

hesabatları kimi təqdim edilməməsinin səbəbləri haqqında istifadəçilərə müvafiq açıqlamalar verilməlidir.

- NƏ78. İSMUBSŞ razılaşıbmışdır ki, bu izahatın verilməsi zəruridir, çünki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın 35 №-li İSMUBS-da tələb olunduğu kimi təşkilatlar arası qalıqları, əməliyyatları, gəlirləri və xərcləri ləğv etmədiyi halda birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarının hazırlanması sadəcə iqtisadi qurum daxilində təşkilatlar arası qalıqların, əməliyyatların, gəlirlərin və xərclərin məcmusu olacaqdır. Belə hesabatlar hesabatlılıq və qərar vermə məqsədləri üçün faydalı ola bilməz.
- NƏ79. Oxşar şəkildə, 35 №-li İSMUBS-da tələb olunduğu kimi investisiyanın balans dəyərinin ləğv olunması ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müvafiq İSMUBS-ların tələb etdiyi qaydada digər təşkilatlarda olan maraqlarını tanımadığı və/və ya qiymətləndirmədiyi təqdirdə mümkün olmaya bilər.

Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-la uyğunluğa təsir etməyən azadolmalar

İlkin dəyər

Aktivlər və/və ya öhdəliklər üçün ilkin dəyər

- NƏ80. İSMUBS-lara uyğun olaraq bəzi qiymətləndirmələr keçmiş xərclərin və ya digər əməliyyat məlumatlarının yığına əsaslanma bilər. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat əvvəllər zəruri məlumatları toplamamışdırsa, bu məlumatların toplanması və ya retrospektiv qaydada hesablanması məsrəfli və /və ya qeyri-praktiki ola bilər. Artıq dəyərdən qaçmaq üçün bu İSMUBS ilk dəfə tətbiq edən təşkilata İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi üzrə torpaq, tikili və avadanlıq, maliyyə alətləri və xidmətlər üzrə konsessiya aktivlərini üçün 16 №-li İSMUBS-da qeyd olunan xərc modelindən istifadə etməyə qərar verdiyi hallarda ehtiyatların, investisiya mülkiyyətinin ilkin dəyəri üçün əvəzləşdirmə kimi ədalətli dəyərdən istifadə etməyə icazə verir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən aktivləri tanınmamaq və/və ya qiymətləndirməmək üçün üç illik keçid güzəşt dövrü təmin edən azadolmadan faydalandığı hallarda ədalətli dəyər keçid dövrü ərzində aktivin tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi tarixdə ilkin dəyər hesab olunur.
- NƏ81. Ədalətli dəyərdən istifadə olunmasının müqayisəliliyin yetərsizliyinə gətirib çıxaracağı barədə fikirləri nəzərə alaraq İSMUBSŞ diqqət yetirmişdir ki, dəyər ümumən əldə etmə tarixində ədalətli dəyərə bərabərdir. Buna görə də ədalətli dəyərin aktivin ilkin dəyəri kimi istifadə olunması o deməkdir ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat eyni dəyər məlumatlarını aktivin İSMUBS-ların qəbuletmə tarixində eyni dəyərdə və ya eyni qalan xidmət dövrü ilə əldə etmiş kimi təqdim edir. Əgər müqayisəli məlumatlar yetərsizdirsə, bunun səbəbi müvafiq tarixdə bəzi aktivlərin ilkin dəyəri kimi ədalətli dəyərdən istifadə olunmasında deyil, müxtəlif tarixlərdə çəkilmiş xərclərin ümumiləşdirilməsindədir. İSMUBS-ların nəzər nöqtəsindən ilkin dəyərdən istifadə olunması İSMUBS-ların tətbiq olunmasını xərc-səmərəli yolla asanlaşdırır.
- NƏ82. Əgər təşkilat aktivin 17 №-li İSMUBS-da qeyd olunan yenidən qiymətləndirmə modeli əsasında yenidən qiymətləndirirsə, təşkilat həmin sinifdə olan bütün aktivləri yenidən qiymətləndirməlidir. Bu məhdudiyyət yalnız qiymətləndirilməsi xüsusi nəticəyə aparıb çıxaran aktivlərin selektiv şəkildə yenidən qiymətləndirilməsinin qarşısını alır. İSMUBSŞ oxşar məhdudiyyətin ilkin dəyərin müəyyən olunmasına daxil edilib edilməməsinə nəzərə almışdır. "Pul Vəsaitləri Yaratmayan Aktivlərin Qiymətdən Düşməsi" adlı 21 №-li İSMUBS və "Pul vəsaitləri yaradan aktivlərin dəyərdən düşməsi" adlı 26 №-li İSMUBS aktivin dəyərdən düşməsinə dair hər hansı əlamətin olduğu

hallarda dəyərdən düşmə testini tələb edir. Beləliklə, əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat ədalətli dəyəri xərcindən yuxarı olan aktivlər üçün ədalətli dəyərdən ilkin dəyər kimi istifadə edirsə, təşkilat digər aktivlərin bərpa olunan məbləğinin və ya bərpa olunan xidmət məbləğinin onların balans dəyərindən aşağı düşməsinə dair əlamətləri nəzərə almaya bilməz.

NƏ83. İSMUBSSŞ ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-ların ilkin qəbul edilməsi zamanı, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən aktivləri tanımaq və/və ya qiymətləndirməmək üçün üç illik keçid güzəşt dövründən faydalandığı hallarda ilkin dəyərin müəyyən edilməsinə əsas olan şəraitləri nəzərə almışdır. İSMUBSSŞ aktivlər üçün xərc məlumatlarının mövcud olmadığı vəziyyətlərdə ilkin dəyərin istifadə olunmasının məhdudlaşdırılması zəruriliyini, yaxud da İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixi və ya ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən aktivləri tanımaq və/və ya qiymətləndirməmək baxımından üç illik keçid güzəştini verən azadolmadan faydalandığı halda aktivin tanındığı/qiymətləndirildiyi tarix üzrə xərc məlumatlarının mövcudluğundan asılı olmayaraq bütün vəziyyətlərdə ilkin dəyərin tətbiqinə icazə verilməsini nəzərə almışdır.

NƏ84. İSMUBSSŞ razılaşmışdır ki, aktivlərin selektiv qiymətləndirilməsindən yayınmaq üçün aktivin alış dəyəri haqqında etibarlı məlumatların mövcud olmadığı vəziyyətlərdə ilkin dəyərin istifadə olunması məhdudlaşdırılmalıdır.

Nəzarət edilən müəssisələrə, birgə müəssisələrə və asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyaların ilkin dəyəri

NƏ85. İSMUBSSŞ, həmçinin razılaşmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların qəbul etmə tarixi üzrə həm 6 №-li İSMUBS-a uyğun müəyyən edilmiş dəyər, həm də ilkin dəyər üzrə özünün ayrıca maliyyə hesabatlarında nəzarət edilən müəssisələrə, birgə müəssisələrə və asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə qoyulan investisiyaların qiymətləndirilməsinə qərar verə bilər. İlkin dəyər "Maliyyə alətləri: Tanınma və qiymətləndirmə" adlı 29 №-li İSMUBS-a uyğun olaraq ədalətli dəyər kimi müəyyən edilə bilər.

Qeyri-maddi aktivlər üçün ilkin dəyər

NƏ86. İlk dəfə tətbiq edən təşkilata qeyri-maddi aktivlər üçün ilkin dəyəri müəyyən etməyə icazə verilməsini nəzərə alarkən İSMUBSSŞ 31 №-li İSMUBS-da təsbit olunan mövcud keçid müddəalarını nəzərə almışdır. 31 №-li İSMUBS ilk dəfə tətbiq edən təşkilata yenidən qiymətləndirmə tarixi üzrə keçid tarixində və ya keçid tarixindən əvvəl qeyri-maddi aktivlərin əvvəlki yenidən qiymətləndirmə göstəricilərindən istifadə etməyə icazə verir, bu şərtlə ki, yenidən qiymətləndirmə ədalətli dəyərə və ya xərclərə, yaxud da ümumi və xüsusi qiymət indekslərindəki dəyişiklikləri əks etdirmək üçün düzəliş olunmuş amortizasiya xərclərinə geniş ölçüdə müqayisə oluna bilən olsun. Bununla belə, 31 №-li İSMUBS ilk dəfə tətbiq edən təşkilata ilkin dəyəri müəyyən etməyə yalnız o halda icazə verir ki, 31 №-li İSMUBS-da təsbit olunan tanınma meyarlarına (o cümlədən, ilkin dəyərin etibarlı ölçülməsi) və yenidən qiymətləndirmə üçün meyarlara (o cümlədən fəal bazarın mövcudluğu) cavab verilsin.

NƏ87. İSMUBSSŞ ictimai sektor təşkilatlarının İSMUBS-ların ilkin qəbulu üzrə ikinci meyarı (yəni fəal bazarın mövcudluğu) yerinə yetirib yetirməməsi ehtimalı ətrafında müzakirələr aparmışdır. İSMUBSSŞ razılaşmışdır ki, qeyri-maddi aktivlər üçün fəal bazarın ictimai sektorda mövcud olması qeyri-adi görülməyə bilər və nəticə etibarilə, ilkin dəyər yanaşmasının istifadəsinin istifadə ehtimalı böyük ölçüdə məhdud olacaqdır. Nəticə etibarilə ilk dəfə tətbiq edən təşkilat bina daxili hazırlanmış İT sistemləri kimi bəzi qeyri-maddi aktivlər üçün ilkin dəyəri müəyyən etməyə qadir ola bilməz.

- NƏ88. İSMUBSŞ əvvəllər mühasibat uçotunun kassa metodunu tətbiq edən təşkilatlar üçün əsl dəyərin etibarlı qiymətləndirilməsi tələbinə zərurət olub olmadığını nəzərə almışdır, belə ki, bəzi təşkilatlar özlərinin qeyri-maddi aktivlərinin əsl dəyərini müəyyən etməyi ağır zəhmətli hesab edə bilər. Həmçinin, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın əvvəllər mühasibat uçotunun hesablama metodunu tətbiq etdiyi və qeyri-kommersiya əməliyyatı vasitəsilə qeyri-maddi aktivlər əldə etdiyi halda əsl dəyəri etibarlı şəkildə ölçməyə qadir olmaması barədə mülahizələr irəli sürülmüşdür.
- NƏ89. Bu mülahizələr əsasında İSMUBSŞ belə bir qənaətə gəlmişdir ki, İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edilməsi üzrə ilkin dəyər yanaşmasının tətbiqi üçün əsl dəyərin etibarlı ölçülməsi bir meyar kimi istisna olunmalıdır.
- NƏ90. İSMUBSŞ bu səbəbdən razılaşmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilata qeyri-maddi aktivlər üçün ilkin dəyəri müəyyən etməyə həmin ilkin dəyərlər a) 31 №-li İSMUBS-da təsbit olunan tanınma meyarlarına (etibarlı qiymətləndirmə meyarı istisna olmaqla) və b) 31 №-li İSMUBS-da yenidən qiymətləndirmə üçün təsbit olunan meyarlara cavab verdiyi halda icazə verilməlidir.
- NƏ91. İlk dəfə tətbiq edən təşkilata daxili imkanlar hesabına yaradılmış aktivlər üçün ilkin dəyəri müəyyən etməyə icazə verilib verilməməsinə nəzərə alarkən İSMUBSŞ bu qənaətə gəlmişdir ki, məntiqi və əsaslandırılmış mülahizələr vasitəsilə gözlənilən iqtisadi faydalara və ya xidmət potensialına dair ehtimalların retrospektiv qaydada dəyərləndirilməsi çətin olacaqdır, çünki rəhbərlik belə məlumatların əldə olunmasında əvvəlki dövrlərə nəzər salmaqda çətinlik çəkə bilər. İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixi üzrə etibarlı məlumatların mövcud olmaması səbəbindən daxili imkanlar hesabına yaradılmış qeyri-maddi aktivlər üçün ilkin dəyər müəyyən edilməyə bilər.

İlkin dəyərin müəyyən edilməsində ədalətli dəyər üçün alternativ qiymətləndirmə əsasları

- NƏ92. İSMUBSŞ ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın əvvəllər tətbiq etdiyi uçot qaydalarına uyğun aparılmış bəzi yenidən qiymətləndirmələrin istifadəçilərə əsl dəyərdən daha münasib ola biləcəyini (və ya bilməyəcəyini) nəzərə almışdır. Belə bir qənaətə gəlinmişdir ki, eğer əvvəlki yenidən qiymətləndirmələr artıq İSMUBS-lara uyğun gəlsə, vaxt aparan və bahalı xərc hesablamalarının tələb edilməsi məqsədəuyğun olmaya bilər. Hazırkı İSMUBS bu səbəbdən ilk dəfə tətbiq edən təşkilata İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində və ya bu tarixdən əvvəl mühasibat uçotunun əvvəlki qaydaları əsasında aparılmış yenidən qiymətləndirmə göstəricilərini ilkin dəyər kimi istifadə etməyə icazə verir. Bundan yenidən qiymətləndirmə göstəricilərinin yenidən qiymətləndirmə tarixində aşağıdakı meyarlarla böyük ölçüdə müqayisəyə gəldiyi zaman istifadə oluna bilər:

(a) ədalətli dəyər; və ya

(b) xərclər və ya amortizasiya xərci (uyğun hallarda) – bu xərclər İSMUBS-lara uyğun olaraq, məsələn ümumi və ya xüsusi qiymət indeksində dəyişiklikləri əks etdirmək üçün düzəliş edilməlidir.

- NƏ93. “Ədalətli dəyəri” müəyyən edərkən hər bir müvafiq İSMUBS-dakı tövsiyələr aidiyyəti üzrə nəzərə alınmışdır. 17 №-li İSMUBS-da qeyd olunur ki, ədalətli dəyər bir qayda olaraq bazar sübutuna istinad etməklə, adətən qiymətləndirmə vasitəsilə müəyyən olunur. 17 №-li İSMUBS, həmçinin qeyd edir ki, əgər torpaq, tikili və avadanlığı qiymətləndirmək üçün bazar sübutu mövcud deyilsə, təşkilat ədalətli dəyəri əvəzləşdirmə dəyərindən və ya xidmət bölməsi yanaşmasından istifadə etməklə hesablaya bilər.

- NƏ94. İSMUBSŞ qeyd etmişdir ki, 16 №-li İSMUBS-da təsbit olunan ədalətli dəyər tövsiyələri yalnız bazar dəyərini nəzərə alır, digər tərəfdən 12 №-li İSMUBS-da ədalətli dəyər müəyyən edilməsi ilə bağlı məhdud tövsiyələr verilmişdir. İSMUBSŞ belə bir qənaətə gəlmişdir ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın investisiya mülkiyyəti və ehtiyatlar üçün bazar dəyərini müəyyən etməkdə çətinlik çəkə biləcəyi səbəbindən ehtiyatlar və investisiya mülkiyyəti üçün ilkin dəyər müəyyən edilməsində digər qiymətləndirmə alternativləri nəzərə alınmaya bilər.
- NƏ95. İSMUBSŞ razılaşıbmışdır ki, əgər İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixi üzrə, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən aktivləri tanımaq və/və ya qiymətləndirməmək üçün üç illik güzəşt dövrü verən azadolmadan faydalandığı zaman aktivin tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi tarix üzrə ədalətli dəyər bazar əsaslı sübutu mövcud deyilsə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat ilkin dəyər müəyyən edilməsində aşağıdakı qiymətləndirmə alternativlərini nəzərə ala bilər:
- (a) ehtiyatlar üçün cari əvəzləşdirmə dəyəri; və
  - (b) ixtisaslaşmış mahiyyətə malik investisiya mülkiyyəti üçün amortizasiya olunmuş əvəzləşdirmə dəyəri.

İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın üç illik keçid güzəşt dövründən faydalandığı halda ilkin dəyər müəyyən edilməsi

- NƏ96. İSMUBSŞ belə bir qənaətə gəlmişdir ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın aktivin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün güzəşt təmin edən keçid azadolmalarından birini və ya bir neçəsini tətbiq etməyə qərarının əhatə dairəsindən asılı olaraq təşkilat hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul etmə tarixinə aktivin dəyərində retrospektiv qaydada düzəliş etmək iqtidarında olmaya bilər. Aktivin dəyərində retrospektiv qaydada düzəliş edilməsi aktivin dəyərinin və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində mövcud olan digər bazar amillərinin, o cümlədən aktivin dəyərindən düşməsinə dair əlamətlərin olub olmamasını nəzərə almağı tələb edir.
- NƏ97. İSMUBSŞ belə bir qənaətə gəlmişdir ki, bu iş xərc baxımından effektiv olmaya bilər. Bu səbəbdən belə bir razılığa gəlinmişdir ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat aktivini tanımaq və/və ya qiymətləndirməmək baxımından üç illik keçid güzəşt dövrünə icazə verən azadolmadan faydalandığı halda təşkilat üç illik keçid güzəşt dövrü daxilində istənilən zaman kəsiyində aktiv üçün ilkin dəyər müəyyən edə bilər. Aktivin tanınmasından yaranan istənilən düzəlişlər aktivin tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi ildə dövrün əvvəlinə yığılmış mənfəət/zərəre qarşı tanınmalıdır.

İSMUBS 18 Seqment hesabatları

- NƏ98. İSMUBSŞ seqmentlər üzrə məlumatların təqdim olunması üçün ilk dəfə tətbiq edən təşkilata güzəşt verilib verilməməsinə nəzərə almışdır. İSMUBSŞ razılaşıbmışdır ki, seqmentlər üzrə məlumatların təqdim olunmasının faydalı ola biləcəyinə baxmayaraq, ilk dəfə tətbiq edən təşkilata güzəşt dövrü verilməlidir, çünki, seqment məlumatlarının təqdim olunmasında istifadə olunan məlumatlar maliyyə hesabatları haqqındakı mövcud məlumatlar üzərində qurulmalıdır.
- NƏ99. İSMUBSŞ-un aktivlərin və öhdəliklərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün üç illik keçid güzəşt dövrünə icazə verilməsinə razılaşıb olduğunu nəzərə alaraq seqment məlumatlarını təqdim etmək üçün ehtiyac duyulan informasiya yalnız güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşdüyü zaman, yaxud da müvafiq maddələr aidiyyəti

İSMUBS-lara uyğun tanındığı və /və ya qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez olarsa) mövcud ola bilər. Keçid dövrü ərzində dolğun seqment hesabatının təqdim olunması üçün münasib və etibarlı informasiyanın mövcud olmaması, eləcə də hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara keçid dövrü ərzində seqment hesabatlarının təqdim olunmasının istifadəçilər üçün prioritet olmaması səbəbindən seqment məlumatlarının təqdim olunması üçün üç illik güzəşt dövrünün verilməsinə razılıq verilmişdir.

NƏ100. İSMUBSSŞ yekun olaraq belə bir qənaətə gəlmişdir ki, seqment məlumatları maliyyə hesabatlarında təqdim olunan elementlər üzrə tələb olunan məlumatlara əlavə olduğu üçün bu güzəştə icazə verilməsi məqsədəuyğundur.

İSMUBS 20 Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatların açıqlanması

NƏ101. İlk dəfə tətbiq edən təşkilata özünün əlaqəli tərəfləri ilə qarşılıqlı münasibətləri və əlaqəli tərəflərlə əməliyyatları haqqında məlumat qurması üçün vaxt verərkən İSMUBSSŞ razılaşmışdır ki, əlaqəli tərəflərlə qarşılıqlı münasibətlər və əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar, eləcə də əsas idarəetmə heyəti haqqında məlumatların açıqlanmasına təşkilatlar arasında qalıqların, əməliyyatların, gəlir və xərclərin ləğv olunması (İSMUBS 6-dan 8-ə kimi) üçün tələb olunan eyni metodla yanaşılmalıdır.

NƏ102. Hazırkı İSMUBS buna görə də əlaqəli tərəflərlə qarşılıqlı münasibətlər, əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar və əsas idarəetmə heyəti haqqında məlumatların açıqlanması üçün üç illik keçid güzəşt dövrü təmin edir.

İSMUBS 21 Pul Vəsaitləri Yaratmayan Aktivlərin Qiymətdən Düşməsi və İSMUBS 26 Pul Vəsaitləri Yaradan Aktivlərin Dəyərdən Düşməsi

NƏ103. İSMUBSSŞ qəbul etmişdir ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat tanınma və qiymətdən düşmə zərərinin ləğv olunması üçün uçot siyasəti tətbiq etmiş ola bilər və bu siyasət İSMUBS 21 və 26-da təsbit olunan tələblərdən fərqli ola, yaxud da ümumiyyətlə qiymətdən düşməni nəzərə almaya bilər. İSMUBS-ların qəbl edilməsi üzrə uçot siyasətində dəyişikliyin retrospektiv qaydada tətbiqindən yaranan düzəlişlərin məbləğini müəyyən etmək çətin ola bilər, çünki bunu yerinə yetirmək keçmiş dövrlərə nəzər salmağı tələb edir.

NƏ104. Nəticə etibarilə, İSMUBSSŞ razılaşmışdır ki, İSMUBS 21 və 26 prospektiv qaydada tətbiq edilməlidir, lakin ilk dəfə tətbiq edən təşkilatdan maliyyə vəziyyətinin balans hesabatında pul vəsaiti yaradan və pul vəsaiti yaratmayan aktivlərlə bağlı qiymətdən düşmə əlamətinin olub olmamasını qiymətləndirmək tələb olunur.

NƏ105. 21 №-li İSMUBS-u və ya 26 №-li İSMUBS-u ilk dəfə tətbiq edilməsi zamanı qiymətdən düşmə zərərinin təsirlərini tanıyarkən İSMUBSSŞ iki seçimi nəzərə almışdır. Birinci seçim belə aktivləri onların bərpa oluna bilən dəyərində və ya bərpa oluna bilən xidmət dəyərində qiymətləndirmək və bunu ilkin dəyər kimi istifadə etməkdir. İSMUBSSŞ qeyd etmişdir ki, bu seçimin tətbiq edilməsinin təsiri qiymətdən düşmə zərərinin gələcəkdə ləğv oluna bilməməsi mənasına gələ bilər. Bu səbəbdən həmin seçim məqsədəuyğun hesab edilməmişdir.

NƏ106. İkinci seçim, hansı ki, daha uyğun məlumat təmin edir, aktivlərin bərpa oluna bilən dəyərdə və ya bərpa oluna bilən xidmət dəyərində ölçülməsi və xalis aktiv/kapitala təsirin hesabat verilməsidir. İSMUBSSŞ bu seçimi dəstəkləmişdir.

Aktivlərin tanınması üçün təşkilatın güzəşt dövrü tətbiq etdiyi hallarda aktivlər üçün dəyərdən düşmə testinin vaxtı

NƏ107. İSMUBSŞ belə bir qənaətə gəlmişdir ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın aktivlərin tanınmaması üçün güzəşt verən azadolmanın imtiyazlarından faydalandığı halda İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi üzrə aktivin dəyərində retrospektiv qaydada düzəliş etmək çətin olacaqdır. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat keçid tarixində mövcud olmaya bilən və ya mövcud olmayan dəyərdən düşmə əsasında tələb oluna biləcək düzəlişlərin dəyərini müəyyən etməyi çətinlik çəkə bilər.

NƏ108. İSMUBSŞ bu səbəbdən razılaşmışdır ki, 21 №-li İSMUBS və 26 №-li İSMUBS güzəşt təmin edən keçid azadolmaları qüvvədən düşdüyü tarixdən və ya aidiyyəti aktiv müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı və/ və ya qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) tarixdən etibarən prospektiv qaydada tətbiq edilməlidir.

İSMUBS 25 İşçilərin mükafatlandırılması

NƏ109. İSMUBSŞ, həmçinin razılaşmışdır ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat öhdəliklərin tanınması/qiymətləndirilməsi üçün güzəşt təmin edən azadolmaların üstünlüyündən faydalandığı halda təşkilat müəyyən edilmiş mükafat öhdəliklərinin cari dəyərini, plan aktivlərinin ədalətli dəyərini və 25 №-li İSMUBS-da prospektiv qaydada tələb edildiyi kimi plan və düzəlişlərdə mənfəət/zərərin cari və əvvəlki dörd illik dövrü üçün məbləğlər haqqında məlumat təqdim etməlidir.

İSMUBS 28 Maliyyə alətləri: Təqdimat

NƏ110. İSMUBS 28 təşkilat razılaşmanın başlanğıcında qarışıq maliyyə alətini ayrıca öhdəlik və kapital komponentlərinə ayırmağı tələb edir. Belə bir qənaətə gəlinmişdir ki, bu iki komponentin ayrılması məsrəfli olacaqdır və qarışıq alətin öhdəlik komponenti İSMUBS-ların qəbuletmə tarixində ödənilmiş olacağı təqdirdə maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə münasib məlumatlar təmin edə bilməyəcəkdir. Nəticə etibarilə bu İSMUBS tələb edir ki, əgər öhdəlik komponenti İSMUBS-ların qəbuletmə tarixində artıq ödənilmişdirsə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın öhdəlik komponenti üzrə yığılmış faizləri xalis aktiv/kapital komponentindən ayırması tələb olunmur.

İSMUBS 29 Maliyyə alətləri: Tanınma və qiymətləndirmə

NƏ111. İSMUBSŞ qiymətdən düşmə prinsiplərinin retrospektiv tətbiqinin əksər hallarda qeyri-mümkün olması səbəbindən maliyyə alətlərinin qiymətdən düşməsinin prospektiv qaydada tətbiq olunması qənaətinə gəlmişdir. Bu azadolma İSMUBS 21 və 26 uyğun olaraq pul vəsaiti yaratmayan aktivlər və pul vəsaiti yaranan aktivlər üçün nəzərdə tutulmuş azadolma ilə uyğundur.

İSMUBS 30 Maliyyə alətləri: Məlumatın açıqlanması

NƏ112. İSMUBSŞ bu qənaətə gəlmişdir ki, əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat maliyyə alətləri ilə bağlı məlumatları açıqlamamışdırsa və maliyyə alətlərindən törəyən risklərin mahiyyəti və miqyası təşkilatın əvvəlki uçot qaydaları ilə bağlıdırsa, belə məlumatların əldə olunması məsrəfli ola bilər və bu səbəbdən məqsəduyğun deyil.

NƏ113. İSMUBSŞ bu səbəbdən razılaşmışdır ki, maliyyə alətləri ilə bağlı açıqlama tələbləri İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən etibarən, yaxud da təşkilatın maliyyə aktivlərini tanımaq və/və ya qiymətləndirməmək baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmanın üstünlüyündən faydalandığı halda azadolma qüvvədən düşdüyü zaman və ya aidiyyəti maddələr müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez olarsa) prospektiv qaydada tətbiq olunmalıdır.

NƏ114. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın müqayisəli məlumatları təqdim etmək seçiminin miqyasından asılı olaraq ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müqayisəli dövr üzrə maliyyə hesabatlarından yaranan risklərin mahiyyəti və dərəcəsi ilə bağlı açıqlamalar üçün müqayisəli məlumatları təqdim etməsinə ehtiyac yoxdur, çünki belə məlumatların əldə edilməsi məsrəfli ola bilər və bu səbəbdən məqsəduyğun deyil.

İSMUBS 31 Qeyri-maddi aktivlər

NƏ115. İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edilməsi üzrə ilk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların tanınmasını tələb etdiyi bütün aktivləri və öhdəlikləri tanımaq tələb olunacaqdır. 31 №-li İSMUBS tələb edir ki, qeyri-maddi aktivlər üzrə ilkin olaraq xərc kimi tanınan keçmiş dövrlərin xərcləri bir sonrakı tarixdə qeyri-maddi aktivin dəyərinin bir hissəsi kimi tanınmalı deyil.

NƏ116. İSMUBSŞ bu qənaətə gəlmişdir ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların qəbul edilməsindən öncə əvvəlki uçot qaydaları əsasında qeyri-maddi aktivlər üzrə çəkilmiş xərcləri xərc kimi tanıya bilməsi səbəbindən təşkilat 31 №-li İSMUBS-da təsbit olunan tanınma meyarlarına və digər meyarlara (aktivə müəyyən edilə bilən nəzarət və aktivin təşkilat verəcəyi gələcək iqtisadi fayda və ya xidmət potensialı) cavab verən bütün qeyri-maddi aktivləri (hətta belə xərclər İSMUBS-ların qəbul edilməsindən əvvəl xərc kimi tanınmış olsa da) tanımağa icazə verilməlidir. Lakin, belə aktivlərin İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixi üzrə etibarlı xərc məlumatlarının və həmin aktiv üçün fəal bazarın mövcud olduğu təqdirdə qeyri-maddi aktivlər kimi tanınma bilməsi təsdiq edilmişdir.

Digər təşkilatlarda olan maraqlar

NƏ117. İSMUBSŞ 33 №-li İSMUBS-un "Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) və fərdi maliyyə hesabatları" adlı 33 №-li İSMUBS-a, "Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyalar" adlı 7 №-li İSMUBS-a və "Birgə müəssisələrdə iştirak payları üzrə" adlı 8 №-li İSMUBS-a, eləcə də 2015-ci ilin yanvar ayında dərc edilmiş və 1 yanvar 2017-il tarixdən qüvvəyə minən (erkən tətbiqə icazə verilməklə) "Fərdi maliyyə hesabatları" adlı 34 №-li İSMUBS-a, "Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları" adlı 35 №-li İSMUBS-a və "Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə və birgə müəssisələrə investisiyalar" adlı 35 №-li İSMUBS-a istinad edilib edilməməsinə nəzərə almışdır. İSMUBSŞ qeyd edir ki, 33 №-li İSMUBS-u 2015-ci ilin yanvarında dərc edildiyindən 33 №-li İSMUBS-u qəbul edən və üç illik güzəştləri tətbiq etməyə qərar verən istənilən təşkilat keçid dövrünün başa çatması tarixindən etibarən 34 və 36 №-li İSMUBS-ları tətbiq etməsi tələb olunacaqdır. İSMUBSŞ belə bir baxış formalaşdırmışdır ki, 33 №-li İSMUBS-u qəbul edən təşkilatların 1 yanvar 2017-ci il tarixdən əvvəl 6-8 №-li İSMUBS-ları qəbul etmə ehtimalı çox azdır və bu qısa bir vaxtdan sonra əlavə olaraq 34-36 №-li İSMUBS-lara keçidi tələb edəcəkdir. İSMUBSŞ bu səbəbdən 33 №-li İSMUBS-un 6-8 №-li İSMUBS-larla bağlı müddəaları daxil etməməsi qənaətinə gəlmişdir.

Tətbiq üzrə göstəriş

Bu göstəriş 33 №-li İSMUBS-u müşayiət edir, lakin onun tərkib hissəsi deyildir.

TG1. Bu üzrə göstərişin məqsədi 33 №-li İSMUBS-un müəyyən aspektlərini nümayiş etdirməkdir.

İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi

TG2. İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-u tətbiq etdiyi tarixdir.

TG3. İSMUBS-un qəbul edilməsindən əvvəl ilk dəfə tətbiq edən təşkilat özünün hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara keçidinə müvafiq şəkildə hazır olmalıdır. İSMUBSŞ tərəfindən dərc olunan "Mühasibat uçotunun hesablama metoduna keçid: Hökumətlər və hökumət qurumları üçün tövsiyələr" adlı 14 №-li tədqiqat ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara keçidinin planlaşdırılmasına yardım edə bilər. Hazırkı İSMUBS-da təmin edilən güzəşt bu səbəbdən hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi üçün tam yol xəritəsi kimi deyil, əksinə daha çox onların qəbuletmə prosesinin son mərhələsi kimi qəbul edilməlidir.

TG4. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın qəbuletmə tarixi buna görə də təşkilatın İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarının və ya İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatlarının təqdim edilməsi üçün hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları tətbiq etməyə qərar verdiyi hesabat dövrünün başlanması hesab olunur. Məsələn, təşkilat 31 dekabr 20X1 tarixdə başa çatan hesabat dövrü üçün hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları 1 yanvar 20X1 tarixdən etibarən tətbiq etməyə qərar verir. İSMUBS-ların qəbuletmə tarixi müvafiq olaraq 1 yanvar 20X1 tarixi olacaqdır.

İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatları

TG5. İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixi üzrə ilk dəfə tətbiq edən təşkilat Hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının (İSMUBS) ilk dəfə tətbiq edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-da ehtiva olunan azadolmalardan birini və ya bir neçəsini tətbiq etməyə qərar verə bilər. 33 №-li İSMUBS-da daxil edilən azadolmalardan bəziləri ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və onun hesablama metoduna əsaslanan uyğunluğu təsdiq etmək qabiliyyətinə təsir göstərə bilər (Əlavə A ilk dəfə tətbiq edən təşkilatdan əməl edilməsi tələb olunan keçid azadolmalarını və müddəalarını sadalayır və ədalətli təqdimatın və təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu təsdiq etmək qabiliyyətinin təsirə məruz qalıb-qalmayacağını göstərir).

TG6. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın 33 №-li İSMUBS-da təmin olunan azadolmaları tətbiq etdikdən sonra hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara aydın və şərtsiz uyğunluğu bəyan etməyə qadir olmadığını nəzərə alaraq, hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsindən sonra ilk hesabat dövrü üçün təqdim olunan maliyyə hesabatları "İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatları" adlanacaqdır.

TG7. Məsələn, əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları 1 yanvar 20X1-ci il tarixdən etibarən qəbul edərkən torpaq, tikili və avadanlığa dair müəyyən maddələrin tanınması üçün güzəşt verən keçid azadolmasını tətbiq edirsə, təşkilat özünün ilk hesabat dövrünün sonunda, yəni 31 dekabr 20X1 tarixdə hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara aydın və şərtsiz uyğunluğu bəyan etməyə qadir

olmayacaqdır. İlk hesabat dövrü üçün hazırlanmış maliyyə hesabatları buna görə də "İSMUBS-lara uyğun birinci keçid maliyyə hesabatları" adlanacaqdır.

- TG8. Keçid dövrü ərzində təqdim olunan maliyyə hesabatları güzəşt təmin edən azadolmalar qüvvədən düşənə qədər və/yaxud aidiyyəti maddələr maliyyə hesabatlarında müvafiq İSMUBS-lara uyğun olaraq tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman "İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatları" adlanacaqdır.

İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən hazırlanmanın əsası

- TG9. 33 №-li İSMUBS-un 27-ci bəndində qeyd olunduğu kimi, 33 №-li İSMUBS-da ehtiva olunan azadolmalardan birini və ya bir neçəsini tətbiq etməyə qərar verən ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 1 №-li İSMUBS-da tələb edildiyi kimi hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara aydın və şərtsiz uyğunluğu bəyan etməyə qadir olmaya bilər. Keçid dövrü ərzində bu fakt maliyyə hesabatlarında "hazırlanmanın əsası"ni təqdim edərkən maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinin diqqətinə çatdırılmalıdır.

- TG10. Əyani nümunə kimi, əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat investisiya mülkiyyətinin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün üç illik müddətə icazə verən keçid azadolmasını tətbiq etməyə qərar verirsə, keçid dövrü ərzində maliyyə hesabatlarında "hazırlanmanın əsası" bəndində aşağıdakı mətnə izahat verilə bilər:

Hazırlanmanın əsası

Maliyyə hesabatları hesablama metodu əsasında İctimai sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına (İSMUBS-lar) uyğun hazırlanmışdır. 33 №-li İSMUBS ilk dəfə tətbiq edən təşkilat müəyyən aktivləri/öhdəlikləri tanımaq və/və ya qiymətləndirmək üçün üç ilə qədər müddət təmin edir.

Özünün hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara keçidi zamanı X dövlət sektoru təşkilatı investisiya mülkiyyəti üçün bu keçid azadolmasının üstünlüyündən faydalanmışdır. Nəticə etibarilə, təşkilat özünün İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında metoduna əsaslanan İSMUBS-lara aydın və şərtsiz uyğunluğu bəyan etməyə qadir olmur. X dövlət sektoru təşkilatı öz investisiya mülkiyyətini 20X3-cü ildə tanımaq və/və ya qiymətləndirmək niyyətindədir.

İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatları

- TG11. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatları təşkilatın təqdim etdiyi və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu aydın və şərtsiz olaraq bəyan etdiyi maliyyə hesabatlarının ilk dəsti olacaqdır.
- TG12. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat 33 №-li İSMUBS-da qeyd olunan və ədalətli təqdimata və İSMUBS-lara uyğunluğa təsir edən azadolmalar qüvvədən düşənə qədər, yaxud da aidiyyəti maddələr müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı, qiymətləndirildiyi və ya aidiyyəti məlumatlar müvafiq İSMUBS-lara uyğun təqdim olunduğu və ya açıqlandığı zaman (hansı tez baş verərsə) özünün İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatlarını hazırlamağa qadir olmayacaqdır.
- TG13. TG-də göstərilən nümunədən irəli gələrək torpaq, tikili və avadanlığın tanınması üçün güzəşt verən keçid azadolmaları üç ildən sonra, yəni 31 dekabr 20X3-cü il tarixdən etibarən qüvvədən düşür. Əgər təşkilatın 33 №-li İSMUBS-da qeyd olunan və ədalətli təqdimata və İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etməyən hər hansı digər keçid azadolmalarını qəbul etmədiyi, eləcə də təşkilatın keçid dövrü ərzində torpaq, tikili və avadanlıq maddələrini tanıdığı və ya qiymətləndirdiyi fərz edilirsə, ilk dəfə tətbiq edən

təşkilat 31 dekabr 20X3-cü il tarixdə başa çatan dövr üçün özünün İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatlarını təqdim edəcəkdir.

- TG14. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 33 №-li İSMUBS-da qeyd olunan və ədalətli təqdimata və İSMUBS-lara uyğunluğa təsir edən azadolmalardan heç birini qəbul etməzsə, onun hesablama metoduna əsaslanan ilk maliyyə hesabatları eyni zamanda onun İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatları olacaqdır.

Aşağıdakıları nümayiş etdirmək üçün:

Zaman ardıcılığı – İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edilməsi (təşkilatın müəyyən aktivlərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün üç illik keçid güzəştini tətbiq etməyə qərar verdiyi fərz edilir)

Təşkilat hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edilməsi adlı 33 №-li İSMUBS-u tətbiq etməklə 1 yanvar 20X0-cu il tarixdən etibarən hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları qəbul edir.

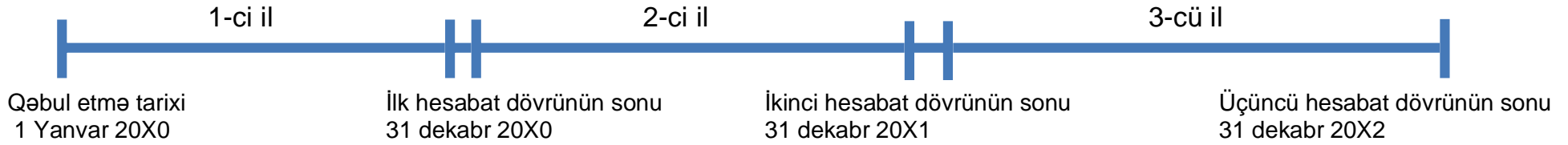
İlk dəfə tətbiq edən təşkilat torpaq, tikili və avadanlığın tanınması üçün üç illik güzəşt tətbiq etməyə qərar verir. Fərz edin ki, təşkilat digər güzəşt dövrlərindən heç birini qəbul etmir. Təşkilat, həmçinin müqayisəli məlumatları təqdim etməməyə qərar verir.

İlk dəfə tətbiq edən təşkilat bütün torpaq, tikili və avadanlıq maddələrini 31 dekabr 20X2-ci il tarixə tanıyır.

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

İkinci hesabat dövrünün başlanması
1 Yanvar 20X1

Üçüncü hesabat dövrünün başlanması
1 yanvar 20X2

<p>İl 1 (31 Dekabr 20X0 tarixdə bitir) – İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatları Hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu təsdiq edə bilmir</p> <p>Aşağıdakı hesabatları təqdim edir:</p> <ul style="list-style-type: none"> *01/01/20X0 tarixə maliyyə vəziyyətinin balans hesabatı *31/12/20X0 tarixə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat *31/12/20X0 tarixə maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haq. hes. *31/12/20X0 tarixə xalis aktivlərdə dəyişikliklər haqda hes. *31/12/20X0 tarixə pul vəsaitlərinin hərəkəti haqda hes. *31/12/20X0 tarixə büdcə və faktiki məlumatların müqayisəsi haqqında hesabat (Məlumatların təqdim olunması üçün seçilmiş siyasətdən asılı olaraq ilk dəfə tətbiq edən təşkilat illik maliyyə hesabatlarından əlavə sütun daxil edə bilər) <p>Qeydlərdə aşağıdakı məlumatları təqdim etmək:</p> <ul style="list-style-type: none"> *mühasibat uçotunun əvvəlki qaydalarından irəli gələn dəyişikliklərin üzvləşdirilməsi (17 №-li İSMUBS-dan başqa bütün İSMUBS-ların qəbul edilməsi ilə bağlı düzəlişləri əks etdirir). <p>Qeyd: Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat müqayisəli məlumatları təqdim etməyi seçirsə, aşağıdakı hesabatlar təqdim edilməlidir.</p> <ul style="list-style-type: none"> *01/01/20X0 tarixə maliyyə vəziyyətinin balans hesabatı * 31/12/19X0 və 31/12/20X0 tarixə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat *31/12/10X0 və 31/12/20X0 tarixə maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat *31/12/19X0 və 31/12/20X0 tarixə xalis aktivlərdə dəyişikliklər haqqında hesabat *31/12/19X0 və 31/12/20X0 tarixə pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat *31/12/19X0 və 31/12/20X0 tarixə büdcə və faktiki məlumatların müqayisəsi haqqında hesabat 	<p>İl 2 (31 Dekabr 20X1) – İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatları İSMUBS-larla uyğunluğu təsdiq edə bilmir</p> <p>Həm 31/12/20X1, həm də 20X0 üçün aşağıdakı hesabatları təqdim etmək:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat * maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat * xalis aktivlərdə dəyişikliklər haqqında hesabat * pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat <p>Yalnız 31/12/20X1 il üçün büdcə və faktiki məlumatların müqayisəsi haqqında hesabatı təqdim etmək (Məlumatların təqdim olunması üçün seçilmiş siyasətdən asılı olaraq ilk dəfə tətbiq edən təşkilat illik maliyyə hesabatlarından əlavə sütun daxil edə bilər)</p>	<p>İl 3 (31 Dekabr 20X2) – İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatları İSMUBS-larla uyğunluğu təsdiqləyə bilər</p> <p>Həm 31/12/20X2, həm də 20X1 üçün aşağıdakı hesabatları təqdim etmək:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat * maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat * xalis aktivlərdə dəyişikliklər haqqında hesabat * pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat <p>Yalnız 31/12/20X2 il üçün büdcə və faktiki məlumatların müqayisəsi haqqında hesabatı təqdim etmək (Məlumatların təqdim olunması üçün seçilmiş siyasətdən asılı olaraq ilk dəfə tətbiq edən təşkilat illik maliyyə hesabatlarından əlavə sütun daxil edə bilər)</p> <p>Qeydlərdə aşağıdakıları təqdim etmək:</p> <ul style="list-style-type: none"> *torpaq, tikili və avadanlığı tanımaq üçün edilmiş düzəlişlərin üzvləşdirilməsi
---	--	--

Təxminlər

- TG15. 33 №-li İSMUBS-un 23-cü bəndi tələb edir ki, İSMUBS-ları qəbuletmə tarixində İSMUBS-lara uyğun olaraq ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın təxminləri bu təxminlərin səhv olmasına dair obyektiv sübut mövcud olmadığı təqdirdə əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun şəkildə müqayisəli dövrün sonunda edilmiş təxminlərlə (uçot siyasətlərində hər hansı fərqi əks etdirmək üçün edilmiş düzəlişlərdən sonra) uyğun olmalıdır. Təşkilat mühasibat uçotunun əvvəlki qaydaları əsasında etdiyi təxminlər haqqında İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixindən sonra məlumat ala bilər. 24-cü bəndə uyğun olaraq ilk dəfə tətbiq edən təşkilat Hesabat dövründən sonrakı hadisələr adlı 14 №-li İSMUBS-a uyğun olaraq belə informasiyanın alınmasına hesabat dövründən sonrakı düzəliş olunmayan hadisələr kimi yanaşmalıdır.
- TG16. Məsələn, fərz edin ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-ları qəbuletmə tarixi 1 yanvar 20X4-cü ildir və 15 iyul 20X4-cü il tarixdə alınmış yeni məlumat 31 dekabr 20X3-cü il tarixdə əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun edilmiş təxminlərin düzəlişini tələb edir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat həmin yeni məlumatı özünün maliyyə vəziyyətinin balans hesabatında əks etdirməli deyil (təxminlər uçot siyasətində istənilən fərqlər üçün düzəliş tələb etməyə qədər, yaxud da təxminlərin səhv olmasına dair obyektiv sübut olana qədər). Əvəzində, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat həmin yeni məlumatı 31 dekabr 20X4-cü il tarixdə başa çatan il üçün mənfəət və ya zərər əks etdirməlidir.

Aktivlərin/öhdəliklərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün üç illik güzəşt verən keçid azadolmaları

- TG17. 33 №-li İSMUBS ilk dəfə tətbiq edən təşkilata üç ilə qədər olan güzəşt dövrü təmin edir və təşkilat bu dövr ərzində müəyyən aktivləri və öhdəlikləri tanımamağa və ya qiymətləndirməməyə icazə verilir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın bu azadolmanın üstünlüyündən faydalandığı zaman təşkilat mülkiyyət hüququnu təsdiqləyən sənədləri, müqavilələri və digər oxşar sənədləri nəzərə almalı və təhlil etməli, bu aktivləri müvafiq İSMUBS-lara uyğun təsnif etməlidir.
- TG18. Məsələn, fərz edin ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 1 yanvar 20X1-ci il tarixdə hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları qəbul etdiyi zaman torpaq, tikili və avadanlığın geniş çeşidinə nəzarət edir. Əgər, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat torpaq, tikili və avadanlığın tanınmaması və/və ya qiymətləndirilməməsi baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmadan faydalanırsa, təşkilat 1 yanvar 20X1-ci il tarixdən 31 dekabr 20X3-cü il tarixədək olan keçid dövrü ərzində torpaq, tikili və avadanlığı tanıya və/və ya qiymətləndirə bilər. Əgər torpaq, tikili və avadanlıq, məsələn 1 aprel 20X2-ci il tarixdə tanınmışdırsa, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 1 yanvar 20X2-ci il tarixi üzrə keçmiş illərin mənfəət və ya zərərinə düzəliş etməlidir. 33 №-li İSMUBS-un 142-ci bəndində tələb edildiyi kimi, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat maliyyə hesabatlarına dair qeydlərin bir hissəsi kimi 1 aprel 20X2-ci il tarixdə tanınmış torpaq, tikili və avadanlıq maddələri üzrə 31 dekabr 20X1-ci il tarixinə olan yığılmış mənfəət və ya zərər göstəricilərinin üzvləşdirilməsini təmin etməlidir.
- TG19. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın üç illik güzəşt dövrünün üstünlüyündən faydalandığı hallarda təşkilat İSMUBS tələbinə əməl etməyə qədər əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınmış istənilən aktivlərin və/və ya öhdəliklərin tanınmasını dayandırmamalıdır. Təşkilatın əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınmış aktivlərə və/və ya öhdəliklərə istənilən düzəlişlər keçid dövrü ərzində düzəlişin edildiyi tarixdə keçmiş illərin yığılmış mənfəət və ya zərəri ilə müxabirləşməklə aparılmalıdır.

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

- TG20. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat özünün maliyyə icarəsi aktivlərini tanımaq baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmadan faydalandığı halda, maliyyə icarəsi aktivləri ilə bağlı keçid azadolmaları qüvvədən düşənə qədər, yaxud da maliyyə icarəsi aktivləri 13 №-li İSMUBS-a uyğun tanınana qədər təşkilat maliyyə icarəsi öhdəlikləri ilə bağlı tanınma tələblərinə də əməl edə bilməyəcəkdir.
- TG21. Məsələn, fərz edin ki, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 1 yanvar 20X1-ci il tarixdə hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixi üzrə maliyyə icarəsi razılaşmasının predmeti olan avtomobil nəqliyyat vasitəsinə sahibdir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat nəqliyyat vasitəsinin tanınmaması üçün üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmadan faydalanır. Nəqliyyat vasitəsi 31 dekabr 20X3-cü il tarixdə, azadolma qüvvədən düşdüyü zaman tanınmışdır. 33 №-li İSMUBS ilk dəfə tətbiq edən təşkilatdan 31 dekabr 20X3-cü il tarixdə, yəni maliyyə icarəsi aktivinin (yəni avtomobilin) tanındığı tarixdə yalnız nəqliyyat vasitəsi üçün müvafiq icarə maliyyə icarəsi öhdəliyini tanımağı tələb edir.

Torpaq, tikili və avadanlığın ilkin dəyərinə daxil edilən ehtiyat fondların tanınması

- TG22. 17 №-li İSMUBS qəbul edir ki, bəzi hallarda torpaq, tikili və avadanlıq maddəsinin tikintisi və ya istismara təhvil verilməsi təşkilat üçün torpaq, tikili və avadanlıq maddəsinin sökmək və ya kənarlaşdırmaq və aktivin yerləşdiyi sahəni əvvəlki vəziyyətinə qaytarmaq öhdəliyi ilə nəticələnə biləcəyini qəbul edir. Təşkilatdan torpaq, tikili və avadanlıq maddəsinin ilkin dəyərinə daxil edilməli olan nəticəvi ehtiyat fondun tanınmasında və qiymətləndirilməsində "Qiymətləndirilmiş öhdəliklər, Şərti öhdəliklər və Şərti aktivlər" adlı 19 №-li İSMUBS-u tətbiq etmək tələb olunur.
- TG23. 33 №-li İSMUBS bu öhdəliyin tanınması üçün azadolma təmin edir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilata 17 №-li İSMUBS üçün azadolma qüvvədən düşənə qədər, yaxud da aidiyyəti aktivlərin 17 №-li İSMUBS-a uyğun tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman və ya aidiyyəti məlumatların maliyyə hesabatlarında təqdim olunmasına və ya açıqlanmasına (hansı tez baş verərsə) qədər obyektin sökülməsi və çıxarılması, eləcə də aktivin yerləşdiyi sahənin bərpa edilməsi üçün ilkin smeta həcmi ilə bağlı öhdəliyi tanınamasına və/və ya qiymətləndirməsinə icazə verilmir.
- TG24. Məsələn, təşkilat hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları 1 yanvar 20X1-ci il tarixdə qəbul edir və 33 №-li İSMUBS-da qeyd olunan və dövlətə məxsus nüvə reaktoru stansiyasını tanımaq üçün üç illik keçid güzəşt dövrünə icazə verən keçid azadolmasından faydalanır. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat aktiv üçün 30 iyun 20X3-cü il tarixdə ilkin dəyər müəyyən edir və aktivin həmin tarixdə CU1,000,000 dəyərində tanıyır. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat müəyyən edir ki, onun 19 №-li İSMUBS əsasında İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində CU500,000 dəyərində istismardan kənarlaşdırma öhdəliyi vardır. Öhdəlik 30 iyun 20X3-cü il tarixdə, aktiv tanındığı zaman CU550,000 məbləğində hesablanmışdır.
- TG25. 33 №-li İSMUBS ilk dəfə tətbiq edən təşkilatdan sahənin sökülməsi və bərpası ilə bağlı öhdəliyini yalnız 30 iyun 20X3-cü il tarixdə, yəni aktivin tanındığı tarixdə tanımağı və/və ya qiymətləndirməyi tələb edir. Öhdəlik CU550,000 məbləğində qiymətləndiriləcəkdir, bu isə ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın aktivin tanındığı tarixdə öhdəliyini əks etdirir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdə 30 iyun 20X2-ci il tarixdə tanınmış öhdəliyin və əlaqəli aktivin tanınması üçün 31 dekabr 20X2-ci il tarixdə (yəni, 1 yanvar 20X3-cü il tarixinə olan ilkin qalıq) yığılmış mənfəət və ya zərərə üzleşdirmə təmin etməlidir.

Kvalifikasiya olunan aktivlər üzrə çəkilən borcalma məsrəfləri

- TG26. 33 №-li İSMUBS-un 90-cı bəndi ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın borcalma məsrəflərini yol verilən alternativ yanaşmaya uyğun uçota aldığı halda İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixindən əvvəl kvalifikasiya olunan aktivlər üzrə çəkilən istənilən borcalma məsrəfləri üçün "Borcalma üzrə məsrəflər" adlı 5 №-li İSMUBS-un tələblərinin retrospektiv qaydada tətbiqini tələb edir.
- TG27. 33 №-li İSMUBS-un 40-cı bəndi bu tələbdən azadolma təmin etməklə ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın aktivlərin tanınması üçün üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmadan faydalandığı halda aktivin ilk dəfə tətbiq edən təşkilata aktivlərin tanınmasından sonra kvalifikasiya olunan aktivlər üzrə çəkilən borcalma məsrəflərinin kapitallaşdırılmasına icazə verir.
- TG28. Məsələn, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat kvalifikasiya olunan aktivlər üzrə çəkilən borcalma məsrəflərinin uçotunu apararkən yol verilən alternativ yanaşma metodunu qəbul edir. İSMUBS-ların qəbul edilmə tarixi 1 yanvar 20X1-ci il tarixidir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat müəyyən edir ki, 1 yanvar 20X1-ci il tarixdə İSMUBS-ların qəbul edilməsindən əvvəl çəkilən borcalma məsrəfləri CU500,000 məbləğindədir və iki hesabat dövrünün ardınca sonda çəkilən borcalma məsrəfləri CU20,000 və CU30,000 məbləğine bərabərdir. Əlavə olaraq, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat torpaq, tikili və avadanlığın tanınmasına üç illik keçid güzəştini verən azadolmanı tətbiq edir və nəticə etibarilə torpaq, tikili və avadanlıq maddəsini ikinci hesabat dövrünün sonunda CU1,000,000 dəyərində tanıyır.

20X2-ci ilin sonunda maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınan torpaq, tikili və avadanlıq maddəsi CU1,030,000 (CU1,000,000 + CU30,000) olacaqdır. Torpaq, tikili və avadanlıq maddəsinin maddəsinin tanınmasından əvvəl çəkilən borcalma məsrəfləri, yəni CU500,000 və CU20,000 kvalifikasiya olunan aktivlərin dəyərinin bir hissəsi kimi daxil edilməli deyil.

Müqayisəli məlumatın təqdim olunması

- TG29. 33 №-li İSMUBS-un 78-ci bəndi təşkilatın İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarında və ya İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatlarında müqayisəli məlumatları təqdim etməsini təqdir edir, lakin bunu tələb kimi qoymur. Müqayisəli məlumatın təqdim edilməsi qərarı təkcə təqdim olunan məlumatın həcminə deyil, eyni zamanda İSMUBS-ların qəbuletmə tarixinə təsir edir.

İSMUBS-ların qəbul edilmə tarixi

- TG30. Əyani misal: İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan hesabat dövrünün sonu 31 dekabr 20X5-ci il tarixidir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat həmin maliyyə hesabatlarında müqayisəli məlumatları yalnız bir il üçün təqdim etməyə qərar verir (bax, 33 №-li İSMUBS-un 78-ci bəndi). Buna görə də təşkilatın İSMUBS-ları qəbuletmə tarixi müqayisəli dövrün başlanması, yəni 1 yanvar 20X4-cü il tarixidir (və ya ekvivalent olaraq 31 dekabr 20X3).

İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın müqayisəli məlumatı hazırlamağa qərar verdiyi zaman təqdim olunan məlumatlar

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

TG31. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat müqayisəli məlumatı hazırlamağa qərar verdiyi halda aşağıdakı hallarda 31 dekabr 20X5-ci il tarixdə başa çatan dövrlər üçün qüvvədə olan hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları tətbiq etmək tələb olunur:

- (a) 1 yanvar 20X4-cü il tarixinə hesablama metodu əsasında maliyyə vəziyyətinin balans hesabatını hazırlayarkən və təqdim edərkən; və
- (b) Aşağıdakıları hesabatları hazırlayarkən və təqdim edərkən:
  - (i) 31 dekabr 20X5-ci il tarixinə (20X4 üçün müqayisəli məbləğlər daxil olmaqla) maliyyə vəsiyyəti haqqında hesabat;
  - (ii) Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat (20X4 üçün müqayisəli məbləğlər daxil olmaqla)
  - (iii) 31 dekabr 20X5-ci il tarixinə (20X4 üçün müqayisəli məbləğlər daxil olmaqla) xalis aktiv/kapitalda baş verən dəyişikliklər haqqında hesabat;
  - (iv) 31 dekabr 20X5-ci il tarixə (20X4 üçün müqayisəli məbləğlər daxil olmaqla) pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat;
  - (v) Açıqlamalar (20X4 üçün müqayisəli məlumatlar)
  - (vi) 31 dekabr 20X5-ci il tarixinə büdcə və faktiki məbləğlərin müqayisəsi; və
  - (vii) 142-ci bəndə uyğun olaraq üzləşdirmələr

İlk dəfə tətbiq edən təşkilat müqayisəli məlumatları hazırlamamağı seçir

TG32. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat müqayisəli məlumatı hazırlamamağa qərar verdiyi halda 31 dekabr 20X5-ci il tarixdə başa çatan dövrlər üçün hesablama metodunu tətbiq etmək tələb olunur:

- (a) 1 yanvar 20X5-ci il tarixinə hesablama metodu əsasında maliyyə vəziyyətinin balans hesabatını hazırlayarkən və təqdim edərkən; və
- (b) Aşağıdakıları hesabatları hazırlayarkən və təqdim edərkən:
  - (i) 31 dekabr 20X5-ci il tarixinə maliyyə vəsiyyəti haqqında hesabat;
  - (ii) 31 dekabr 20X5-ci il tarixinə maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabat;
  - (iii) 31 dekabr 20X5-ci il tarixinə xalis aktiv/kapitalda baş verən dəyişikliklər haqqında hesabat;
  - (iv) 31 dekabr 20X5-ci il tarixə pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat;
  - (v) Açıqlamalar (20X4 üçün müqayisəli məlumatlar)
  - (vi) 31 dekabr 20X5-ci il tarixinə büdcə və faktiki məbləğlərin müqayisəsi; və
  - (vii) 142-ci bəndə uyğun olaraq üzləşdirmələr

Üç illik keçid güzəşt dövrünün qəbul edilməsi

- TG33. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat aktiv və ya öhdəliklərin tanınması/qiymətləndirilməsi üçün güzəşt verən azadolmaların üstünlüyündən faydalandığı halda 33 №-li İSMUBS təşkilat tanınmış və ya qiymətləndirilmiş maddələr haqqında etibarlı və uyğun məlumatların mövcudluğu dərəcəsindən asılı olaraq yalnız İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixindən sonrakı hesabat dövrləri üçün müqayisəli məlumatlara düzəliş etməyi tələb edir.
- TG34. Təsvir etməli: İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın hesablama metodu əsasında ilk hesabat dövrü 31 dekabr 20X2-ci il tarixidir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat 1 yanvar 20X1-ci il, İSMUBS-ların qəbul etmə tarixi üzrə investisiya mülkiyyətinin tanınması üçün üç illik güzəşt dövrü verən keçid azadolmasını qəbul edir. 20X3-cü ilin sonunda ilk dəfə tətbiq edən təşkilat həmin investisiya mülkiyyətini tanımışdır və bunu 31 dekabr 20X3-cü il tarixə olan maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda daxil etmişdir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat yalnız investisiya mülkiyyətinin dəyəri haqqında etibarlı və uyğun məlumat mövcud olduğu təqdirdə təqdim olunan müqayisəli məlumatları (yəni, 31 dekabr 20x2-ci il tarixdə bitən dövr üçün) düzəliş edəcəkdir.

Üzləşdirmələrin təqdim olunması

- TG35. 33 №-li İSMUBS-un 142-ci bəndi ilk dəfə tətbiq edən təşkilat əvvəlki uçot qaydaları əsasında hesabat verilmiş son qalıqlarını İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatları və İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatları üçün İSMUBS-lara uyğun olaraq özünün xalis aktiv/kapitalı ilə üzləşdirilməsini tələb edir. Əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun olaraq mənfəət və ya zərər göstəricilərinin İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində mənfəət və ya zərərin ilkin qalığ göstəriciləri ilə üzləşdirilməsi təqdim olunur.
- TG35. Məsələn, əvvəllər mühasibat uçotunun modifikasiya edilmiş hesablama metodunu tətbiq edən ilk dəfə tətbiq edən təşkilat hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları 1 yanvar 20X4-cü il tarixdən etibarən qəbul edir və müqayisəli məlumatları 33 №-li İSMUBS-da icazə verildiyi kimi təqdim etməməyə qərar verir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat 33 №-li İSMUBS-un 142-ci bəndinə əsasən özünün İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdə üzləşdirmə təqdim etməli və bu üzləşdirmə istifadəçilərin maliyyə vəziyyətinin balans hesabatına, eləcə də uyğun hallarda 1 yanvar 20X4-cü il tarixinə olan maliyyə fəaliyyətinin nəticələrinə dair hesabatda edilmiş əhəmiyyətli düzəlişləri başa düşməyə imkan verəcək qədər təfərrüatlı olmalıdır.
- TG37. 146-cı bənd əlavə olaraq maddələri tanımamaq və/və ya qiymətləndirməmək üçün üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmanın üstünlüyündən faydalanan ilk dəfə tətbiq edən təşkilat əvvəlki maliyyə hesabatlarında tanınmayan və/və ya qiymətləndirilməyən, lakin keçid dövrü ərzində tanınan və/və ya qiymətləndirilən maddələrin üzləşdirilməsini təqdim etməyi tələb edir.
- TG38. TG29-cu bənddə verilən nümunədən irəli gələrək ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 33 №-li İSMUBS-da qeyd olunan və təşkilat üç illik dövr üçün investisiya mülkiyyətini tanımamağa icazə verən azadolmanı qəbul edir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat bu azadolmanı tətbiq edir və investisiya mülkiyyətini yalnız üçüncü ilin sonunda, yəni 31 dekabr 20X4-cü il tarixdə tanıyır. Investisiya mülkiyyətinin tanınmasında 1 yanvar 20x4-cü il tarixi üzrə yığılmış mənfəət və ya zərərin ilkin qalığına düzəliş olunduğunu nəzərə alaraq, 146-cı bənd ilk dəfə tətbiq edən təşkilat tələb edir ki, istifadəçilərin investisiya mülkiyyətinin tanınmasından sonra edilmiş düzəlişləri anlamasına imkan yaratmaq üçün 31 dekabr 20X4-cü il tarixdə başa çatan il üzrə maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdə üzləşdirmə təmin etsin.

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

İlkin dəyər

TG39. 33 №-İSMUBS ilk dəfə tətbiq edən təşkilat müəyyən aktivləri/öhdəlikləri tanımamaq və/və ya qiymətləndirməmək baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmanın üstünlüyündən faydalandığı hallarda İSMUBS-ların qəbuletmə tarixində alış dəyəri və ya amortizasiya dəyəri üçün ilkin dəyəri əvəzləmə kimi müəyyən etməyə icazə verir. İlkin dəyər, bununla belə yalnız aktivin/öhdəliyin alış/yaranma dəyəri haqqında qiymət məlumatları mövcud olmadığı təqdirdə müəyyən edilə bilər. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat bu aktivləri İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində ilkin olaraq tanıdığı zaman və ya müəyyən aktivləri/öhdəlikləri tanımamaq/qiymətləndirməmək baxımından üç illik güzəşt verən keçid azadolmaları qüvvədən düşdüyü zaman aşağıdakı təsirləri tanıyır:

- (a) İlkin dəyərin müəyyən olduğu dövrdə maliyyə vəziyyətinin balans hesabatında yığılmış mənfəət/zərərin ilkin qalığına düzəliş kimi; və ya
- (b) Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 17 №-li İSMUBS-da və ya Qeyri-maddi aktivlər adlı 31 №-li İSMUBS-da göstərilən yenidən qiymətləndirmə modelini qəbul edirsə, yenidən qiymətləndirmə mənfəətində.

Təsvir etməli:

X dövlət sektoru təşkilatı İSMUBS-ları 1 yanvar 20X4-cü il tarixdə qəbul etmişdir və investisiya mülkiyyətini qiymətləndirmək üçün ilkin dəyər metodunu tətbiq etmişdir. İlkin dəyəri tətbiq edərkən investisiya mülkiyyəti qəbul etmə tarixində CU 1,800,000 dəyərində qiymətləndirilmişdir. X dövlət sektoru təşkilatı müqayisəli məlumatları təqdim etməməyi seçmişdir.

31 dekabr 20X4-cü il tarixdə başa çatan il üçün xalis aktiv/kapitalda baş verən dəyişikliklər haqqında hesabat

	Nəzarət edən təşkilatın sahiblərinə şamil oluna bilər		Cəmi xalis aktivlər/kapital
	Yığılmış mənfəət/zərrər CU	Digər ehtiyatlar	
1 yanvar, 20X4 tarixə ilkin qalıq	210,000	10,000	220,000
33 №-li İSMUBS-a uyğun olaraq investisiya mülkiyyətinin ilkin dəyərlə qiymətləndirilməsi (bax qeyd 34)	1,500,000		1,500,000
1 yanvar 20X4-cü il tarixə yenidən bildirilən ilkin qalıq	1,710,000	10,000	1,720,000
Dövr üçün mənfəət	5,000		5,000
31 dekabr 20X4 il tarixə qalıq	1,715,000	10,000	1,725,000

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

X dövlət sektoru təşkilatının 31 dekabr 20X4 il tarixə olan maliyyə hesabatlarında dair qeydlər:

Qeyd 34 – Investisiya mülkiyyəti

	Dekabr 31, 20X4
Mühasibat uçotunun əvvəlki qaydaları əsasında tanınmış investisiya mülkiyyətinin ilkin qalığı	300,000
1 yanvar 20X4-cü il tarixi üzrə 33 №-li İSMUBS-a əsasən ilkin dəyerdə qiymətləndirilmiş investisiya mülkiyyəti	1,500,000
1 yanvar 20X4-cü il tarixə investisiya mülkiyyətinin yenidən bildirilmiş ilkin qalıq	1,800,000
Əlavələr	.....

Hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi üzrə 33 №-li İSMUBS-da qəbul edilən keçid azadolmaları

X dövlət sektoru təşkilatı hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-u 1 yanvar 20X4-cü il tarixi üzrə qəbul etmişdir və investisiya mülkiyyətini qiymətləndirərkən ilkin dəyər metodunu tətbiq etmişdir, çünki bəzi investisiya mülkiyyətləri haqqında etibarlı məlumat mövcud olmamışdır. Nəticə etibarilə, X dövlət sektoru təşkilatı 1 yanvar 20X4-cü il tarixində investisiya mülkiyyətinin ilkin qalığını CU1,500,000 dəyərində yenidən bildirmişdir.

Qeyd 54 – 1 yanvar 20X4-cü il tarixdə xalis aktivlərin/kapitalın və mənfəət və ya zərərin üzləşdirilməsi

1 yanvar 20X4-cü il tarixi üzrə xalis aktivlərin/kapitalın üzləşdirilməsi

	CU
<i>1 yanvar 20X4-cü il tarixi üzrə mühasibat uçotunun əvvəlki qaydaları əsasında hesabat verilmiş aktivlərin/kapitalın ilkin qalığı</i>	<i>220,000</i>
<i>İnvestisiya mülkiyyətinin ilkin dəyerdə tanınması (bax qeyd 34)</i>	<i>1,500,000</i>
<i>1 yanvar 20X4-cü il tarixi üzrə yenidən bildirilmiş aktivlərin/kapitalın ilkin qalığı</i>	<i>1,720,000</i>

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

1 yanvar 20X4-cü il tarixi üzrə mənfəət və ya zərərin üzləşdirilməsi

	CU
1 yanvar 20X4-cü il tarixi üzrə mühasibat uçotunun əvvəlki qaydaları əsasında hesabat verilmiş mənfəət/zərərin ilkin qalığı	220,000
İnvestisiya mülkiyyətinin ilkin dəyərdə tanınması (bax qeyd 34)	1,500,000
1 yanvar 20X4-cü il tarixi üzrə yenidən bildirilmiş mənfəət/zərərin ilkin qalığı	1,720,000

Keçid dövrü ərzində ilkin dəyərin müəyyənləşdirilməsi

- TG40. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 33 №-li İSMUBS-da qeyd olunan və aktivini tanımaq və/və ya qiymətləndirməmək üçün üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmanın üstünlüyündən faydalanırsa, İSMUBS tələb edir ki, təşkilat üç illik keçid dövrü ərzində istənilən zaman kəsiyində həmin aktiv üçün ilkin dəyəri müəyyən edə bilər.
- TG41. Sonrakı amortizasiya, əgər uyğundursa, həmin ilkin dəyərə əsaslanır və İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixindən və ya güzəşt təmin edən azadolma qüvvədən düşdüğü zaman, yaxud da aidiyyəti maddələr müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez olarsa) başlayır.
- TG42. Məsələn, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ları 1 yanvar 20X1-ci il tarixdə qəbul edir və investisiya mülkiyyətinin tanınması üçün üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmanı qəbul edir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixi üzrə investisiya mülkiyyətinin alış dəyəri haqqında etibarlı xərc məlumatlarına malik olmaması səbəbindən o, investisiya mülkiyyəti üçün ilkin dəyər müəyyən etməyə qərar verir. İnvestisiya mülkiyyəti üçün ilkin dəyər ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın bu azadolmanı tətbiq etdiyi ikinci hesabat dövrü ərzində müəyyən olunur. 33 №-li İSMUBS ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 1 yanvar 20X2-ci il tarixdə dövrün əvvəlinə yığılmış mənfəət/zərəre düzəliş etməklə investisiya mülkiyyətini tanıyarkən 20x2-ci il ərzində müəyyən edilmiş ilkin dəyərdən istifadə etməyə icazə verir. 1 yanvar 20X2-ci il tarixdə müəyyən edilmiş ilkin dəyər təşkilatın 16 №-li İSMUBS-u tətbiq edərkən özünün sonrakı qiymətləndirmə əsası kimi xərc modelini tətbiq etdiyi hallarda sonrakı amortizasiyanın və qiymətdən düşmənin müəyyən edilməsində istifadə olunacaqdır.

İSMUBS 5 “Borclar üzrə məsrəflər”

- TG43. Təşkilat hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları 1 yanvar 20X3-cü il tarixdə qəbul edir və borclar üzrə məsrəflərin uçotunu apararkən yol verilən alternativ yanaşma metodunu tətbiq edir. Borclar üzrə məsrəflər Aktivin əldə edilməsinə birbaşa aid olunan borcalma məsrəfləri CU525,000 məbləğindədir və bunun CU500,000 hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsindən əvvəl çəkilmişdir, qalan CU25,000 isə 31 dekabr 20X3-cü il tarixdə başa çatan birinci hesabat dövründə çəkilmişdir. 33 №-li İSMUBS-un 90-cı bəndi ilk dəfə tətbiq edən təşkilat yol verilən

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

alternativ metoddan istifadə edildiyi zaman hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsindən əvvəl çəkilmiş istənilən borcalma məsrəflərini retrospektiv qaydada tanımağı tələb edir. Buna görə də CU500,000 1 yanvar 20X3-cü il tarixdə maliyyə vəziyyətinin balans hesabatında tanınmış aktivlərin dəyərində kapitallaşdırılmalıdır.

TG44. Əgər təşkilat standart yanaşmanı tətbiq etməyi seçmişdirsə, 33 №-li İSMUBS-un 88-ci bəndi ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın uçot siyasətini retrospektiv qaydada tətbiq etməsini təqdir edir, lakin bunu tələb kimi qoymur. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat özünün uçot siyasətini prospektiv qaydada qaydada tətbiq etməyi seçirsə təşkilat 31 dekabr 20X3-cü il tarixdə başa çatan dövr üçün maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda yalnız CU25,000 məbləğində xərci tanınmalıdır.

İSMUBS 9 “Birja əməliyyatları üzrə gəlirlər”

TG45. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 9 №-li İSMUBS-a uyğun olaraq gəlir kimi tanınma meyarlarına cavab verməyən məbləğlər qəbul etmişdirsə (məsələn, gəlir kimi tanınmayan satış vəsaitləri), ilk dəfə tətbiq edən təşkilat qəbul etdiyi məbləğləri maliyyə vəziyyətinin balans hesabatında öhdəlik kimi tanıyır. Təşkilat 9 №-li İSMUBS-da qeyd olunan tanınma meyarlarına cavab verildiyi zaman maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatında öhdəliyin tanınmasını dayandırmalı və gəliri tanınmalıdır.

İSMUBS 10 “Hiperinflyasiya Şəraitində Maliyyə Hesabatları”

TG46. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat özünün əməliyyat valyutasını və təqdimat valyutasını müəyyən edərkən “Xarici Valyuta Məzənnələrində Dəyişikliklərin Təsiri” adlı 4 №-li İSMUBS-a əməl etməlidir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat maliyyə vəziyyətinin balans hesabatını hazırlayarkən əməliyyat valyutasının və ya təqdimat valyutasının iqtisadiyyatının hiperinflyasiya şəraitinə məruz qaldığı istənilən dövrlər üçün “Hiperinflyasiya Şəraitində Maliyyə Hesabatları” adlı 10 №-li İSMUBS-u tətbiq edir.

TG47. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 33 №-li İSMUBS-un 64-76-cı bəndlərində göstərilən azadolmalardan istifadə etməyi seçirsə, təşkilat yenidən qiymətləndirilmiş məbləğin və ya ədalətli dəyərin müəyyən olduğu tarixdən sonrakı dövrlərə 10 №-li İSMUBS-u tətbiq edir.

İSMUBS 14 “Hesabat tarixindən sonrakı hadisələr”

TG46. TG49-cu bənddə təsvir olunan hallar istisna olmaqla ilk dəfə tətbiq edən təşkilat aşağıdakıların müəyyən edilməsində “Hesabat tarixindən sonrakı hadisələr” adlı 14 №-li İSMUBS-u tətbiq edir:

- (a) Təşkilatın maliyyə vəziyyətinin balans hesabatı keçid tarixindən sonra baş verən hadisəni əks etdirir; və
- (b) Təşkilatın İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarında və ya İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatlarında (uyğun hallarda) verilən müqayisəli məbləğlər həmin müqayisəli dövrün bitməsindən sonra baş verən hadisəni əks etdirir.

TG47. 33 №-li İSMUBS-un 23-26-cı bəndləri ilk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində (və ya müqayisəli dövrün sonunda) hesablamalardakı dəyişikliklərin

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

düzəliş olunan və ya düzəliş olunmayan hadisələr olduğunu müəyyən etdiyi zaman 14 №-li İSMUBS-a bəzi modifikasiyalar edilməsini tələb edir. Aşağıda göstərilən 1-ci və 2-ci nümunələr həmin modifikasiyaları təsvir edir. Aşağıda verilən 3-cü nümunəyə gəldikdə, 33 №-li İSMUBS-un 23-26-cı bəndləri 14 №-li İSMUBS-a modifikasiyalar edilməsini tələb etmir.

- (a) Nümunə 1 – əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat əvvəlki mühasibat uçotu qaydaları əsasında İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixi üçün İSMUBS-lara uyğun olan uçot siyasətindən istifadə etməklə oxşar maddələrə dair hesablamlar tələb edir. Bu halda İSMUBS-lara uyğun olaraq bu hesablamlar əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun həmin tarixə edilmiş hesablamlarla uyğun olmalıdır, bu şərtlə ki, həmin hesablamların səhv olmasına dair obyektiv sübut mövcud olsun (bax, “Uçot siyasəti, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər” adlı 3 №-li İSMUBS). İlk dəfə tətbiq edən təşkilat bu hesablamalara sonrakı düzəlişləri İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində mövcud olmuş şəraitlər haqqında əlavə sübutların alınmasından nəticələnən düzəlişedici hadisələr kimi deyil, düzəliş etdiyi dövrün hadisələri kimi təqdim edir.
- (b) Nümunə 2 – Mühasibat uçotunun əvvəlki qaydaları İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixi üzrə oxşar maddələrə dair hesablamlar tələb edir, lakin ilk dəfə tətbiq edən təşkilat bu hesablamları İSMUBS-lara uyğun olaraq öz uçot siyasətindən fərqli olan uçot siyasətlərindən istifadə etməklə etmişdir. Bu halda İSMUBS-lara uyğun olaraq bu hesablamlar uçot siyasətlərindəki fərqlərə düzəliş etdikdən sonra həmin tarix üçün mühasibat uçotunun əvvəlki qaydalarına əsasən tələb olunan hesablamlarla uyğun olmalıdır (həmin hesablamların səhv olmasına dair obyektiv sübut mövcud olana qədər). Maliyyə vəziyyətinin balans hesabı uçot siyasətlərindəki fərqlər nöqyətindən bu düzəlişləri əks etdirir. Birinci nümunədə olduğu kimi, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat bu hesablamalara sonrakı düzəlişləri düzəliş etdiyi dövrün hadisələri kimi təqdim edir.

Məsələn, mühasibat uçotunun əvvəlki qaydaları ilk dəfə tətbiq edən təşkilat ehtiyat fondları əvvəlki uçot qaydaları ilə aparılan qiymətləndirmənin diskontsuz əsasda aparıldığı hallar istisna olmaqla “Qiymətləndirilmiş öhdəliklər, Şərti öhdəliklər və Şərti aktivlər” adlı 19 №-li İSMUBS-la uyğun tanımağı və qiymətləndirməyi tələb edə bilər. Bu nümunədə ilk dəfə tətbiq edən təşkilat hesablamalardan əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun olaraq 19 №-li İSMUBS-da tələb olunan diskontlaşdırılmış qiymətləndirmə apararkən giriş məlumatları kimi istifadə edir.

- (c) Nümunə 3 – Mühasibat uçotunun əvvəlki qaydaları İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixi üçün oxşar maddələrin hesablanması tələb etmir. Həmin tarix üçün İSMUBS-lara uyğun olaraq hesablamlar həmin tarixdə mövcud olan şəraitləri, xüsusilə də İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində bazar qiymətləri, faiz dərəcələri və ya xarici valyuta mübadilə məzənnələrinə dair hesablamları əks etdirir. Bu isə hesabat dövründən sonrakı hadisələr və hesabat dövründən sonrakı düzəliş edilməyən hadisələr arasında 14 №-li İSMUBS-da göstərilən fərqlə uyğundur.

TG50. Təsvir etməli: A təşkilatının İSMUBS-lara uyğun ilk keçid maliyyə hesabatları 31 dekabr 20X5-ci il tarixdə başa çatan dövr üçün hazırlanmışdır və bu hesabatlarda ilk dəfə tətbiq edən təşkilat müqayisəli məlumatları təqdim etməyə qərar vermişdir. Özünün əvvəlki uçot qaydaları nöqteyi-nəzərindən A təşkilatının 31 dekabr 20X3 və 31 dekabr

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

20X4-cü il tarixləri üçün maliyyə hesabatlarında aşağıdakı əməliyyatlar və hadisələr qeydə alınmışdır:

- (a) Həmin tarixlərdə toplanmış öhdəliklər və ehtiyatların hesablanması aparılmışdır;
- (b) Təşkilat müəyyən edilmiş pensiya planının uçotunu kassa metodu əsasında aparmışdır; və
- (c) 20X4-cü ilin sentyabr ayında beş verən hadisələrdən yaranan məhkəmə işi üçün heç bir ehtiyat fond tanınmamışdır. Məhkəmə işi 20X5-ci ilin iyun ayında yekunlaşarkən A təşkilatından CU1 000 ödəməsi tələb olunmuş və təşkilat bu məbləği 10 iyul 20X5-ci il tarixdə ödəmişdir.

Özünün İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən A təşkilatı belə bir qənaətə gəlir ki, 31 dekabr 20X3 və 20X4-cü il tarixlərdə onun toplanmış öhdəliklər və ehtiyat fondlarla bağlı əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun aparılmış hesablamaları onun İSMUBS-lara uyğun olan uçot siyasətlərinə zidd deyildir. Öhdəliklərin və ehtiyat fondların bəzilərinin şişirdilmiş, digərlərinin isə az göstərilmiş olmasına baxmayaraq, A təşkilatı belə bir qənaətə gəlir ki, onun hesablamaları məntiqidir və bu səbəbdən də heç bir səhv baş verməyib. Nəticə etibarilə, həmin şişirdilmiş və ya az göstərilmiş məbləğlərin uçotu "Uçot siyasəti, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər" adlı 3 №-li İSMUBS-a müvafiq olaraq hesablamaların adı qaydada düzəlişini tələb edir.

Tələblərin tətbiq olunması

A təşkilatı 1 yanvar 20X4-cü il tarixdə maliyyə vəziyyətinin balans hesabatını və 31 dekabr 20X4-cü il tarixdə maliyyə vəziyyətinin müqayisəli hesabatını hazırlayarkən:

- (a) Toplanmış xərclər və qiymətləndirilmiş öhdəliklər üçün əvvəlki hesablamalara düzəliş etmir; və
- (b) "İşçilərin mükafatlandırılması" adlı 25 №-li İSMUBS-a uyğun olaraq pensiya planının uçotunu aparmaq üçün zəruri olan hesablamaları (aktuar mülahizələr formasında) edir. Məsələn, A təşkilatı bu hesablamaları edə bilər:
  - (i) 1 yanvar 20X4-cü il tarixə və 31 dekabr 20X4-cü il tarixdə pensiya planı və qiymətləndirilmiş öhdəliklər üçün həmin tarixdə mövcud olan bazar şəraitlərini əks etdirmək məqsədilə diskont dərəcələri; və
  - (ii) 1 yanvar 20X4-cü il tarixə və 31 dekabr 20X4-cü il tarixdə gələcəkdə kadrların dövrüyyə dərəcələri haqqında aktuar fərziyyələr (həmin tarixlərdən sonra yaranan şəraitləri əks etdirməmək şərtilə) – misal üçün, 20X5-ci ildə pensiya planının ixtisarı nəticəsində hesablanmış kadr dövrüyyə dərəcələrində əhəmiyyətli artım.

31 dekabr 20X4-cü il tarixdə məhkəmə işinə yanaşma A təşkilatının əvvəlki mühasibat uçotu qaydalarına əsasən qiymətləndirilmiş öhdəliyi hansı səbəblərə görə tanımamasından asılıdır.

Fərziyyə 1 – Mühasibat uçotunun əvvəlki qaydaları "Qiymətləndirilmiş öhdəliklər, Şerti öhdəliklər və Şerti aktivlər" adlı 19 №-li İSMUBS-la uyğun olmuşdur. A təşkilatı tanınma

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

meyarına cavab verilməməsi qənaətinə gəlmişdir. Bu halda A təşkilatının İSMUBS-lara uyğun irəli sürdüyü fərziyyələr onun əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına əsasən irəli sürdüyü fərziyyələrlə uyğunluq təşkil edir. Buna görə də A təşkilatı qiymətləndirilmiş öhdəliyi 31 dekabr 20X4-cü il tarixdə tanımır.

Fərziyyə 2 – A təşkilatının mühasibat uçotunun əvvəlki qaydaları 19 №-li İSMUBS-la uyğun olmamışdır. Buna görə də təşkilat 19 №-li İSMUBS-a uyğun olaraq hesablamalar hazırlayır. 19 №-li İSMUBS əsasında təşkilat bütün mövcud sübutları, o cümlədən hesabat dövründən sonrakı hadisələrin təmin etdiyi əlavə sübutları nəzərə almaqla hesabat dövrünün sonunda öhdəlik olub olmadığını müəyyən edir. Oxşar qaydada “İşçilərin mükafatlandırılması” adlı 14 №-li İSMUBS-a uyğun olaraq, hesabat dövründən sonra baş verən məhkəmə qətnaməsi, əgər bu qətnamə təşkilatın həmin tarixdə öhdəliyinin olmasını təsdiq edirsə hesabat dövründən sonrakı düzəlişedici hadisə kimi təfsir olunmalıdır. Bu halda məhkəmə qətnaməsi təsdiq edir ki, A təşkilatı 20X4-cü ilin sentyabr ayında öhdəliyə malik olmuşdur (məhkəmə işinə rəvac verən hadisələr baş verdiyi zaman). Buna görə də A təşkilatı qiymətləndirilmiş öhdəliyi 31 dekabr 20X4-cü il tarixdə tanıyır. A təşkilatı həmin qiymətləndirilmiş öhdəliyi 10 iyul 20X5-ci il tarixdə ödənilmiş CU1 000 məbləğini onun cari dəyərində diskontlaşdırmaqla qiymətləndirir. Bunun üçün təşkilat 19 №-li İSMUBS-la uyğun gələn və 31 dekabr 20X4-cü il tarixdə mövcud olmuş bazar şəraitlərini əks etdirən diskont dərəcəsindən istifadə edir.

TG51. 33 №-li İSMUBS-un 23-26-cı bəndləri ayrıca götürülmüş bir tarixdə mövcud olan şəraitlər üzrə təsnifatlara və ya qiymətləndirmələrə əsaslanan digər İSMUBS-larda göstərilən tələbləri üstələmir. Nümunələrə daxildir:

(a) Maliyyə icarələri və əməliyyat icarələri arasında fərq (bax, İSMUBS 13 İcarələr); və

(b) Maliyyə öhdəlikləri və səhmdar kapitalı alətləri arasında fərq (bax, İSMUBS 28 “Maliyyə Alətləri: Təqdimat”).

İSMUBS 13 “İcarələr”

TG52. 33 №-li İSMUBS-un 95-ci bəndinə və 19 №-li İSMUBS-un 18-ci bəndinə uyğun olaraq icarəçi və icarəyə verən icarənin başlanması tarixində, hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixi üzrə mövcud olan şəraitlər əsasında icarələri əməliyyat icarələri və ya maliyyə icarələri kimi təsnif edir. Bəzi hallarda icarəçi və icarəyə verən icarəni yeniləməkdən başqa icarənin şərtlərini dəyişmək barədə razılığa gələ bilər. Onlar bunu elə bir tərzdə edə bilər ki, əgər dəyişdirilən şərtlər icarənin başlanması tarixində qüvvədə olsaydı, bu icarə 13 №-li İSMUBS-a uyğun olaraq fərqli təsnifatla nəticələnə bilərdi. Əgər belədirsə, yenilənmiş razılışma hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixindən etibarən öz şərtləri əsasında yeni bir müqavilə kimi nəzərə alınmalıdır. Bununla belə, uçot təxminlərindəki dəyişikliklər (məsələn, icarə mülkiyyətinin iqtisadi fayda müddəti və ya qalıq dəyəri ilə bağlı təxminlərdəki dəyişikliklər), yaxud da şəraitlərdəki dəyişikliklər (məsələn, icarəçinin iflası) icarənin yenidən təsnif edilməsinə zərurət yaratmır.

İSMUBS 17 “Torpaq, tikili və avadanlıq”

TG53. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın mühasibat uçotunun əvvəlki qaydalarına əsasən tətbiq etdiyi amortizasiya metodları və dərəcələri İSMUBS-lara uyğun olaraq qəbul ediləndirsə, təşkilat hesablanmış istifadə müddətində və ya amortizasiya modellərində istənilən dəyişikliyi hesablamalara dəyişiklik etdiyi tarixdən etibarən prospektiv qaydada uçota alır (33 №-li İSMUBS-un 22 və 26-vı bəndləri və 17 №-li İSMUBS-un 76-cı bəndi).

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

Lakin, bəzi hallarda ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın mühasibat uçotunun əvvəlki qaydalarına əsasən tətbiq etdiyi amortizasiya metodları və dərəcələri İSMUBS-lara uyğun olaraq məqbul hesab edilən metod və dərəcələrdən fərqlənə bilər (məsələn, əgər onlar aktivin istifadə müddətinin əsaslı qiymətləndirilməsini əks etdirmirsə). Əgər bu fərqlər maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsir göstərsə, təşkilat İSMUBS-lara əməl etməsi üçün yığılmış amortizasiya məbləğinə maliyyə vəziyyətinin balans hesabatında retrospektiv qaydada düzəliş edir.

- TG54. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat aşağıdakı məbləğlərdən birini torpaq, tikili və avadanlığın ilkin dəyəri kimi istifadə edə bilər:
- (a) İSMUBS-ların qəbuletmə tarixində ədalətli dəyər (33 №-li İSMUBS-un 67-ci bəndi) – bu halda ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 33 №-li İSMUBS-un 148-ci bəndində tələb edilən məlumatların açıqlanmasını təmin edir; və ya
  - (b) Mühasibat uçotunun əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun olaraq 33 №-li İSMUBS-un 67-ci bəndində göstərilən meyara cavab verən yenidən qiymətləndirmə.
- TG55. Sonrakı amortizasiya həmin ilkin dəyərə əsaslanır və ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın ilkin dəyəri müəyyən etdiyi tarixdən, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən aktivləri tanımaq baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmanın üstünlüyündən faydalandığı hallarda güzəşt təmin edən azadolma qüvvədən düşdüyü tarixdən, yaxud da aktiv 17№-li İSMUBS-a uyğun tanındığı tarixdən (hansı tez olarsa) etibarən başlayır.
- TG56. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat özünün uçot siyasəti kimi torpaq, tikili və avadanlığın bəzi və ya bütün sinifləri üçün 17 №-li İSMUBS-da göstərilən yenidən qiymətləndirmə modelini seçirsə, təşkilat məcmu yenidən qiymətləndirmə mənfəətini xalis aktivlərin/kapitalın ayrıca bir komponenti kimi təqdim edir. İSMUBS-ların qəbuletmə tarixinə olan yenidən qiymətləndirmə mənfəəti aktivin həmin tarixə olan balans dəyərinin onun dəyəri və ya ilkin dəyəri ilə müqayisəsinə əsaslanır. Əgər ilkin dəyər İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində ədalətli dəyərdirsə, eləcə də ilk dəfə tətbiq edən təşkilat müəyyən aktivləri və/və ya öhdəlikləri tanımaq və ya qiymətləndirməmək baxımından üç illik keçid güzəştini verən azadolmaların üstünlüyündən istifadə etdiyi halda güzəşt təmin edən azadolma qüvvədən düşdüyü zaman və ya aktiv 17 №-li İSMUBS-a uyğun tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi zaman (hansı tez olarsa) ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 33 №-li İSMUBS-un 148-ci bəndində tələb olunan məlumatların açıqlanmasını təmin edir.
- TG57. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın əvvəlki mühasibat uçotu qaydalarına əsasən apardığı yenidən qiymətləndirmələr 33 №-li İSMUBS-un 67 və ya 69-cu bəndlərində göstərilən meyarlara cavab vermirsə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat yenidən qiymətləndirilmiş aktivləri aşağıdakı əsaslardan biri üzrə maliyyə vəziyyətinin balans hesabatında qiymətləndirir:
- (a) 17 №-li İSMUBS-da göstərilən xərc modeli əsasında dəyər (və ya ilkin dəyər) çıxılışın istənilən yığılmış amortizasiya və istənilən yığılmış qiymətdən düşmə zərərləri;
  - (b) İSMUBS-ların qəbuletmə tarixində, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilat müəyyən aktivləri tanımaq və ya qiymətləndirməmək baxımından üç illik keçid güzəştini verən azadolmaların üstünlüyündən istifadə etdiyi halda keçid dövrü ərzində aktivin tanındığı və/və ya qiymətləndirildiyi tarixdə və ya keçid azadolmaları qüvvədən

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

düşdüyü tarixdə (hansı tez olarsa) ədalətli dəyərin bazar əsaslı sübutu mövcud olmadığı zaman eyni zamanda ədalətli dəyər və ya alternativ dəyər olan ilkin dəyər; və ya

- (c) Əgər təşkilat 17 Nəli İSMUBS-da göstərilən yenidən qiymətləndirmə modelini İSMUBS-lara uyğun olaraq eyni sinifdəki torpaq, tikili və avadanlığın bütün maddələri üçün öz uçot siyasəti kimi qəbul edirsə, yenidən qiymətləndirilmiş məbləğ.

TG58. 17 Nəli İSMUBS torpaq, tikili və avadanlıq maddəsinin hər bir hissəsinin ayrıca amortizasiya olunacaq maddənin cəmi dəyərində münasibətdə əhəmiyyətli olan dəyərdə göstərilməsini tələb edir. Lakin, 17 Nəli İSMUBS aktivin tanınması üçün ölçü vahidi, yəni torpaq, tikili və avadanlıq maddəsinin nədən ibarət olduğunu təyin etmir. Beləliklə, tanınma meyarının təşkilatın xüsusi şəraitlərinə tətbiqi üçün mühakimə tələb olunur (18 və 59-cu bəndlər).

İSMUBS 25 “İşçilərin mükafatlandırılması”

TG59. İSMUBS-ların qəbul etmə tarixində ilk dəfə tətbiq edən təşkilat müəyyən edilmiş mükafat planlarının və digər uzunmüddətli işçi mükafatlarının qiymətləndirilməsində 25 Nəli İSMUBS-u tətbiq edir və planın başlanması tarixindən başlayaraq İSMUBS-ların qəbul etmə tarixinə qədər, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən edilmiş mükafat planlarının və digər uzunmüddətli işçi mükafatlarının tanınması üzrə üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmadan faydalandığı hallarda azadolmalar qüvvədən düşdüyü tarixdə, yaxud da müəyyən edilmiş mükafat planları və digər uzunmüddətli işçi mükafatları maliyyə hesabatlarında tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) zaman bütün məcmu aktuar mənfəət və ya zərəri tanıyır. Təşkilat, hətta onun uçot siyasəti 25 Nəli İSMUBS-a uyğun olaraq bəzi sonrakı aktuar mənfəət və zərərin tanınmamış şəkildə buraxılmasını labüd etsə belə bu tələbə əməl etməlidir.

TG60. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində, yaxud ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən edilmiş mükafat planlarının və digər uzunmüddətli işçi mükafatlarının tanınması üzrə üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmadan faydalandığı hallarda azadolmalar qüvvədən düşdüyü tarixdə, yaxud da müəyyən edilmiş mükafat planları və digər uzunmüddətli işçi mükafatları maliyyə hesabatlarında 25 Nəli İSMUBS-a uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) zaman qəbul etdiyi aktuar fərziyyələr, bu fərziyyələrin səhv olmasına dair obyektiv sübut mövcud olmadığı təqdirdə (33 Nəli İSMUBS-un 23-cü bəndi) təşkilatın müqayisəli dövrünün (əgər təşkilat 33 Nəli İSMUBS-un 78-ci bəndinə uyğun olaraq müqayisəli məlumatları təqdim etməyi seçirsə) sonunda əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun (uçot siyasətlərində fərqləri əks etdirmək üçün edilən düzəlişlərdən sonra) edilən aktuar fərziyyələrə uyğundur. Bu fərziyyələrə edilən istənilən sonrakı düzəlişlər ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın bu düzəlişləri etdiyi dövrün aktuar mənfəət və ya zərərində uçota alınır.

TG61. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində, yaxud ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən edilmiş mükafat planlarının və digər uzunmüddətli işçi mükafatlarının tanınması üzrə üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmalar qüvvədən düşdüyü tarixdə, yaxud da müəyyən edilmiş mükafat planları və digər uzunmüddətli işçi mükafatları 25 Nəli İSMUBS-a uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) zaman təşkilatın uçot qaydalarına uyğun

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

olaraq zəruri hesab edilməmiş aktuar fərziyyələr etməli ola bilər. Belə aktuar fərziyyələr İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixindən sonra, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən edilmiş mükafat planlarının və digər uzunmüddətli işçi mükafatlarının tanınması üzrə üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmalar qüvvədən düşdüyü tarixdə və ya müəyyən edilmiş mükafat planları və digər uzunmüddətli işçi mükafatları 25 №-li İSMUBS-a uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) zaman yaranan şəraitləri əks etdirmir. Xüsusilə, diskont dərəcələri və İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən edilmiş mükafat planlarının və digər uzunmüddətli işçi mükafatlarının tanınması üzrə üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmalar qüvvədən düşdüyü tarixdə və ya öhdəliklər 25 №-li İSMUBS-a uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) zaman plan aktivlərinin ədalətli dəyəri həmin tarixdə mövcud olan bazar şəraitlərini əks etdirir. Oxşar qaydada, ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən edilmiş mükafat planlarının və digər uzunmüddətli işçi mükafatlarının tanınması üzrə üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmalar qüvvədən düşdüyü tarixdə və ya müəyyən edilmiş mükafat planları və digər uzunmüddətli işçi mükafatları 25 №-li İSMUBS-a uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) zaman gələcək kadr dövriyyəsi dərəcələri haqqında aktuar fərziyyələri İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixindən sonra, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən edilmiş mükafat planlarının və digər uzunmüddətli işçi mükafatlarının tanınması üzrə üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmalar qüvvədən düşdüyü tarixdə və ya müəyyən edilmiş mükafat planları və digər uzunmüddətli işçi mükafatları 25 №-li İSMUBS-a uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) zaman baş verən pensiya planının ixtisarı nəticəsi olaraq hesablanmış kadr dövriyyəsi dərəcələrində əhəmiyyətli artımı əks etdirmir (33 №-li İSMUBS-un 23-cü bəndi).

TG62. Əksər hallarda ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatları və ya İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatları işçilərin mükafatlandırılması öhdəliklərinin qiymətləndirilməsini üç tarixdə (ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın 33 №-li İSMUBS-un 78-ci bəndinə uyğun olaraq müqayisəli məlumatları təqdim etməyi seçdiyi halda) əks etdirir: birinci hesabat dövrünün sonu, maliyyə vəziyyətinin müqayisəli hesabatlarının tarixi (təşkilat müqayisəli məlumatları təqdim etməyi seçdiyi halda) və İSMUBS-ların qəbul edilmə tarixi, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən edilmiş mükafat planlarının və digər uzunmüddətli işçi mükafatlarının tanınması üzrə üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmalar qüvvədən düşdüyü tarix, yaxud da müəyyən edilmiş mükafat planları və digər uzunmüddətli işçi mükafatları 25 №-li İSMUBS-a uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) tarix. 25 №-li İSMUBS ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın əmək fəaliyyətinin başa çatmasından sonra bütün əhəmiyyətli mükafat öhdəliklərinin qiymətləndirilməsi üçün ixtisaslaşmış aktuarı dəvət etməsi təqdir olunur. Məsərəfləri minimum azaltmaq üçün ik dəfə tətbiq edən təşkilat ixtisaslaşmış aktuardan bu tarixlərdən biri və ya ikisi üzrə müfəssəl aktuar qiymətləndirmə həyata keçirməyi və qiymətləndirməni(ləri) digər tarix(lər)ə doğru irəliyə və ya geriyə çevirməyi tələb edə bilər. İrəliyə və ya geriyə doğru istənilən belə çevirmə bu tarixlər arasında istənilən əhəmiyyətli əməliyyatları və digər əhəmiyyətli hadisələri (bazar qiymətlərində və faiz dərəcələrində dəyişikliklər daxil olmaqla) əks etdirir (25 №-li İSMUBS-un 68-ci bəndi).

İSMUBS 21 “Pul Vəsaitləri Yaratmayan Aktivlərin Qiymətdən Düşməsi” və İSMUBS 26 “Pul Vəsaitləri Yaradan Aktivlərin Qiymətdən Düşməsi”

TG63. 33 №-li İSMUBS-un 98 və 108-ci bəndi ilk dəfə tətbiq edən təşkilat 21 və 26 №-li İSMUBS-larda təsbit olunan tələbləri İSMUBS-ların qəbuletmə tarixindən etibarən, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın aktivini tanımaq və ya qiymətləndirməmək baxımından

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmadan faydalandığı halda güzəşt təmin edən azadolmaların qüvvədən düşməsi tarixindən və/və ya aktivin tanındığı/qiymətləndirildiyi tarixdən etibarən prospektiv qaydada tətbiq etməsini tələb edir. Məsələn, əgər təşkilat hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları 1 yanvar 20X1-ci il tarixdən etibarən qəbul edirsə və torpaq, tikili və avadanlıq maddəsini tanımaq və/və ya qiymətləndirmə baxımından üç illik keçid güzəşt dövrü verən azadolmadan faydalanırsa, (a) 31 dekabr 20X3-cü il tarixə qədər (yəni, keçid azadolmasının qüvvədən düşdüyü tarix) və ya (b) torpaq, tikili və avadanlıq maddəsinin tanınmasından sonrakı (bu şərtlə ki, həmin maddə keçid dövrü ərzində tanınmış/qiymətləndirilmiş olsun) tarixə qədər (hansı tez olarsa) torpaq, tikili və avadanlıq maddəsini qiymətləndirmək tələb olunmayacaqdır.

TG64. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın qiymətdən düşmə zərərini İSMUBS-ların qəbuletmə tarixində, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın aktivləri tanımaq üçün güzəşt verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmaların qüvvədən düşdüyü tarixdə və/və ya aktivlərin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi tarixdə (hansı tez olarsa) tanımasını (və istənilən belə qiymətdən düşmə zərərinin ölçülməsini) müəyyən etmək üçün istifadə olunan uçot təxminləri müqayisəli dövrün sonunda (əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat müqayisəli məlumatları 33 №-li İSMUBS-un 78-ci bəndinə uyğun təqdim etməyə qərar verirsə) mühasibat uçotunun əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına (uçot siyasətlərindəki istənilən fərqləri əks etdirmək üçün edilən düzəlişlərdən sonra) əsasən edilmiş təxminlərlə, bu təxminlərin səhv olmasına dair (33 №-li İSMUBS-un 23 və 24-cü bəndləri) obyektiv sübut olmadığı təqdirdə uyğunluq təşkil edir. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat bu təxminlərə istənilən sonrakı düzəlişləri düzəliş etdiyi dövrün hadisəsi kimi hesabat verir.

TG65. Təşkilatın qiymətdən düşmə zərərini İSMUBS-ların qəbuletmə tarixində, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın aktivləri tanımaq üçün güzəşt verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmaların qüvvədən düşdüyü tarixdə və/və ya aktivlərin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi tarixdə (hansı tez olarsa) tanımasına (və istənilən belə qiymətdən düşmə zərərinin ölçülməsinə) ehtiyac olub olmamasını müəyyən etmək üçün ilk dəfə tətbiq edən təşkilat özünün əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun olaraq zəruri hesab olunmadığı halda belə, həmin tarixlər üçün uçot təxminləri edilməsinə ehtiyac duya bilər. Belə təxminlər və fərziyyələr keçid tarixindən, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın aktivləri tanımaq üçün güzəşt verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmaların qüvvədən düşdüyü tarixdən və/və ya aktivlərin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi tarixdən (hansı tez olarsa) sonra yaranan şəraitləri əks etdirmir (33 №-li İSMUBS-un 25-ci bəndi).

IPSAS 28 “Maliyyə alətləri: Təqdimat”

TG66. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat maliyyə vəziyyətinin balans hesabatında müqaviləli razılaşmanın mahiyyətinə uyğun olaraq istər maliyyə öhdəlikləri, istərsə də xalis aktiv/kapital alətləri kimi buraxılmış maliyyə alətlərini (və ya buraxılmış qarışıq alətlərin komponentlərini) təsnifləşdirmək üçün alət ilk olaraq 28 №-li İSMUBS-da göstərilən meyarlara (13 və 15-ci bəndlər) cavab verdiyi zaman 28 №-li İSMUBS-da təsbit olunan meyarları tətbiq edir və bu zaman həmin tarixdən sonrakı hadisələri (alətlərin şərtlərinə dəyişikliklərdən başqa) nəzərə almır.

İSMUBS 29 “Maliyyə alətləri: Tanınma və qiymətləndirmə

Tanınma

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

- TG67. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat 29 №-li İSMUBS-a uyğun olaraq tanınma meyarlarına cavab verən və 29 №-li İSMUBS-a uyğun olaraq hələ tanınmanın dayandırılması tələblərinin təsir dairəsinə düşməyən bütün maliyyə aktivlərini və maliyyə öhdəliklərini (o cümlədən bütün törəmə alətlər) tanıyır. Bu zaman İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixindən əvvəl, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə alətlərini tanınamamaq üçün güzəşt verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmaların qüvvədən düşdüyü tarixdən və/və ya maliyyə alətlərinin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi tarixdən (hansı tez olarsa) əvvəl təşkilatın əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun olaraq tanınması dayandırılmaqla ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın 33 №-li İSMUBS-un 116-cı bəndini tətbiq etmədiyi qeyri-törəmə maliyyə aktivləri və ya qeyri-törəmə maliyyə öhdəlikləri istisna təşkil edir (bax, 33 №-li İSMUBS-un 115 və 116-cı bəndləri).
- TG68. Məsələn, 33 №-li İSMUBS-un 116-cı bəndini tətbiq etməyən ilk dəfə tətbiq edən təşkilat sekyuritizasiya əməliyyatı nəticəsində köçürülmüş aktivləri, İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixindən əvvəl baş vermiş transfer və ya digər tanınmanın dayandırılması əməliyyatlarını, əgər bu əməliyyatlar təşkilatın əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun olaraq tanınmanın dayandırılması şərtlərinə cavab verirsə, tanımır. Bununla belə, əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-lara keçid tarixindən, yaxud da da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə alətlərini tanınamamaq üçün güzəşt verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmaların qüvvədən düşdüyü tarixdən və/və ya maliyyə alətlərinin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi tarixdən (hansı tez olarsa) sonra əlavə transferlər üçün eyni sekyuritizasiya mexanizmindən və ya tanınmanın dayandırılmasının digər mexanizmindən istifadə edirsə, həmin əlavə transferlər yalnız 29 №-li İSMUBS-da təsbit olunan tanınmanın dayandırılması meyarlarına cavab verdiyi halda tanınmanın dayandırılması şərtlərinin təsir dairəsinə düşür.

Əlaqədar törəmə alətləri

- TG69. 29 №-li İSMUBS ilk dəfə tətbiq edən təşkilat əlaqədar törəmə aləti baş müqavilədən ayırmağı tələb edir, bu zaman alətin 29 №-li İSMUBS-da təsbit olunan tanınma meyarlarına ilk olaraq cavab verdiyi tarixdə komponentlərin ilkin balans dəyərləri həmin tarixdə mövcud olan şəraitləri əks etdirir (İPSUS 29, 12-ci bənd). Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat əlaqədar törəmə alətin və baş müqavilənin ilkin balans dəyərini etibarlı şəkildə müəyyən edə bilmirsə, təşkilat bütünlükdə hibrid (mürəkkəb) müqaviləni mənfəət və zərər vasitəsilə ədalətli dəyerdə ölçməlidir (İSMUBS 29, 14-cü bənd).

Ölçmə

- TG70. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat maliyyə vəziyyətinin balans hesabatını hazırlayarkən, həm ədalətli dəyərlə ölçülən, həm də amortizasiya dəyərində ölçülən maliyyə aktivlərini və maliyyə öhdəliklərini müəyyən etmək üçün 29 №-li İSMUBS-da təsbit edilən meyarları tətbiq edir.

Hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində və ya keçid dövrü ərzində maliyyə alətlərinin balans dəyərində düzəliş edilməsi

- TG71. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat maliyyə aktivinin və ya maliyyə öhdəliyinin balans dəyərində edilən düzəliş İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə alətlərinin tanınmaması üçün güzəşt verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmaların qüvvədən düşdüyü tarixdə və/və ya maliyyə alətlərinin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) tarixdə yığılmış mənfəət və ya zərərin ilkin qalığında tanınmalı olan düzəliş kimi (bu düzəlişin 29 №-li İSMUBS-u qəbul edilməsi nəticəsində yaranması vacibdir) yanaşmalıdır. Çünki, maliyyə

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

zəmanəti sazişləri və ya təyin olunmuş və effektiv hedcinq alətlərindən başqa bütün törəmə alətlər satış üçün saxlanılmış kimi təsnif edilir, bu zaman əvvəlki balans dəyəri (hansı ki, sıfır ola bilər) və törəmə alətlərin ədalətli dəyəri arasında fərqlər 29 №-li İSMUBS-un ilkin olaraq tətbiq edildiyi maliyyə ilinin əvvəlində, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə alətlərinin tanınmaması üçün güzəşt verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmaların qüvvədən düşdüyü tarixdə və/və ya maliyyə alətlərinin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) tarixdə yığılmış mənfəət və ya zərər qalığının düzəlişi kimi tanınır.

Hedcinqin uçotu

TG72. 33 №-li İSMUBS-un 117-119-cu bəndləri hedcinqin uçotundan bəhs edir. Hedcinq münasibətlərinin təyinatı və sənədləşdirilməsi İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində və ya bu tarixdən əvvəl, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə alətlərinin tanınmaması üçün güzəşt verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmaların qüvvədən düşdüyü tarixdə və/və ya maliyyə alətlərinin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) tarixdə tamamlanmalıdır, bu şərtlə ki, hedcinq münasibətləri həmin tarixdən etibarən hedcinq uçotunun meyarlarına cavab versin. Hedcinqin uçotu yalnız hedcinq münasibətlərinin tam təyin olunduğu və sənədləşdirildiyi tarixdən etibarən prospektiv qaydada tətbiq olunur.

TG73. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat əvvəllər tətbiq etdiyi mühasibat uçotu qaydalarına müvafiq olaraq ədalətli dəyərdə ölçülməyən hedcinq olunmuş maddənin ədalətli dəyəri üzrə təxirə salınmış və ya tanınmış mənfəət və zərərə malik ola bilər. Bu cür ədalətli dəyər hedcinqi üçün ilk dəfə tətbiq edən təşkilat İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə alətlərinin tanınmaması üçün güzəşt verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmaların qüvvədən düşdüyü tarixdə və/və ya maliyyə alətlərinin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) tarixdə hedcinq olunmuş maddənin balans dəyərində düzəliş edir. Düzəliş aşağıdakı göstəricilərdən aşağıdır:

- (a) Hedcinq olunan maddənin ədalətli dəyərində məcmu dəyişikliklərin payından – bu pay təyin olunmuş hedcinq olunan riski əks etdirir və əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına əsasən tanınmamışdır; və
- (b) Hedcinq alətinin ədalətli dəyərində məcmu dəyişikliklərin payından – bu pay təyin olunmuş hedcinq olunan riski əks etdirir və əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına əsasən ya (i) tanınmamışdır ya da (ii) maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda aktiv və ya öhdəlik kimi təxirə salınmışdır.

TG74. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat əvvəllər tətbiq etdiyi mühasibat uçotu qaydalarına əsasən proqnoz əməliyyatının pul vəsaitlərinin hərəkətinin hedcinqi üzrə təxirə salınmış mənfəət və ya zərərə malik ola bilər. Əgər, İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə alətlərinin tanınmaması üçün güzəşt verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmaların qüvvədən düşdüyü tarixdə və/və ya maliyyə alətlərinin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) tarixdə hedcinq olunan proqnoz əməliyyatın baş tutmama ehtimalı şox yüksəkdirsə, lakin onun baş verməsi gözlənilirsə, bütün təxirə salınmış mənfəət və ya zərər xalis aktivlərdə/kapitalda tanınır. 29 №-li İSMUBS-un ilkin tətbiqi üzrə, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə alətlərinin tanınmaması üçün güzəşt verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmaların qüvvədən düşdüyü tarixdə və/və ya maliyyə alətlərinin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) tarixdə xalis aktivlərə/kapitala təkrar təsnif olunmuş istənilən xalis məcmu

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

mənfəət və ya zərər (a) proqnoz olunan əməliyyat sonradan qeyri-maliyyə aktivinin və ya qeyri-maliyyə öhdəliyinin tanınması ilə nəticələnə, (b) proqnoz olunan əməliyyat mənfəət və ya zərərə təsir edənə, yaxud da (c) sonradan şəraitin dəyişməsi səbəbindən proqnoz olunan əməliyyatın baş verməsi artıq gözlənilməyənə qədər xalis aktivlərdə/kapitalda qalır – bu halda isə əlaqəli xalis məcmu mənfəət və ya zərər xalis aktivlərdən/kapitaldan mənfəət və ya zərərə təkrar təsnifləşdirilir. Əgər hedcinq aləti hələ də saxlanılırsa, lakin hedcinq 29 №-li İSMUBS-a uyğun olaraq pull vəsaitlərinin hərəkətinin hedcinqi kimi təsnif oluna bilmirsə, İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixindən, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə alətlərinin tanınmaması üçün güzəşt verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmaların qüvvədən düşdüyü tarixdən və/və ya maliyyə alətlərinin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) tarixdən etibarən hedcinqin uçotu məqsədəuyğun deyildir.

İSMUBS 31 “Qeyri-maddi aktivlər”

TG75. İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın maliyyə vəziyyətinin balans hesabatı İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın qeyri-maddi aktivlərin tanınmaması üçün güzəşt verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmaların qüvvədən düşdüyü tarixdə və/və ya maliyyə alətlərinin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) tarixdə 31 №-li İSMUBS-a uyğun olaraq tanınma meyarlarına cavab verməyən bütün qeyri-maddi aktivləri və digər qeyri-maddi maddələri istisna edir və həmin tarixdə 31 №-li İSMUBS-da göstərilən tanınma meyarlarına cavab verən bütün qeyri-maddi aktivləri daxil edir.

TG76. 31 №-li İSMUBS-da qeyd olunan meyarlar təşkilat qeyri-maddi aktivini yalnız aşağıdakı hallarda tanımağı tələb edir:

(a) Aktivə şamil oluna biləcək gələcək iqtisadi faydanın təşkilat daxil olma ehtimalı var;
və

(b) Aktivin dəyəri ədalətli şəkildə ölçülə bilər.

31 №-li İSMUBS bu iki meyarı daxili imkanlar hesabına yaradılmış aktivlər üçün əlavə, daha spesifik meyarlarla tamamlayır.

TG77. 31 №-li İSMUBS-un 63 və 66-cı bəndlərinə uyğun olaraq, təşkilat, daxili imkanlar hesabına yaradılmış qeyri-maddi aktivlərin məsrəflərini tanınma meyarlarına cavab verilmə tarixindən etibarən prospektiv qaydada kapitallaşdırır. 33 №-li İSMUBS təşkilat maddənin qeyri-maddi aktiv anlayışına və 31 №-li İSMUBS-da göstərilən tanınma meyarlarına cavab vermə dərəcəsindən asılı olaraq əvvəllər xərc kimi göstərilmiş qeyri-maddi aktivləri tanımağa icazə verir. Beləliklə, əgər daxili imkanlar hesabına yaradılan qeyri-maddi aktiv İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixində, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın qeyri-maddi aktivlərin tanınmaması üçün güzəşt verən azadolmadan faydalandığı halda azadolmaların qüvvədən düşdüyü tarixdə və/və ya maliyyə alətlərinin müvafiq İSMUBS-lara uyğun tanındığı/qiymətləndirildiyi (hansı tez olarsa) tarixdə tanınma meyarlarına cavab verirsə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat, hətta o, əlaqəli məsrəfləri əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına əsasən xərc kimi tanısa belə, aktivini maliyyə vəziyyətinin balans hesabatında tanıyır və/və ya qiymətləndirir.

TG78. Əgər aktiv daha sonrakı bir tarixə qədər 31 №-li İSMUBS-a uyğun olaraq tanınma meyarlarına cavab vermirsə, onun dəyəri həmin sonrakı tarixdən etibarən çəkilmiş məsrəflərin cəmini təşkil edir.

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

- TG79. TG76-cı bəndində göstərilən meyarlar ayrıca əldə olunmuş qeyri-maddi aktivlərə də şamil olunur. Əksər hallarda aktivin əldə olunması qərarını dəstəkləmək üçün hazırlanmış müasir sənədləşmə gələcək iqtisadi faydanın və ya xidmət potensialının qiymətləndirilməsini ehtiva edəcəkdir. Əlavə olaraq, 31 №-li İSMUBS-un 33-cü bəndində izah edildiyi kimi ayrıca əldə olunan qeyri-maddi aktivin dəyəri adətən etibarlı şəkildə ölçülə bilir.
- TG80. İlk dəfə tətbiq edən təşkilat qeyri-maddi aktivlərin (daxili imkanlar hesabına yaradılmış qeyri-maddi aktivlər istisna olmaqla) ilkin dəyəri kimi aşağıdakı məbləğlərdən birini istifadə edə bilər.
- (a) İSMUBS-ların qəbul edilməsi tarixi üzrə keçid tarixində, yaxud da ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın müəyyən aktivləri tanımaq və/və ya qiymətləndirməmək baxımından üç illik güzəşt dövrü verən azadolmadan faydalandığı halda keçid dövrü ərzində aktivin tanındığı/qiymətləndirildiyi tarixdə və ya azadolmaların qüvvədən düşdüyü (hansı tez olarsa) tarixdə (33 №-li İSMUBS-un 67-ci bəndi) ədalətli dəyər – bu halda təşkilat 33 №-li İSMUBS-un 148-ci bəndi ilə tələb olunan məlumatların açıqlanmasını təmin edir; və ya
- (b) Təşkilatın əvvəllər tətbiq etdiyi və 33 №-li İSMUBS-un 67-ci bəndində göstərilən meyarlara cavab verən mühasibat uçotu qaydalarına uyğun aparılmış yenidən qiymətləndirmə.
- TG81. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın əvvəllər tətbiq edilən mühasibat uçotu qaydalarına uyğun olan amortizasiya metodları və dərəcələri İSMUBS-lara müvafiq olaraq məqbul hesab olunursa, təşkilat hesablanmış faydalı istismar müddətində və ya amortizasiya modellərində istənilən dəyişikliyin hesablamalarda dəyişiklik etdiyi tarixdən etibarən prospektiv qaydada uçotunu aparır. Bununla belə, bəzi hallarda ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın əvvəllər tətbiq edilən mühasibat uçotu qaydalarına uyğun olan amortizasiya metodları və dərəcələri İSMUBS-lara əsasən məqbul hesab edilə biləcək metod və dərəcələrdən fərqlənə bilər. Əgər bu fərqlər maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsirə malikdirsə, ilk dəfə tətbiq edən təşkilat yığılmış amortizasiya ayırmalarına özünün maliyyə vəziyyətinin balans hesabatında retrospektiv qaydada düzəliş edir ki, bu da İSMUBS-lara uyğunluğu təmin edir.

İSMUBS 35 “Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları”

- TG82. Əgər ilk dəfə tətbiq edən təşkilat nəzarət olunan təşkilatı əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun olaraq konsolidə etməmişdirsə, onda təşkilat özünün birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarında ilk dəfə tətbiq edən təşkilat nəzarət olunan təşkilatın aktivlərini və öhdəliklərini İSMUBS-ları qəbul etdikdən sonra nəzarət olunan təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan maliyyə hesabatlarında olduğu kimi eyni balans dəyərində ölçür. Bu ölçməni aparmazdan əvvəl ilk dəfə tətbiq edən təşkilat konsolidasiya prosedurları və nəzarət olunan təşkilatın alınmasından yaranan təşkilat birləşmələrinin təsirləri üçün müvafiq düzəlişləri etməlidir (33 №-li İSMUBS-un 130-cu bəndi). Əgər nəzarət olunan təşkilat öz maliyyə hesabatlarında hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları qəbul etməyibsə, əvvəlki cümlədə təsvir olunan balans dəyərləri İSMUBS-ların həmin maliyyə hesabatlarında tələb edəcəyi balans dəyərləridir.

Nəzarət edən təşkilat hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları nəzarət olunan təşkilatdan əvvəl qəbul edir

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

Ümumi məlumat

TG83. Nəzarət edən təşkilat A özünün İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatlarını (konsolidə edilmiş) 20X5-ci ildə təqdim edir. Təsis tarixindən bəri onun tam sahibliyində olan nəzarət olunan təşkilat B həmin tarixdən etibarən daxili konsolidasiya məqsədləri üçün hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğun olaraq məlumat hazırlayır, lakin nəzarət olunan təşkilat B 20X7-ci ilə qədər özünün İSMUBS-lara uyğun ilk maliyyə hesabatlarını təqdim etmir.

Tələblərin tətbiqi

TG84. Əgər nəzarət olunan təşkilat B 33 №-li İSMUBS-un 129(a) bəndini tətbiq edirsə, onun aktivlərinin və öhdəliklərinin balans dəyəri həm təşkilatın 1 yanvar 20X6-cı il tarixdə olan maliyyə vəziyyəti haqqında İSMUBS-lara uyğun balans hesabatında, həm də A nəzarət edən təşkilatın maliyyə vəziyyətinin birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) hesabatında (konsolidasiya prosedurları üçün düzəlişlər istisna olmaqla) eyni olur nəzarət olunan təşkilat B-nin İSMUBS-ları qəbul etmə tarixinə əsaslanır.

TG85. Alternativ olaraq, nəzarət olunan təşkilat B 33 №-li İSMUBS-un 129(b) bəndinə uyğun olaraq bütün aktivlərini və öhdəliklərini özünün İSMUBS-ları qəbul etdiyi tarixdən (yanvar 20X6) başlayaraq ölçür. Bununla belə, nəzarət olunan təşkilat B-nin 20X7-ci ildə ilk dəfə tətbiq edən təşkilat çevrilməsi faktı nəzarət edən təşkilat A-nın birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarında aktiv və öhdəliklərinin balans dəyərlərini dəyişmir.

Nəzarət olunan təşkilat hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ları nəzarət edən təşkilat əvvəl qəbul edir

Ümumi məlumat

TG86. Nəzarət edən təşkilat C özünün İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarını (konsolidə edilmiş) 20X7-ci ildə təqdim edir. Təsis tarixindən bəri onun tam sahibliyində olan nəzarət olunan təşkilat D özünün İSMUBS-lara uyğun keçid maliyyə hesabatlarını 20X5-ci ildə təqdim etmişdir. 20X7-ci ilə qədər nəzarət olunan təşkilat D daxili konsolidasiya məqsədləri üçün məlumatları nəzarət edən təşkilat C-nin əvvəllər tətbiq olunan mühasibat uçotu qaydalarına uyğun hazırlamışdır.

Tələblərin tətbiqi

TG87. Nəzarət olunan təşkilat D-nin 1 yanvar 20X6-cı il tarixə olan aktiv və öhdəliklərinin balans dəyəri həm nəzarət edən təşkilat C-nin maliyyə vəziyyəti haqqında hesablama metoduna əsaslanan balans hesabatında (konsolidasiya prosedurları üçün düzəlişlər istisna olmaqla) eyni olur və nəzarət olunan təşkilat D-nin İSMUBS-ları qəbul etmə tarixinə əsaslanır. Bununla belə, nəzarət edən təşkilat C-nin 20X7-ci ildə ilk dəfə tətbiq edən təşkilat çevrilməsi faktı həmin balans dəyərlərini dəyişmir (33 №-li İSMUBS-un 129(b) bəndi).

TG88. 33 №-li İSMUBS-un 129-cu və 130-cu bəndləri aşağıdakı tələbləri üstələmir:

(a) 33 №-li İSMUBS-un 129-cu və 130-cu bəndlərinin uyğunsuz olduğu bütün aktivlərin və öhdəliklərin qiymətləndirilməsində 33 №-li İSMUBS-un qalan tələblərini.

(b) İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın özünün İSMUBS-lara keçid tarixi üzrə hazırkı İSMUBS-un tələb etdiyi bütün məlumatların açıqlanmasını təmin etmək tələbini.

TG89. 33 №-li İSMUBS-un 129-cu bəndi nəzarət olunan təşkilatın ilk dəfə tətbiq edən təşkilat ona nəzarət edən təşkilat sonra çevrildiyi halda tətbiq olunur. Buna misal olaraq nəzarət edən təşkilatın əvvəllər konsolidasiya məqsədləri üçün hesabatvermə dəstini hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğun hazırlaması, lakin maliyyə hesabatlarının tam dəstini İSMUS-lara uyğun təqdim etməməsini göstərmək olar. Bu tələb təkcə nəzarət edən təşkilatın hesabat dəstinin İSMUBS-ların tanınma və qiymətləndirmə tələblərinə tam cavab verdiyi zaman deyil, eyni zamanda hesabat tarixindən sonrakı hadisələrə baxılması və pensiya xərclərinin mərkəzdən ayrılması kimi məsələlər üçün mərkəzdən düzəliş olduğu hallarda tətbiq olunur. Bununla belə, 33 №-li İSMUBS-un 129-cu bəndi nəzarət olunan təşkilat ona nəzarət edən təşkilatın birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları üçün əhəmiyyətsiz olan, lakin özünün maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli olan təhrifləri diqqətdən kənar saxlamağa icazə vermir.

Təqdimat və məlumatların açıqlanması

TG89. 33 №-li İSMUBS-un 135-140-cı bəndləri ilk dəfə tətbiq edən təşkilat hesablama metoduna əsaslanan İSMUS-ları qəbul edərkən keçid azadolmalarından və müddəələrindən faydalandığı zaman müəyyən məlumatları açıqlamağı tələb edir.

Təsvir etməli:

31 dekabr 20X3-ci il tarixdə başa çatan il üçün maliyyə hesabatlarına dair qeydlər

Qeyd 48 - 33 №-li İSMUBS-da təsbit olunan keçid azadolmalarının və müddələrinin tətbiqi

Dövlət sektoru təşkilatı X hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-u 1 yanvar 20X1-ci il tarixdə qəbul etmişdir və 33 №-li İSMUBS-da təsbit olunan keçid azadolmasını tətbiq etməyə qərar vermişdir. Bu keçid azadolması təşkilat torpaq və tikililərin, eləcə də investisiya mülkiyyətinin qiymətləndirilməsi üçün ilkin dəyəri və üç ilə qədər güzəşt dövrünü tətbiq etməyə icazə verir.

Dövlət sektoru təşkilatı X ilkin dəyərin müəyyən edilməsində və özünün torpaq və tikililərinin, eləcə də investisiya mülkiyyətinin qiymətləndirilməsində bu azadolmaların üstünlüyündən faydalanır. Bu keçid azadolmalarının və müddələrinin qəbul edilməsi nəticəsində təşkilat özünün hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara aydın və şərtsiz uyğunluğunu bəyan edə bilmir, çünki bu keçid azadolmalarının tətbiq edilməsi dövlət sektoru təşkilatı X-in maliyyə hesabatlarının ədalətli təqdimatına və onun hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu təsdiq etmə qabiliyyətinə təsir göstərir.

Keçid dövrü ərzində ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir edən başqa heç bir keçid azadolması qəbul edilməyib və ya hər hansı digər aktivlərə və ya öhdəliklərə tətbiq olunmayıb.

Baxılan dövr ərzində dövlət sektoru təşkilatı X investisiya mülkiyyətinin balans dəyərini nəzarət etdiyi investisiya mülkiyyəti üçün 30 iyun 20X2-ci il tarixdə ilkin dəyəri müəyyən etdikdən sonra əlavə CU 1 200 000 məbləğində təkrar bildirmişdir.

İl başa çatsa da dövlət sektoru təşkilatı X hələ də torpaq və tikililər üçün ilkin dəyəri müəyyən etməmişdir və bu aktivləri hələ də öz maliyyə hesabatlarında qiymətləndirməmişdir. Torpaq və tikililər 31 dekabr 20X2-ci il tarixi üzrə CU 2 500 000 məbləğində son qalığı əks etdirir. Bu dəyər dövlət sektoru təşkilatı X-in əvvəllər tətbiq etdiyi mühasibat uçotu qaydaları əsasında müəyyən edilmişdir.

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

Dövlət sektoru təşkilatı X özünün torpaq və tikililərinin qiymətləndirilməsi və bu aktivlər üzrə ilkin dəyərin müəyyən edilməsi üçün üç illik keçid azadolması tətbiq etməyi düşünür.

Dövlət sektoru təşkilatı X torpağı qiymətləndirmək üçün qiymətləndirici təyin etmişdir və tikililərin qiymətləndirilməsi üçün model hazırlamışdır. Torpaq və tikililər üçün qiymətlərin müəyyən edilməsində irəliləyiş təşkilatın icra planına uyğundur.

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

“Hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların ilk dəfə qəbul edilməsi” adlı 33 №-li İSMUBS-da daxil edilmiş keçid azadolmalarının və müddələrinin xülasəsi.

TG91. Aşağıda göstərilən bu diaqram hesablama metoduna əsaslanan digər İSMUBS-ldarda ehtiva olunan keçid azadolmalarını və müddələrini ümumiləşdirir.

İSMUBS	Təmin olunan keçid müddəsi							
	HƏ	YOX						
		İlkin dəyər	Tanınma üçün 3 illik keçid güzəşti	Qiymətləndirmə üçün 3 illik keçid güzəşti	Tanınma və/və ya qiymətləndirmə üçün 3 illik keçid güzəşti	Məlumatların açıqlanması üçün 3 illik keçid güzəşti	Əməliyyatların, qalıqların, gəlir və xərclərin ləğv olunması	Digər
İSMUBS 1, <i>Maliyyə hesabatlarının təqdimatı üzrə</i>						√ 3 illik güzəşt dövrünün qəbul edilmə dərəcəsi		• Müqayisəli məlumatın təqdim olunması təqdir olunur
İSMUBS 2, <i>Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat</i>	√							
İSMUBS 3, <i>Uçot siyasəti, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər</i>	√							
İSMUBS 4, <i>Xarici Valyuta Məzənnələrində Dəyişikliklərin Təsiri</i>								• Azadolma məcmu əməliyyatlar üçün tələblərə uyğun olmalıdır
İSMUBS 5, <i>Borclar üzrə məsrəflər</i>			√ Yol verilən alternativ yanaşma uçot siyasəti kimi seçildiyi zaman					• Standart yanaşmanın retrospektiv tətbiqi təqdir olunur • Yol verilən alternativ yanaşma retrospektiv tətbiq olunur

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

İSMUBS	Təmin olunan keçid müddəası							
	Yox	Hə						
		İlkin dəyər	Tanınma üçün 3 illik keçid güzəşti	Qiymətləndirmə üçün 3 illik keçid güzəşti	Tanınma və/və ya qiymətləndirmə üçün 3 illik keçid güzəşti	Məlumatların açıqlanması üçün 3 illik keçid güzəşti	Əməliyyatların, qalıqların, gəlir və xərclərin ləğv olunması	Digər
İSMUBS 6, "Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) və fərdi maliyyə hesabatları" (İSMUBS 35 Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) və fərdi maliyyə hesabatları)		√			√ Digər təşkilatlarda olan maraqların müvafiq qaydada təsnif edilməsi və müəyyən edilməsi			<ul style="list-style-type: none"> Nəzarət edən və/və ya nəzarət olunan təşkilat İSMUBS-ları müxtəlif vaxtda qəbul etdiyi zaman müddəalar Maliyyə hesabatlarını konsolidə edilmiş maliyyə hesabatları kimi hazırlamaqdan azad edən müddəalar (İnvestisiya qoyan təşkilatın qəbul etmə tarixində ədalətli dəyerdə qiymətləndirilməsi
İSMUBS 7, Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyalar" (İSMUBS 36 Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyalar")		√			√ Digər müəssisələrdə olan maraqların müvafiq qaydada təsnif edilməsi və müəyyən edilməsi			<ul style="list-style-type: none"> Nəzarət edən təşkilat və asılı təsərrüfat cəmiyyəti İSMUBS-ları fərqli vaxtda qəbul etdiyi zaman müddəalar Asılı təsərrüfat cəmiyyətinə investisiyaların konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına daxil edilməməsi üçün azadolma

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

İSMUBS	Keçid azadolması təmin olunub							
	YOX	HƏ						
		İlkin dəyər	Tanınma üçün 3 illik keçid güzəşti	Qiymətləndirmə üçün 3 illik keçid güzəşti	Tanınma və/və ya qiymətləndirmə üçün 3 illik keçid güzəşti	Məlumatların açıqlanması üçün 3 illik keçid güzəşti	Əməliyyatların, qalıqların, gəlir və xərclərin ləğv olunması	Digər
İSMUBS 8, Birgə müəssisələrdə iştirak payları üzrə (İSMUBS 36 Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə və birgə müəssisələrə investisiyalar)		√			√ Digər müəssisələrdə olan maraqların müvafiq qaydada təsnif edilməsi və müəyyən edilməsi		√	<ul style="list-style-type: none"> Nəzarət edən təşkilat və asılı təsərrüfat cəmiyyəti və birgə nəzarət edilən təşkilat İSMUBS-ları fərqli vaxtda qəbul etdiyi zaman müddəalar Birgə müəssisələrə investisiyaların konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına daxil edilməməsi üçün azadolma
(İSMUBS 37 Birgə razılaşmalar)								<ul style="list-style-type: none"> Əvvəllər proporsional konsolidasiyadan istifadə etməklə uçota alınmış birgə müəssisələrə investisiyaların qiymətləndirilməsinə dair müddəalar

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

İSMUBS	Təmin olunan keçid müddəası							
	YOX	HƏ						
		İlkin dəyər	Tanınma üçün 3 illik keçid güzəşti	Qiymətləndirmə üçün 3 illik keçid güzəşti	Tanınma və/və ya qiymətləndirmə üçün 3 illik keçid güzəşti	Məlumatların açıqlanması üçün 3 illik keçid güzəşti	Əməliyyatların, qalıqların, gəlir və xərclərin ləğv olunması	Digər
İSMUB 9, "Birja əməliyyatları üzrə gəlirlər"	√				√ Aktiv və/və ya öhdəliklər üçün 3 illik güzəşt dövrünün qəbul edilmə dərəcəsi			
İSMUBS 10, Hiperinflyasiya Şəraitində Maliyyə Hesabatları								• Ciddi hiperinflyasiya şəraitləri üçün müddəalar
İSMUBS 11, Tikinti müqavilələri	√							
İSMUBS 12, Ehtiyatlar		√	√ Mühasibat uçotunun əvvəlki qaydaları əsasında tanınmayan ehtiyatlar	√ Mühasibat uçotunun əvvəlki qaydaları əsasında tanınan ehtiyatlar				
İSMUBS 13, İcarələr			√ Mühasibat uçotunun əvvəlki qaydaları əsasında tanınmayan icarə aktivləri/öhdəlikləri	√ Mühasibat uçotunun əvvəlki qaydaları əsasında tanınmayan icarə aktivləri/öhdəlikləri				

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

İSMUBS	Təmin olunan keçid azadolması							
	YOX	HƏ						
		İlkin dəyər	Tanınma üçün 3 illik keçid güzəşti	Qiymətləndirmə üçün 3 illik keçid güzəşti	Tanınma və/və ya qiymətləndirmə üçün 3 illik keçid güzəşti	Məlumatların açıqlanması üçün 3 illik keçid güzəşti	Əməliyyatların, qalıqların, gəlir və xərclərin ləğv olunması	Digər
İSMUBS 14, Hesabat tarixindən sonrakı hadisələr	√							
İSMUBS, 16 <i>İnvestisiya mülkiyyəti</i>		√	√ Mühasibat uçotunun əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınmayan investisiya mülkiyyəti	√ Mühasibat uçotunun əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınan investisiya mülkiyyəti				
İSMUBS 17, <i>Torpaq, tikili və avadanlıq</i>		√	√ Mühasibat uçotunun əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınmayan torpaq, tikili və avadanlıq	√ Mühasibat uçotunun əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınan torpaq, tikili və avadanlıq				
İSMUBS 18, <i>Segment hesabatları</i>	√ 3 illik güzəşt dövrünün qəbul edilmə dərəcəsinə görə segment hesabatları verilmir							

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

İSMUBS	Təmin olunan keçid azadolması							
	YOX	HƏ						
		İlkin dəyər	Tanınma üçün 3 illik keçid güzəşti	Qiymətləndirmə üçün 3 illik keçid güzəşti	Tanınma və/və ya qiymətləndirmə üçün 3 illik keçid güzəşti	Məlumatların açıqlanması üçün 3 illik keçid güzəşti	Əməliyyatların, qalıqların, gəlir və xərclərin ləğv olunması	Digər
İSMUBS 19, Qiymətləndirilmiş öhdəliklər, Şerti öhdəliklər və Şerti aktivlər			√ Yalnız əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınmayan və sökülmə/maddənin kənarlaşdırılması/sahənin bərpasının ilkin məsrəflərinə daxil edilməli olan aktivlərə aid öhdəliklər	√ Yalnız əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınan və sökülmə/maddənin kənarlaşdırılması / sahənin bərpasının ilkin məsrəflərinə daxil edilməli olan aktivlərə aid öhdəliklər				
İSMUBS 20, Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatların açıqlanması						√		
İSMUBS 21, Pul Vəsaitləri Yaratmayan Aktivlərin Qiymətdən Düşməsi								• Prospektiv tətbiq
İSMUBS 22, Ümumi Dövlət Sektoru haqqında Maliyyə Məlumatının Açıqlanması	√							
İSMUBS 23, Qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə gəlirlər (Vergilər və Köçürmələr)			√ Qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə bütün gəlirlər əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınmayıb	√ Qeyri-kommersiya əməliyyatları üzrə bütün gəlirlər əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınmışdır	√ Aktivlər/öhdəliklər üçün 3 illik güzəşt dövrünün qəbul edilmə dərəcəsindən asılı olaraq			

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

İSMUBS	Təmin olunan keçid azadolması							
	YOX	HƏ						
		İlkin dəyər	Tanınma üçün 3 illik keçid güzəşti	Qiymətləndirmə üçün 3 illik keçid güzəşti	Tanınma və/və ya qiymətləndirmə üçün 3 illik keçid güzəşti	Məlumatların açıqlanması üçün 3 illik keçid güzəşti	Əməliyyatların, qalıqların, gəlir və xərclərin ləğv olunması	Digər
İSMUBS 24, <i>Maliyyə hesabatlarında büdcə məlumatlarının təqdimatı</i>	√							
İSMUBS 25, <i>İşçilərin mükafatlandırılması</i>			√ Əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınmayan müəyyən edilmiş mükafatlar və digər uzunmüddətli işçi mükafatları	√ Əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınan müəyyən edilmiş mükafatlar və digər uzunmüddətli işçi mükafatları				<ul style="list-style-type: none"> İlkin öhdəliyi necə tanımaq barədə müddəa Məcmu mənfəət və zərəri ayırmamaq barədə müddəa Təcrübə əsasında düzəlişlər haqqında prospektiv açıqlamalar
İSMUBS 26, <i>Pul vəsaitləri yarıdan aktivlərin dəyərindən düşməsi</i>			√					<ul style="list-style-type: none"> Prospektiv tətbiq
İSMUBS 27, <i>Kənd təsərrüfatı</i>			√ Əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınmayan bioloji və kənd təsərrüfatı fəaliyyətləri	√ Əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınan bioloji və kənd təsərrüfatı fəaliyyətləri				

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

İSMUBS	Təmin olunan keçid azadolması							
	YOX	HƏ						
		İlkin dəyər	Tanınma üçün 3 illik keçid güzəşti	Qiymətləndirmə üçün 3 illik keçid güzəşti	Tanınma və/və ya qiymətləndirmə üçün 3 illik keçid güzəşti	Məlumatların açıqlanması üçün 3 illik keçid güzəşti	Əməliyyatların, qalıqların, gəlir və xərclərin ləğv olunması	Digər
İSMUBS 28, <i>Maliyyə alətləri: Təqdimat</i>								<ul style="list-style-type: none"> Xüsusi hallar əsasında öhdəliyi və xalis aktiv/kapitalı ayırmamaq barədə müddəalar
İSMUBS 29, <i>Maliyyə alətləri: Tanınma və qiymətləndirmə</i>		√	√ Əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınmayan maliyyə alətləri üçün	√ Əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınan maliyyə alətləri üçün				<ul style="list-style-type: none"> Hedcinqin uçotunun təyin edilməsi/tanınmanın dayandırılması barədə müddəalar Qiymətdən düşmə prinsiplərinin prospektiv tətbiqi
İSMUBS 30, <i>Maliyyə alətləri: məlumatların açıqlanması</i>								<ul style="list-style-type: none"> Risklərin mahiyyəti və miqyası haqqında heç bir müqayisəli məlumat yoxdur
İSMUBS 31, <i>Qeyri-maddi aktivlər</i>		√ Daxili imkanlar hesabına yaradılmış qeyri-maddi aktivlərdən başqa qeyri-maddi aktivlər	√ Əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınmayan qeyri-maddi aktivlər	√ Əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınan qeyri-maddi aktivlər				<ul style="list-style-type: none"> Əvvəllər xərc kimi göstərilmiş daxili imkanlar hesabına yaradılmış qeyri-maddi aktivləri tanımaq barədə müddəa
İSMUBS 32, <i>Konsessiya xidmətlərinin razılaşdırılması: Konsedant</i>		√ Konsessiya xidməti aktivləri	√ Əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınmayan konsessiya xidməti aktivləri və əlaqəli öhdəlik	√ Əvvəlki uçot qaydaları əsasında tanınan konsessiya xidməti aktivləri və əlaqəli öhdəlik				<ul style="list-style-type: none"> Öhdəliyi necə tanımaq barədə müddəa

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

Əlavə A

İlk dəfə tətbiq edən təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi üzrə tətbiq etməli olduğu və ya tətbiq etmək seçiminə malik olduğu keçid azadolmaları və müddəaları arasında fərqləndirmə

Bu əlavə ilk dəfə tətbiq edən təşkilat hazırki İSMUBS nöqtəyi-nəzərindən tətbiq edilməsi tələb olunan, yaxud da hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi üzrə tətbiq etmək seçiminə malik olduğu keçid azadolmalarını və müddəalarını ümumiləşdirir.

Təşkilatın seçə biləcəyi keçid azadolmaları və müddəaları ədalətli təqdimata və ilk dəfə tətbiq edən təşkilatın hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu təsdiq etmək qabiliyyətinə təsir etdiyindən 33 №-li İSMUBS-un 27-32 bəndlərində izah edildiyi kimi bu Əlavə ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğu təsdiq etmək qabiliyyətinə təsir edən və etməyən keçid azadolmaları və müddəaları arasında fərqləndirmə aparır.

Keçid azadolması və ya müddəası	Tətbiq olunan keçid azadolmaları və ya müddəaları	Tətbiq oluna və ya seçilə biləcək keçid azadolmaları və ya müddəaları	
		Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir edir
İSMUBS 1 • Müqayisəli məlumatı təqdim edir		√	
İSMUBS 4 • Qəbul etmə tarixində məcmu keçid fərqləri		√	
İSMUBS 5 • Yol verilən alternativ yanaşma və güzəşt dövrünün üstünlüyündən istifadə • Yol verilən alternativ yanaşma metodunu qəbuletmə tarixində tətbiq et – retrospektiv tətbiq • Standart yanaşma metodunu qəbuletmə tarixində tətbiq et – qəbuletmə tarixindən əvvəl və sonra çəkilmiş xərclərin retrospektiv tətbiqi	√	√	√

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

Keçid azadolması və ya müddəəsi	Tətbiq olunan keçid azadolmaları və ya müddəaları	Tətbiq oluna və ya seçilə biləcək keçid azadolmaları və ya müddəaları	
	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir edir
<p>İSMUBS 6 (İSMUBS 35)</p> <ul style="list-style-type: none"> Nəzarət olunan təşkilatda marağı tanıma və ya qiymətləndirmə güzəşti Təşkilatlar arasındakı qalıqları, əməliyyatları, gəlir və xərcləri ləğv etməməyi seçmək Nəzarət olunan təşkilat ona nəzarət edən təşkilatdan əvvəl və ya sonra ilk dəfə tətbiq edilən təşkilata çevrilir Əgər tanınma və/və ya qiymətləndirmə yaxud da ləğv etmə seçimi üçün üç illik güzəşt qəbul olunursa maliyyə hesabatlarını konsolidə edilmiş maliyyə hesabatları kimi təqdim etməmək <i>Qəbul etmə tarixində investisiya təşkilatı üzrə ədalətli dəyərin müəyyən edilməsi</i> 	<p>√</p> <p>√</p>		<p>√</p> <p>√</p> <p>√</p>
<p>İSMUBS 7 (İSMUBS 36)</p> <ul style="list-style-type: none"> Asılı təsərrüfat cəmiyyətində olan marağı tanıma və ya qiymətləndirmə güzəşti Asılı təsərrüfat cəmiyyətinin mənfəət və zərərindəki payı ləğv etməmə seçimi Asılı təsərrüfat cəmiyyəti ilk dəfə tətbiq edilən təşkilat ona nəzarət edən təşkilatdan əvvəl və ya sonra çevrilir Əgər tanınma və/və ya qiymətləndirmə və ya ləğvetmə seçimi üçün üç illik güzəşt tətbiq edilirsə, asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyaları birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarında təqdim etməmə 	<p>√</p>		<p>√</p> <p>√</p> <p>√</p>

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

Keçid azadolması və ya müddəası	Tətbiq olunan keçid azadolmaları və ya müddəaları	Tətbiq oluna və ya seçilə biləcək keçid azadolmaları və ya müddəaları	
	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir
<p>İSMUBS 8 (<i>İSMUBS 36</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> Birgə müəssisədə olan marağı tanımama və ya qiymətləndirməmə güzəşti Birgə nəzarət edilən müəssisələrlə qalıqları və əməliyyatları ləğv etməməyi seçir Birgə müəssisə ilk dəfə tətbiq edən təşkilat ona nəzarət edən təşkilatdan əvvəl və ya sonra çevrilir Əgər tanınma və/və ya qiymətləndirmə yaxud da ləğv etmə seçimi üçün üç illik güzəşt qəbul olunursa birgə müəssisələrdə olan maraqları konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarında təqdim etməmək 	√		√ √ √
<p><i>İSMUBS 37</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Birgə müəssisəyə qoyulan və əvvəllər proporsional konsolidasiyadan istifadə etməklə uçota alınmış investisiyanın qiymətləndirilməsi</i> 	√		
<p>İSMUBS 9</p> <ul style="list-style-type: none"> Maliyyə alətlərinin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün üç illik güzəşt dövrünün qəbul edilməsi ilə bağlı gəlirin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün güzəşt 			√
<p>İSMUBS 10</p> <ul style="list-style-type: none"> Hiperinflyasiyalı iqtisadiyyatın qəbuletmə tarixində ciddi hiperinflyasiyaya məruz qalmasını müəyyən etmək Əgər qəbuletmə tarixi normallaşdırma tarixi ilə eynidirsə və ya bu tarixdən sonra gəliрсə aktivlərin və öhdəliklərin qiymətləndirilməsi 	√ √		

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

Keçid azadolması və ya müddəası	Tətbiq olunan keçid azadolmaları və ya müddəaları	Tətbiq oluna və ya seçilə biləcək keçid azadolmaları və ya müddəaları	
	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir edir
<p>İSMUBS 12</p> <ul style="list-style-type: none"> Aktivlərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi, eləcə də aktivlərin qiymətləndirilməsi məqsədilə uçot siyasətinin dəyişdirilməsi üçün üç illik güzəşt 			√
<p>İSMUBS 13</p> <ul style="list-style-type: none"> Əgər aktivlərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün güzəşt dövrü qəbul olunmuşdursa, maliyyə icarəsi öhdəliyini və maliyyə icarəsi aktivini tanımamaq / qiymətləndirməmək Hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-ların qəbul edilməsi üzrə icarənin hallara əsasən təsnifatı 	√		√
<p>İSMUBS 16</p> <ul style="list-style-type: none"> Aktivlərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi, eləcə də aktivlərin qiymətləndirilməsi məqsədilə uçot siyasətinin dəyişdirilməsi üçün üç illik güzəşt 			√
<p>İSMUBS 17</p> <ul style="list-style-type: none"> Aktivlərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi, eləcə də aktivlərin qiymətləndirilməsi məqsədilə uçot siyasətinin dəyişdirilməsi üçün üç illik güzəşt 			√

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

Keçid azadolması və ya müddəsi	Tətbiq olunan keçid azadolmaları və ya müddələri	Tətbiq oluna və ya seçilə biləcək keçid azadolmaları və ya müddələri	
		Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir edir
İSMUBS 18 • Qəbuletmədən sonra üç il ərzində seqment hesabatları hazırlanmır		√	
İSMUBS 19 • Əgər aktivlərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi üçün güzəşt dövrü qəbul olunmuşdursa, maddənin sökülməsi və kənarlaşdırılması xərclərinin ilkin smetası ilə bağlı öhdəliyi tanımamaq / qiymətləndirməmək			√
İSMUBS 20 • Əlaqəli tərəflər arasında münasibətlər, əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların və əsas idarəetmə heyəti haqqında məlumatların açıqlanmaması			√
İSMUBS 21 • Qəbuletmə tarixindən etibarən və ya güzəşt dövrü tətbiq olunduğu zaman aktivlər tanındığı zaman qiymətdən düşmə müddəalarını prospektiv qaydada tətbiq et	√		

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

Keçid azadolması və ya müddəsi	Tətbiq olunan keçid azadolmaları və ya müddələri	Tətbiq oluna və ya seçilə biləcək keçid azadolmaları və ya müddələri	
	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir edir
<p>İSMUBS 25</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivlərin/öhdəliklərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi, eləcə də aktivlərin/öhdəliklərin qiymətləndirilməsi məqsədilə uçot siyasətinin dəyişdirilməsi üçün üç illik güzəşt • Qəbuletmə tarixi üzrə və ya güzəşt dövrü bitən zaman müəyyən edilmiş mükafat və digər uzunmüddətli mükafatlar üçün ilkin öhdəliyin müəyyən olunması • Artım/azalmanı qəbuletmə tarixi üzrə və ya güzəşt dövrü bitən zaman dövrün əvvəlinə yığılmış mənfəət/zərərdə tanımaq 	<p style="text-align: center;">√</p> <p style="text-align: center;">√</p>		<p style="text-align: center;">√</p>
<p>İSMUBS 26</p> <ul style="list-style-type: none"> • Qiymətdən düşmə müddəalarını qəbuletmə tarixi üzrə və ya güzəşt dövrü tətbiq edilən zaman aktivlər tanınan zaman prospektiv qaydada tətbiq etməli 	<p style="text-align: center;">√</p>		
<p>İSMUBS 27</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivlərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi, eləcə də aktivlərin qiymətləndirilməsi məqsədilə uçot siyasətinin dəyişdirilməsi üçün üç illik güzəşt 			<p style="text-align: center;">√</p>

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

Keçid azadolması və ya müddəası	Tətbiq olunan keçid azadolmaları və ya müddəaları	Tətbiq oluna və ya seçilə biləcək keçid azadolmaları və ya müddəaları	
	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir edir
<p>İSMUBS 28</p> <ul style="list-style-type: none"> Maliyyə alətinin qəbuletmə tarixində öhdəlik və xalis aktiv/kapital komponentinə malik olmasını müəyyən etmək Əgər qəbuletmə tarixində heç bir öhdəlik mövcud deyilsə, qarışıq maliyyə alətini ayırmamaq 	<p style="text-align: center;">√</p> <p style="text-align: center;">√</p>		
<p>İSMUBS 29</p> <ul style="list-style-type: none"> Aktivlərin / öhdəliklərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi, eləcə də aktivlərin / öhdəliklərin qiymətləndirilməsi məqsədilə uçot siyasətinin dəyişdirilməsi üçün üç illik güzəşt <p><i>Təyin etmə</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Qəbuletmə tarixində mənfəət və ya zərər vasitəsilə maliyyə aktivini və ya öhdəliyini ədalətli dəyərde təyin et <p><i>Qiymətdən düşmə</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Qiymətdən düşmə müddəalarını qəbuletmə tarixindən etibarən prospektiv qaydada tətbiq etməli 	<p style="text-align: center;">√</p> <p style="text-align: center;">√</p>		<p style="text-align: center;">√</p>

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

Keçid azadolması və ya müddəəsi	Tətbiq olunan keçid azadolmaları və ya müddəaları	Tətbiq oluna və ya seçilə biləcək keçid azadolmaları və ya müddəaları	
	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir
<p>İSMUBS 29</p> <p><i>Tanınmanın dayandırılması</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tanınmanın dayandırılması müddəalarını qəbuletmə tarixi üzrə prospektiv qaydada tətbiq et • İlkən uçot tarixində informasiya mövcuddursa tanınmanın dayandırılması müddəalarını retrospektiv qaydada tətbiq et <p><i>Hedcinqin uçotu</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Törəmə alətləri ədalətli dəyerdə ölç • Bütün təxirə salınmış mənfəət və zərərləri ləğv et • Yalnız qəbuletmə tarixində hedcinq uçotuna düşən hedc əməliyyatlarını əks etdir • Əgər qəbuletmə tarixində hedcinqin uçotunun şərtlərinə cavab verilmirsə, hedc əməliyyatlarını dayandır 	<p style="text-align: center;">√</p> <p style="text-align: center;">√</p> <p style="text-align: center;">√</p> <p style="text-align: center;">√</p>	<p style="text-align: center;">√</p>	
<p>İSMUBS 30</p> <ul style="list-style-type: none"> • Risklərin mahiyyəti və miqyası haqqında məlumat verilmir 		<p style="text-align: center;">√</p>	

HESABLAMA METODUNA ƏSASLANAN İSMUBS-LARIN İLK DƏFƏ QƏBUL EDİLMƏSİ

Keçid azadolması və ya müddəası	Tətbiq olunan keçid azadolmaları və ya müddəaları	Tətbiq oluna və ya seçilə biləcək keçid azadolmaları və ya müddəaları	
	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir etmir	Ədalətli təqdimata və hesablama metoduna əsaslanan İSMUBS-lara uyğunluğa təsir edir
<p>İSMUBS 31</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivlərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi, eləcə də aktivlərin qiymətləndirilməsi məqsədilə uçot siyasətinin dəyişdirilməsi üçün üç illik güzəşt • Daxili imkanlar hesabına yaradılmış bütün qeyri-maddi aktivləri tanımaq 	√		√
<p>İSMUBS 32</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivlərin / öhdəliklərin tanınması və/və ya qiymətləndirilməsi, eləcə də aktivlərin / öhdəliklərin qiymətləndirilməsi məqsədilə uçot siyasətinin dəyişdirilməsi üçün üç illik güzəşt • Öhdəliyi qəbul etmə tarixində və ya əgər güzəşt dövrü qəbul edilmişdirsə aktiv tanınan zaman ya maliyyə öhdəliyi modeli, ya da əməliyyatçıya hüquqların verilməsi modeli əsasında qiymətləndir 	√		√
İlkin dəyərin aktivlərə/öhdəliklərə tətbiqi		√	
Qeyri-kommersiya əməliyyatı vasitəsilə əldə olunan aktivlərə ilkin dəyərin tətbiqi		√	
Nəzarət olunan təşkilatlara, birgə nəzarət olunan müəssisələrə və asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyalar üçün ilkin dəyərin istifadə olunması		√	
Keçid dövrü ərzində üzleştirmələrin hazırlanması	√		